

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Факультет історії, політології та міжнародних відносин
Кафедра політології та державного управління**

**ОРГАНІЗАЦІЯ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОГО
ДИСКУРСУ: РОЛЬ КОМІТЕТІВ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:

студентка 2 курсу 622 групи
Зінченко Ірина Дмитрівна

Керівник:

кандидат політичних наук, доцент
доцент кафедри політології та
державного управління
Цікул Ірина Василівна

До захисту допущено

на засіданні кафедри

протокол № 6 від 21 листопада 2025 р.

Зав. кафедрою _____ проф. Круглашов А. М.

Чернівці – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ	8
1.1. Концептуальні засади та методологічні принципи дослідження зовнішньополітичного дискурсу	8
1.2. Джерельне забезпечення дослідження	20
РОЗДІЛ 2. РОЛЬ КОМІТЕТІВ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ У ФОРМУВАННІ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОГО ПОРЯДКУ ДЕННОГО ...	35
2.1. Зовнішньополітичний дискурс у структурі комунікаційних процесів ВРУ	35
2.2. Нормативні рамки зовнішньополітичної діяльності ВРУ	49
2.3. Форми та інструменти реалізації зовнішньополітичного впливу парламенту (на прикладі комітетів ВРУ)	60
РОЗДІЛ 3. ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР ДІЯЛЬНОСТІ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ КОМІТЕТІВ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	74
3.1. Комунікаційний потенціал комітетів ВРУ в умовах воєнної агресії	74
3.2. Особливості трансформації стратегій зовнішньополітичної комунікації парламентських комітетів під впливом російсько-української війни	87
3.3. Оцінка ефективності дискурсивної діяльності парламентських комітетів в умовах безпекових викликів і загроз	96
ВИСНОВКИ	100
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	103

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційну роботу виконала студентка 2 курсу (рівень вищої освіти – другий (магістерський) спеціальності 052 Політологія, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Зінченко Ірина Дмитрівна.

У роботі досліджено організацію зовнішньополітичного дискурсу Верховної Ради України та роль парламентських комітетів у формуванні міжнародного порядку денного держави. Проаналізовано нормативно-правові засади, структуру та повноваження профільних комітетів, інструменти парламентської дипломатії та специфіку їхньої діяльності в умовах російсько-української війни. Особливу увагу приділено трансформації комунікаційних стратегій після 2022 року, виробленню стратегічних наративів і впливу комітетів на міжнародні політичні рішення. Робота містить оцінку ефективності дискурсивної діяльності комітетів та її значення для зовнішньої політики України.

Ключові слова: зовнішньополітичний дискурс; комітети зовнішньополітичної комунікації; Верховна Рада України; парламентські комітети; міжпарламентська взаємодія.

ABSTRACT

The qualification work was performed by a second-year student (higher education level – second (master's) degree in 052 Political Science, field of knowledge 05 Social and Behavioral Sciences of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Zinchenko Iryna Dmytrivna.

The work examines the organization of the foreign policy discourse of the Verkhovna Rada of Ukraine and the role of parliamentary committees in shaping the international agenda of the state. The thesis examines the organization of Ukraine's parliamentary foreign policy discourse and the role of Verkhovna Rada committees in shaping the state's international agenda. It analyzes the legal framework, institutional structure, competencies, and communication tools of the key committees, as well as the specific features of parliamentary diplomacy during the Russia–Ukraine war. Special attention is given to the post-2022 transformation of communication strategies, strategic narratives, and the committees' influence on international decision-making. The study assesses the effectiveness of their discursive activity and its significance for Ukraine's foreign policy.

Keywords: foreign policy discourse; foreign policy communication committees; Verkhovna Rada of Ukraine; parliamentary committees; interparliamentary cooperation.

Заява

(Студентка) Зінченко Ірина Дмитрівна

Я заявляю, що наукова робота: «ОРГАНІЗАЦІЯ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ: РОЛЬ КОМІТЕТІВ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ»

1) Була підготовлена виключно мною, * і:

А. Не порушує авторські права третіх осіб у відповідність із законом про авторське право.

Б. Повністю або частково була використана в якості основи для отримання диплому про вищу освіту або наукового ступеня мною чи іншою особою.

2) Крім того, я заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи збігається з друкованою.

Даною заявою я підтверджую, що був, (-ла) проінформований, (-а) про права та обов'язки студента,(-ки) Університету, про правила, що стосуються перевірки оригінальності наукових робіт. Тому я заявляю, що я згоден,(-на) на обробку моїх письмових робіт у відповідності з антиплагіатними процедурами Університету, а також на архівування цих робіт в базі даних інтернет системи Turnitin Similarity згідно з антиплагіатними правилами і процедурами Університету.

Я також свідомий, (-ма) того, що у випадку, якщо робота написана мною, за рішенням Комісії університету буде містити факти, які суперечать умовам зазначеним у цій заяві, або, якщо коефіцієнти виходять за межі гранично допустимих норм (згідно Додатку 2), робота буде повернута на доопрацювання.

Дата

Підпис

*Беручи до уваги істотний внесок з боку керівника наукової роботи.

ВСТУП

Сучасний парламентський зовнішньополітичний дискурс формується у логіці багаторівневої комунікації, де поєднуються нормативно-правові інструменти, дипломатичні практики та інформаційні стратегії держави. Верховна Рада України дедалі більше виконує функцію інституційного «комунікатора», який транслює міжнародним партнерам позицію держави щодо ключових питань безпеки, санкційної політики, інтеграційних процесів та відбудови країни. У цьому контексті парламент виступає структурою, здатною оперативно реагувати на міжнародні виклики, використовувати широкий спектр міжпарламентських платформ та формувати узгоджену політичну лінію завдяки системній роботі комітетів, депутатських груп дружби та спеціалізованих представництв.

Інформаційна складова діяльності парламентських комітетів набуває стратегічного характеру, оскільки сучасна зовнішня політика дедалі більше залежить від цифрових комунікацій, публічної дипломатії та здатності формувати сприятливе міжнародне інформаційне середовище. Профільні комітети використовують багатоканальну комунікацію, включно із заявами, брифінгами, офіційними зверненнями, парламентськими слуханнями та презентацією позицій на міжнародних форумах. При цьому змістовність, аргументованість та послідовність дискурсу визначають рівень його впливовості та спроможність формувати міжнародні наративи, які відповідають інтересам України. Розбудова такої комунікації передбачає також взаємодію з урядовими структурами, аналітичними центрами та громадськими організаціями, що дозволяє наповнювати парламентські повідомлення експертною та фактографічною основою.

Не менш вагомим є аспект інституційної координації, який забезпечує узгодженість зовнішньополітичних повідомлень між різними гілками влади. В умовах війни комунікаційна синхронізація між парламентом, урядом і президентською дипломатією стала критичним фактором ефективності

зовнішньої політики. Верховна Рада України розвиває механізми внутрішньої організації дискурсу, що охоплюють роботу комітетів, підкомітетів, парламентських делегацій та тимчасових комісій, формування єдиних позицій щодо ключових міжнародних питань та забезпечення злагодженого інформаційного супроводу дипломатичних ініціатив. У цьому контексті парламентська діяльність формує комплексний дискурсивний простір, у якому кожен елемент сприяє зміцненню міжнародних позицій України та підтримці її стратегії в умовах збройної агресії.

Тема відповідає державним пріоритетам щодо посилення міжнародної суб'єктності України, розвитку міжпарламентської дипломатії та гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами.

Мета дослідження – комплексно проаналізувати організацію парламентського зовнішньополітичного дискурсу та визначити роль профільних комітетів Верховної Ради України у формуванні зовнішньополітичного порядку денного держави.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання дослідження**:

- розкрити теоретико-методологічні засади вивчення зовнішньополітичного дискурсу та парламентської комунікації;
- охарактеризувати структуру, повноваження та функції профільних комітетів Верховної Ради України у сфері зовнішньої політики;
- визначити форми та інструменти зовнішньополітичної діяльності парламентських комітетів;
- дослідити особливості трансформації стратегій зовнішньополітичної комунікації комітетів в умовах російсько-української війни;
- оцінити ефективність дискурсивної діяльності парламентських комітетів в умовах безпекових загроз.

Об'єкт дослідження – зовнішньополітичний дискурс Верховної Ради України.

Предмет дослідження – діяльність парламентських комітетів як інституцій, що формують зміст, структуру та інструменти зовнішньополітичного дискурсу.

Дослідження здійснено за допомогою методів:

- дискурс-аналіз;
- контент-аналіз парламентських документів і заяв;
- фрейм-аналіз;
- методи інституційного та структурно-функціонального аналізу;
- аналіз акторів (speech act analysis);
- системний, критичний, постструктуралістський, інтерпретативний та порівняльний підходи.

Наукова новизна: у роботі досліджено трансформацію дискурсивних практик парламенту в умовах російсько-української війни та окреслено особливості стратегічної комунікації комітетів у період кризових викликів.

Теоретичне та практичне значення дослідження полягає в уточненні методологічних підходів до дослідження зовнішньополітичного дискурсу парламенту, розширенні категоріального апарату та формуванні цілісної моделі парламентської зовнішньополітичної комунікації, а також визначається можливістю застосування отриманих результатів у діяльності парламентських комітетів, органів державної влади, аналітичних центрів, у розробці освітніх програм із політичної комунікації, міжнародних відносин і парламентаризму.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період від початку повномасштабної війни, що триває з 24 лютого 2022 року, до 2025 року. Така періодизація зумовлена структурною перебудовою зовнішньополітичних функцій парламенту, інституційним посиленням ролі профільних комітетів та трансформацією комунікативних стратегій, які відбулися у відповідь на дедалі складніший комплекс міжнародних викликів.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 114 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО–МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

1.1. Концептуальні засади та методологічні принципи дослідження зовнішньополітичного дискурсу

Поняття «дискурс» посідає центральне місце в сучасній політичній комунікації та міжнародних відносинах, оскільки воно відображає процес творення, передавання та закріплення смислів у суспільно-політичному просторі. Спочатку цей термін активно використовувався у лінгвістиці для позначення зв'язного тексту, що характеризується цілісністю змісту та структурою. Згодом дискурс почали розглядати ширше – як соціальне явище, що поєднує мовну діяльність із владними, ідеологічними та культурними контекстами [51, с. 195].

Сукупність академічних досліджень засвідчує послідовну еволюцію української політичної думки щодо механізмів демократизації та структурних параметрів політичної участі.

Концептуальні та методологічні праці включають дослідження Ф. Остерманна та Р. Шостедта [84] про методи аналізу зовнішньої політики, А. Семенова [92] про дипломатичний дискурс, В. А. Дубовика [15] про зовнішню політику України, О. Кондратенка [27] про східноєвропейський контекст української зовнішньої політики, а також концептуальні документи Дипломатичної академії України та Фонду ім. Фрідріха Еберта [29].

У наукових дослідженнях останніх років дискурс трактується як інструмент комунікаційного впливу й одночасно засіб формування політичної реальності. Так, у роботі К. Карта підкреслюється, що дискурс у сфері міжнародних відносин не лише відображає політичні процеси, а й бере участь у їхньому конструюванні – через систему уявлень, символів і наративів, які створюють образ «свого» та «іншого» [58, с. 643]. На думку Т. Ріссе, політичні

ідеї та цінності поширюються саме дискурсивними каналами, а отже, мова стає одним із ключових чинників формування зовнішньої політики держав [89, с. 25].

В українському науковому дискурсі значна увага приділяється комунікативним та ідеологічним аспектам політичного мовлення. Зокрема, О. В. Болкарьова визначає політичний дискурс як механізм впливу на масову свідомість, у якому взаємодіють мовні, психологічні та культурні чинники [1, с. 198]. Подібної думки дотримується Ю. Ганжуров, який розглядає парламентсько-урядову комунікацію як модель політичного дискурсу, що слугує інструментом обміну владними смислами між політичними інститутами [13, с. 142].

Згідно з дослідженнями В. Скубіця та Д. Фішера, дискурс – це не просто мовний феномен, а структурований простір взаємодії, у якому проявляється боротьба за інтерпретацію суспільно важливих тем і понять [94, с. 3]. Автори наголошують, що політичний дискурс набуває інституційного характеру, коли формується в рамках парламентських дебатів, урядових звітів, міжнародних заяв тощо.

Отже, дискурс у політичному значенні – це система мовних і смислових практик, через які політичні актори формують і транслюють свої позиції, легітимізують рішення та впливають на громадську думку. У цьому сенсі зовнішньополітичний дискурс є складовою ширшого політичного поля, що забезпечує узгодженість державних наративів, визначає пріоритети міжнародного позиціонування України та сприяє формуванню її іміджу як активного суб'єкта глобальної політики [50, с. 200; 102, с. 79].

Поняття «зовнішньополітичний дискурс» посідає особливе місце в системі політичних комунікацій, адже воно поєднує процеси формування змісту зовнішньої політики та його репрезентацію у публічному просторі. На відміну від загального політичного дискурсу, який охоплює широкий спектр внутрішньополітичних комунікацій, зовнішньополітичний дискурс має чітку орієнтацію на зовнішніх адресатів – міжнародну спільноту, партнерів, союзників і опонентів держави [14]. Його специфіка полягає у тому, що через мову,

символи, наративи та дипломатичні формули держава формує власний образ у світі, аргументує свої позиції та легітимізує дії на міжнародній арені.

У працях сучасних дослідників наголошується, що зовнішньополітичний дискурс є інструментом конструювання міжнародної реальності. Зокрема, К. Карта підкреслює, що дискурс у сфері міжнародних відносин не лише відображає події, а й визначає, яким чином вони сприймаються, інтерпретуються і стають частиною політичного знання [61]. Авторка вважає, що дискурсивний підхід у дослідженні зовнішньої політики дозволяє виявити, як політичні еліти через мову формують поняття «нормального», «загрозливого» чи «легітимного» у міжнародному контексті [58, с. 645]. Подібної думки дотримується М. Гансен, яка вказує, що зовнішньополітичний дискурс є способом вираження ідентичності держави у глобальному середовищі: у ньому відображаються її історичний досвід, стратегічні інтереси та уявлення про власну роль у світі [67, с. 4].

Американська дослідниця Г. Уортінгтон звертає увагу на риторичний вимір зовнішньополітичного дискурсу, аналізуючи, як за допомогою мовних стратегій держави вибудовують аргументацію щодо своїх дій у міжнародних конфліктах. Вона підкреслює, що зовнішньополітична риторика не є нейтральною: через неї відтворюється система цінностей, моральних орієнтирів і політичних ідеалів, які виправдовують конкретні рішення або зовнішньополітичні курси [50, с. 201].

Структурно зовнішньополітичний дискурс складається з актора, адресата, тематики та каналів комунікації. Актором виступає держава чи її представники – уряд, парламент, президент, дипломатичні служби, міжнародні місії [87]. Адресатом є зовнішні партнери, міжнародні організації, іноземні суспільства, а також внутрішня аудиторія, якій важливо продемонструвати узгодженість політики. Тематика дискурсу охоплює питання безпеки, міжнародного права, співпраці, інтеграційних процесів і ціннісних орієнтирів держави. Каналами комунікації є дипломатичні заяви, міжпарламентські зустрічі, міжнародні

форуми, офіційні виступи, документи, публікації у ЗМІ та цифрові платформи [66, с. 33].

Зв'язок між дискурсом і зовнішньополітичним процесом є взаємним: дискурс не лише супроводжує формування зовнішньої політики, а й впливає на її зміст. Як зазначає А. Семенов, саме через дискурсивні стратегії формуються ключові наративи, що визначають пріоритети державної дипломатії, спосіб реагування на виклики та аргументацію політичних позицій [92, с. 4]. Отже, зовнішньополітичний дискурс можна визначити як мовно-комунікативний простір, у межах якого держава конструює свою ідентичність, формує міжнародні наративи та здійснює символічне управління власним образом у світі.

У межах сучасних досліджень міжнародних відносин дискурс розглядається як один із ключових аналітичних інструментів, що дозволяє виявити приховані смисли, інтенції та владні механізми, які формують зовнішньополітичну практику держав [98]. З-поміж найпоширеніших теоретико-методологічних підходів, застосовуваних у вивченні зовнішньополітичного дискурсу, варто виокремити критичний дискурс-аналіз, соціально-конструктивістський, постструктуралістський та інтерпретативний підходи, а також порівняльний аналіз парламентського дискурсу [54].

Критичний дискурс-аналіз, започаткований роботами Ф. Фейрклау, Н. Фуко та Т. ван Дейка, передбачає вивчення дискурсу як інструменту відтворення влади та ідеології. У цьому підході політичний дискурс розглядається як механізм боротьби за домінантні інтерпретації, у рамках яких формуються суспільні уявлення про міжнародні події, загрози та стратегічні інтереси. Дискурс визначає, які теми стають центральними у зовнішній політиці та як формуються наративи, що легітимізують політичні дії держави. Відповідно, критичний підхід дозволяє дослідити, яким чином парламентські комітети через комунікацію конструюють смисли та здійснюють вплив на зовнішньополітичний порядок денний [94, с. 4].

Соціальний конструктивізм виходить із того, що міжнародна реальність формується не лише матеріальними чинниками, а й ідеями, нормами та цінностями, які передаються через дискурс. Т. Ріссе зазначає, що саме мовні та символічні практики визначають, яким чином актори сприймають одне одного та як формуються їхні зовнішньополітичні ролі [89, с. 27]. З погляду конструктивізму, парламентський дискурс виступає механізмом артикуляції ідентичності держави, її стратегічних інтересів і ціннісних орієнтирів. Таким чином, дискурсивні практики комітетів Верховної Ради України можна розглядати як форму участі парламенту у творенні міжнародної політики через конструювання образів «партнера», «загрози» чи «ворога».

Постструктуралістський підхід підкреслює нестабільність і варіативність політичних смислів, які постійно змінюються залежно від контексту, ідентичностей та політичних інтересів. У зовнішньополітичному дискурсі постструктуралізм дозволяє простежити, як за допомогою мови вибудовується уявлення про міжнародний порядок та роль держави у ньому. За М. Гансен, зовнішньополітичний дискурс є ключовим інструментом формування національної ідентичності, оскільки через наративи про історію, боротьбу, цінності та загрози держава окреслює власне місце у глобальній системі [67, с. 6]. Постструктуралізм також дає змогу виявити, яким чином парламентські комітети змінюють або посилюють наративи щодо війни, євроінтеграції чи міжнародної підтримки [71].

Інтерпретативний підхід розглядає дискурс як систему значень, яку створюють політичні актори, осмислюючи суспільні процеси. Дослідники М. ван Хульст та ін. підкреслюють, що інтерпретативний аналіз дозволяє виявити рамки (frames), через які політики репрезентують події, загрози та можливості у зовнішній політиці [102, с. 76]. У цьому контексті парламентський дискурс не обмежується лише текстами заяв чи виступів – він охоплює способи структуризації смислів, аргументів і оцінок, які визначають політичні пріоритети. Інтерпретативний підхід є особливо продуктивним при дослідженні зовнішньополітичних заяв комітетів ВРУ, де значну роль відіграють ціннісні та

моральні аргументи, пов'язані з війною, міжнародною підтримкою та інтеграційними процесами [55].

Важливим напрямом сучасних досліджень є порівняльний аналіз дискурсу парламентів різних країн. Такі дослідження дозволяють виявити спільні риси та розбіжності у стратегічній комунікації, у тому числі щодо міжнародних конфліктів і глобальних викликів. В. Скубіц і Д. Фішер зазначають, що парламентський дискурс у різних державах відображає специфіку національних політичних систем, інституційних традицій та історичного досвіду, що визначає способи артикуляції зовнішньополітичних позицій [94, с. 5]. Для України порівняльний підхід є особливо цінним, оскільки дозволяє простежити, яким чином комунікаційні практики парламенту трансформуються під впливом європейських стандартів, практик парламентської дипломатії та умов війни.

Дослідження зовнішньополітичного дискурсу як складного політико-комунікативного феномену потребує застосування сукупності методологічних принципів, що забезпечують наукову обґрунтованість аналізу та його відповідність сучасним підходам до вивчення політичної комунікації. У працях М. Остерманна та Р. Шестедта наголошується, що аналіз зовнішньополітичної риторики повинен спиратися на міждисциплінарний інструментарій, який поєднує методи лінгвістики, комунікаційних студій і міжнародних відносин [84, с. 41]. У цьому контексті аналіз парламентського дискурсу вимагає врахування специфіки інституційних процесів, політичних акторів і стратегічного контексту, у якому формуються заяви, позиції та документи.

Принцип системності передбачає розгляд зовнішньополітичного дискурсу як частини ширшої політичної системи, у якій парламент, уряд, президент, дипломатичні структури та міжнародні партнери виступають взаємопов'язаними елементами. У межах цього підходу дискурс комітетів Верховної Ради аналізується як структурний компонент формування зовнішньополітичного порядку денного держави. У роботах М. Гансен підкреслюється, що дискурсивні практики не можуть бути відокремлені від політичних інститутів, котрі їх

продукують, оскільки інституційний контекст визначає рамки та зміст зовнішньополітичних наративів [67, с. 7].

Контекстуальність є ключовим методологічним принципом, адже зовнішньополітичний дискурс формується під впливом конкретних політичних, соціальних і міжнародних умов. Ефективний аналіз потребує врахування чинників, які визначають зміст заяв парламенту: міжнародної ситуації, внутрішньополітичних процесів, етапів війни, переговорної динаміки, змін у зовнішньому середовищі. На думку М. Остерманна, дискурс стає зрозумілим лише в межах конкретної комунікативної ситуації, тому його інтерпретація має спиратися на аналіз обставин, що супроводжують появу політичних висловлювань [84, с. 58].

Інтерпретативність ґрунтується на визнанні того, що політичні тексти не мають однозначного змісту і потребують тлумачення. Як підкреслюють М. ван Хульст та інші дослідники, політичні актори використовують різні рамки та риторичні стратегії для пояснення міжнародних подій, а отже, зміст дискурсу визначається способом його інтерпретації [102, с. 78]. Для аналізу парламентських заяв важливо дослідити, які смисли, оцінки та аргументи вкладають політики у висвітлення міжнародних тем, а також те, як вони намагаються впливати на сприйняття цих подій аудиторією.

Комплексність передбачає необхідність поєднання різних методів і наукових підходів. Дослідження зовнішньополітичного дискурсу потребує використання елементів лінгвістичного аналізу (лексичні та прагматичні особливості), політології (роль акторів, механізми прийняття рішень), міжнародних відносин (структури глобальної політики, міжнародні норми), а також медіадосліджень (механізми поширення інформації). Такий інтегрований підхід дозволяє комплексно аналізувати комунікацію парламентських комітетів та її вплив на міжнародну політику держави [56].

Застосування структурно-функціонального підходу дає змогу визначити роль парламентських комітетів як суб'єктів, що виконують певні комунікативні функції у зовнішній політиці. Зовнішньополітичний дискурс розглядається при

цьому як взаємодія структур (комітетів, депутатських груп, парламентських делегацій) і функцій (інформування, переконання, легітимації, міжнародної комунікації). Такий підхід дозволяє виявити, які саме дискурсивні механізми забезпечують вплив комітетів ВРУ на зовнішньополітичні рішення держави.

Після початку повномасштабної російсько-української війни зовнішньополітичний дискурс України зазнав суттєвої трансформації. Він набув виразно безпекового характеру, що позначилося на змістових акцентах заяв парламенту, включаючи теми оборонної підтримки, санкційної політики, міжнародної солідарності та безпекових гарантій. Інтерпретація дискурсу без урахування цього контексту була б неповною, адже саме воєнні загрози визначають структуру зовнішньополітичних наративів України.

Наукове вивчення дискурсу вимагає дотримання принципів об'єктивності, надійності й перевірюваності джерел. У межах дослідження парламентського дискурсу важливо спиратися виключно на офіційні документи, протоколи засідань, міжнародні заяви, стенограми, аналітичні звіти та авторитетні академічні праці. Як зазначають Остерман і Шестедт, валідність джерел є передумовою достовірності висновків дискурс-аналізу [84, с. 62].

Дослідження зовнішньополітичного дискурсу потребує використання комплексу аналітичних інструментів, що дозволяють виявити змістові, структурні та функціональні особливості політичної комунікації. У сучасній політичній науці та міжнародних відносинах застосовується низка методів, спрямованих на аналіз мовних практик, риторичних стратегій і контексту формування зовнішньополітичних наративів [67; 84; 92; 102]. У межах цієї магістерської роботи використовуються такі основні методи дослідження парламентського дискурсу.

Контент-аналіз передбачає систематичне виявлення та класифікацію змістових елементів у текстах зовнішньополітичних документів, заявах комітетів, протоколах засідань та міжнародних комунікаціях. Цей метод дає змогу кількісно та якісно оцінити частоту використання певних тематичних блоків, концептів чи фреймів. Контент-аналіз дозволяє виявити ключові

пріоритети дискурсу парламенту, визначити зміни у тематиці заяв та простежити динаміку комунікаційних акцентів у відповідь на зовнішньополітичні виклики, зокрема пов'язані з російсько-українською війною [84, с. 57].

Дискурс-аналіз застосовується для вивчення структури та смислового наповнення політичної комунікації. Він дозволяє аналізувати не лише зміст тексту, а й політичні смисли, що стоять за формулюваннями, метафорами та риторичними конструкціями. У межах аналізу парламентського дискурсу цей метод спрямований на виявлення того, як комітети формують уявлення про міжнародних партнерів, загрози, національні інтереси та зовнішньополітичні пріоритети України [67, с. 6]. Дискурс-аналіз є ключовим для розуміння того, як через мову політичні актори конструюють реальність у сфері міжнародних відносин [57].

Фрейм-аналіз (frame analysis) дозволяє дослідити, як політичні актори структурують смисли, пропонуючи певні «рамки» інтерпретації міжнародних подій. Як підкреслюють М. Ван Хульст та інші дослідники, фрейми визначають, які аспекти подій стають центральними, а які – другорядними [102, с. 79]. У межах зовнішньополітичного дискурсу парламентські комітети активно використовують фрейми «російської агресії», «міжнародної підтримки», «європейської інтеграції» та «глобальної безпеки», що формують спосіб сприйняття міжнародної ситуації різними аудиторіями. Фрейм-аналіз допомагає виявити домінантні інтерпретаційні моделі та логіку аргументації парламентських рішень.

Аналіз риторичних стратегій передбачає дослідження мовних прийомів, за допомогою яких політичні актори переконують аудиторію у важливості зовнішньополітичних рішень. У межах парламентського дискурсу риторика виконує функції легітимації державної політики, мобілізації міжнародної підтримки та формування образу України як демократичного партнера. Цей метод дозволяє виявити найбільш уживані засоби аргументації, зокрема апеляцію до цінностей, історичних аналогій, норм міжнародного права, моральних категорій війни та міжнародної солідарності [92, с. 4].

Метод аналізу мовних актів ґрунтується на теорії Дж. Остіна та Дж. Сьорла і зосереджується на вивченні того, які дії здійснюються через висловлювання. За спостереженням М. Гансена, у зовнішній політиці мовні акти відіграють стратегічну роль, оскільки вони здатні демонструвати позицію держави, впливати на міжнародних партнерів та формувати політичні очікування [67, с. 9]. У парламентському дискурсі мовні акти можуть мати характер закликів, попереджень, звернень, осуду, підтримки чи декларацій. Аналіз мовних актів дає змогу визначити інтенції комітетів та їхню роль у формуванні зовнішньополітичних стратегій.

Аналіз національних наративів дає змогу виявити, як історичний досвід, колективна пам'ять та державна ідентичність впливають на формування зовнішньополітичних позицій. На думку А. Семенова, наративи виконують функцію смислової матриці, через яку політичні актори пояснюють міжнародні події, визначають союзників, ворогів та ключові цінності [92, с. 4]. У випадку України важливими є наративи боротьби за незалежність, ціннісного вибору, протидії агресії та інтеграції до ЄС. Аналіз національних наративів допомагає виявити ідеологічні основи, на яких ґрунтується зовнішньополітична риторика парламенту.

Аналіз документів передбачає системне опрацювання офіційних джерел – протоколів засідань, стенограм, законопроектів, міжнародних заяв, звітів комітетів. Цей метод дозволяє реконструювати реальний зміст зовнішньополітичної діяльності парламенту та визначити позиції ключових акторів. Ретельний документальний аналіз забезпечує достовірність інтерпретацій і є базовим джерелом для дискурс-аналізу [84, с. 62].

Зовнішньополітичний дискурс відіграє ключову роль у процесі формування та реалізації зовнішньої політики держави, оскільки через мовні практики, риторичні стратегії та комунікативні дії політичні актори не лише описують міжнародні події, а й конструюють рамки їхнього сприйняття, визначають політичні пріоритети та легітимізують зовнішньополітичні рішення. Дослідження сучасних міжнародних процесів свідчить, що дискурс є

інструментом, за допомогою якого держави формують своє місце у глобальному порядку, вибудовують відносини з партнерами та реагують на виклики безпеки [100, с. 15].

Зовнішньополітичні рішення не є суто раціональною реакцією на міжнародні обставини; вони значною мірою зумовлюються тим, як політичні актори інтерпретують ці обставини у своєму дискурсі. Український політичний простір після 2022 року продемонстрував, що мовні практики парламентських комітетів формують рамки розуміння війни, міжнародної допомоги, санкційної політики та стратегічних партнерств. Як зазначає О. Мережко, парламентська дипломатія через заяви, звернення та міжнародні контакти активно впливає на рішення іноземних парламентів та урядів щодо підтримки України [83]. Таким чином, дискурс стає механізмом політичного впливу, що здатний змінювати позиції міжнародних акторів.

Дискурс є центральним інструментом формування міжнародних наративів, які визначають образ держави у міжнародній спільноті. У дослідженнях *Ukrainian Prism* наголошується, що стійкі зовнішньополітичні наративи – такі як «Україна як форпост європейської безпеки», «Україна як жертва агресії», «Україна як держава-реформатор» – створюються та поширюються насамперед через парламентські та урядові комунікації [100, с. 22–29]. Ці наративи впливають на сприйняття України міжнародними партнерами, формуючи основу для рішень щодо співпраці, фінансової підтримки та військової допомоги.

Водночас міжнародні організації, зокрема Європейський парламент, відіграють значну роль у трансляції цих наративів. У звіті про діяльність парламентських делегацій ЄС підкреслюється, що міжпарламентські контакти сприяють не лише обміну інформацією, а й формуванню спільних політичних смислів щодо безпеки, інтеграції та міжнародної солідарності [61, с. 4–5].

Парламентська дипломатія дедалі частіше розглядається як повноцінний інститут зовнішньої політики, що здійснює комунікативний вплив на міжнародні процеси. За висновками International IDEA, парламентська дипломатія дозволяє державам підтримувати сталі канали комунікації з іноземними партнерами,

впливати на формування порядку денного міжнародних організацій, а також посилювати власний міжнародний імідж [72]. Для України цей напрям набув особливого значення після початку повномасштабної війни, коли парламентські делегації, комітети та групи дружби стали одним із ключових інструментів залучення міжнародної підтримки.

У дослідженні Л. Гіл-Бесада зазначається, що під час російсько-української війни європейські парламенти активізували дипломатичні механізми підтримки України, у тому числі через ухвалення політичних резолюцій, звернень та засідань міжпарламентських асамблей [65]. У цьому контексті дискурсивні практики українського парламенту напряду впливають на ефективність міжпарламентської співпраці та міжнародної мобілізації.

Зовнішньополітичні рішення потребують публічної легітимації, і саме дискурс виконує цю функцію. Через офіційні заяви, аналітичні звіти, коментарі та виступи політики пояснюють суспільству та міжнародній спільноті необхідність певних дій – наприклад, запровадження санкцій, укладення міжнародних угод або зміцнення оборонної співпраці [75].

За спостереженнями Е. Дулака, у контексті війни парламентські структури ЄС та України активно використовують дискурсивні механізми легітимації, підкреслюючи спільні цінності, загрози та необхідність колективної реакції [60, с. 17]. Так само й український парламент застосовує риторику моральної відповідальності, міжнародного права та демократичних норм для виправдання своїх зовнішньополітичних дій.

У цьому сенсі дискурс стає не лише інструментом інформування, а й засобом формування підтримки: як внутрішньої – з боку суспільства, так і зовнішньої – з боку партнерів, союзників і міжнародних інституцій.

Узагальнюючи викладене, варто підкреслити, що дискурс у сфері міжнародних відносин постає не лише як форма мовної репрезентації політики, а як багаторівнева система смислових практик, у межах якої конструюються образи акторів, інтерпретуються події та легітимізуються зовнішньополітичні рішення. Зовнішньополітичний дискурс, на відміну від ширшого політичного,

орієнтований насамперед на зовнішніх адресатів і виконує функцію формування міжнародного образу держави, її ідентичності та стратегічних пріоритетів [50, с. 200–201; 58, с. 643–645; 67, с. 4]. Саме через нього держава вибудовує систему наративів щодо безпеки, інтеграції, цінностей і історичного досвіду, що визначають її позицію в глобальному політичному просторі [92, с. 4; 100, с. 22–29].

Теоретико-методологічні підходи до вивчення зовнішньополітичного дискурсу – критичний дискурс-аналіз, соціальний конструктивізм, постструктуралізм, інтерпретативна політична наука та порівняльний дискурс-аналіз – дозволяють розглядати його як простір боротьби за інтерпретацію міжнародних подій, де мова стає інструментом влади, впливу й конструювання реальності. Застосування цих підходів вимагає дотримання комплексу методологічних принципів: системності, контекстуальності, інтерпретативності, комплексності, структурно-функціонального та порівняльного аналізу, а також врахування історичного та безпекового контекстів, що особливо актуально для України в умовах повномасштабної війни.

Практична операціоналізація зазначених підходів забезпечується використанням розгалуженого інструментарію: контент- та дискурс-аналізу, фрейм-аналізу, аналізу риторичних стратегій, мовних актів, національних наративів, а також документального аналізу парламентських протоколів і офіційних матеріалів. Сукупне застосування цих методів дає змогу не лише описати зовнішньополітичний дискурс, а й виявити його вплив на формування та легітимацію зовнішньополітичного курсу держави, зокрема через механізми парламентської дипломатії, створення міжнародних наративів і забезпечення підтримки зовнішньополітичних рішень з боку як внутрішньої, так і зовнішньої аудиторії.

1.2. Джерельне забезпечення дослідження

Джерельна база дослідження зовнішньополітичного дискурсу парламентських комітетів України характеризується багатоаспектністю та

поєднує кілька груп джерел, які дозволяють комплексно проаналізувати формування та функціонування дискурсивних практик у сфері міжнародних відносин.

Важливою групою джерел, що становлять основу дослідження організації зовнішньополітичного дискурсу парламенту України, є офіційні нормативно-правові акти держави. Вони визначають інституційні засади функціонування Верховної Ради України, окреслюють її зовнішньополітичні повноваження та регламентують діяльність парламентських комітетів у сфері міжнародного співробітництва.

Нормативно-правові акти включають Конституцію України [28], яка визначає повноваження парламенту у сфері зовнішньої політики. Зокрема, парламент визначає засади внутрішньої і зовнішньої політики, ратифікує міжнародні договори, схвалює рішення щодо направлення військ за кордон та бере участь у формуванні зовнішньополітичного курсу держави. Конституційні норми створюють базову правову рамку, у межах якої формуються зовнішньополітичні комунікації парламенту.

Ключовим спеціальним законом є Закон України «Про комітети Верховної Ради України» [39], який визначає правовий статус, завдання, структуру та процедури діяльності комітетів. Документ чітко встановлює, що комітети можуть здійснювати аналіз міжнародних договорів, готувати пропозиції щодо зовнішньої політики та брати участь у міжпарламентському співробітництві, що робить цей акт фундаментальним джерелом для вивчення предмета дослідження.

Значну роль відіграє Закон України «Регламент Верховної Ради України» [41], який встановлює процедурні аспекти діяльності законодавчого органу. Регламент визначає порядок організації роботи парламенту, включаючи процедури комунікації комітетів, механізми підготовки міжнародних документів, розгляд зовнішньополітичних ініціатив та прийняття рішень у сфері міжнародної діяльності. Регламентні норми забезпечують процедурну основу для аналізу того, як структуровано та формалізовано зовнішньополітичний дискурс у діяльності парламенту.

Також є важливим Закон України «Про міжнародні договори України» [62], що визначає порядок укладення та ратифікації міжнародних угод. Окреме значення має Угода про асоціацію між Україною та ЄС [48; 58], яка формує правові рамки євроінтеграційного курсу держави та встановлює механізми парламентської взаємодії у двосторонніх відносинах.

Одним із ключових джерел є інформація про склад і структуру комітетів Верховної Ради України IX скликання, що дозволяє визначити інституційні ролі, функції та повноваження комітетів, які беруть участь у формуванні зовнішньополітичного порядку денного. Офіційні дані щодо структури комітетів наведені на порталі Верховної Ради України [5], а також у систематизованому переліку комітетів і їхнього складу, доступному в онлайн-ресурсі парламенту [7]. Ці документи дають можливість визначити персональний і функціональний склад Комітету з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва та Комітету з питань інтеграції України до Європейського Союзу, що є ключовими суб'єктами зовнішньополітичної комунікації парламенту.

Загалом нормативно-правові акти України становлять структуруючий фундамент дослідження, оскільки дозволяють визначити інституційні повноваження парламенту, характер його участі у зовнішній політиці та регламентовані канали комунікації, через які формується та реалізується зовнішньополітичний дискурс Верховної Ради України [59].

Офіційні документи та звіти парламентських структур становлять другу групу джерел і включають звіти Комітету з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва [3; 4], протоколи засідань Комітету з питань інтеграції України до ЄС [21], інформаційні матеріали про предмети відання профільних комітетів [20] та офіційні повідомлення прес-служби Верховної Ради України [84]. Ці документи дозволяють простежити еволюцію парламентського дискурсу, тематичні пріоритети комітетів та інституційні механізми формування зовнішньополітичних позицій.

До важливих джерел належать також документи Кабінету Міністрів України, що стосуються виконання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Зокрема, Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за 2023 рік містить інформацію про стан реалізації євроінтеграційних зобов'язань, взаємодію з інституціями ЄС та участь Верховної Ради у процесах гармонізації законодавства [66]. Цей документ є важливим емпіричним джерелом, яке дозволяє оцінити роль парламентських комітетів у впровадженні європейських стандартів.

Особливу цінність для дослідження становлять щорічні звіти про діяльність Комітету з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва, які містять детальний аналіз основних напрямів роботи, участі у міжнародних зустрічах, міжпарламентських діалогах, оцінку реалізації зовнішньополітичних ініціатив, а також кількісні показники результативності діяльності. Звіти за 2023 рік [4] та 2024 рік [3] дозволяють порівняти динаміку зовнішньополітичної активності парламенту та простежити трансформацію його пріоритетів у контексті міжнародної безпекової ситуації, зокрема після початку повномасштабної агресії РФ.

Важливими джерелами є також протоколи і рішення Комітету з питань інтеграції України до Європейського Союзу, які містять дані щодо адаптації українського законодавства до норм ЄС, взаємодії з європейськими інституціями, участі українських депутатів у засіданнях спільних органів асоціації та позиції комітету щодо імплементації зобов'язань України в рамках євроінтеграційного процесу [18]. Ці матеріали дають змогу дослідити, як комітет формує дискурс євроінтеграції та які аргументи використовує для підтримки стратегічного курсу на вступ до ЄС.

Одним із ключових джерел є стенограми пленарних засідань Верховної Ради України, у яких містяться офіційні виступи народних депутатів, голови парламенту, лідерів фракцій та представників уряду. У цих виступах часто фіксуються зовнішньополітичні оцінки, заяви щодо міжнародної ситуації, реакція на глобальні події, позиції щодо співпраці з партнерами та участі України

в міжнародних організаціях. Стенограми дають змогу проаналізувати, як формуються фрейми «війни», «міжнародної підтримки», «євроінтеграції» та «глобальної безпеки», а також визначити домінантні риторичні стратегії парламенту [12].

Важлими є офіційні пресрелізи та повідомлення пресслужби Верховної Ради України, у яких висвітлюються ключові міжнародні події за участю парламенту: зустрічі делегацій, міжнародні форуми, підписання угод, участь у міжпарламентських асамблеях, прийняття заяв і резолюцій. Зокрема, цінними є повідомлення про розгляд комітетами міжнародних законопроектів [86], матеріали щодо діяльності парламентських делегацій у міжнародних інституціях [96], новини про ухвалення рішень Європарламенту щодо України [6], а також офіційні комунікації Комітету з питань інтеграції України до ЄС щодо поступу євроінтеграційних реформ [85]. Ці документи дозволяють простежити зміст зовнішньополітичних повідомлень парламенту, їхню еволюцію та риторику.

Аналітичні дослідження та моніторингові звіти міжнародних організацій та неурядових структур формують третю групу джерел. До них належать звіти Програми розвитку ООН (UNDP) щодо парламентської реформи [16; 101], дослідження Міжпарламентського союзу про залучення громадськості до парламентської роботи [21], аналітичні матеріали Агенції законодавчих ініціатив [54], моніторингові доповіді громадянської мережі «ОПОРА» [14] та ГО «Парламент» [79], а також звіти Програми USAID «Рада: наступне покоління» [42]. Особливу цінність становлять аналітичні студії Ради зовнішньої політики «Українська призма», що систематично досліджують зовнішньополітичний курс України [49; 63; 100], та звіти Кабінету Міністрів України про виконання Угоди про асоціацію [66].

Значний обсяг емпіричної інформації міститься в аналітичних документах ПРООН (UNDP), зокрема у звітах Parliamentary Reform Project, які присвячені оцінці спроможності парламентських комітетів, аналізу їхньої взаємодії з міжнародними партнерами та впровадженню інституційних реформ [16; 101]. Ці матеріали є цінним джерелом даних про практичний стан парламентської

діяльності та про те, як міжнародні проєкти підтримують удосконалення зовнішньополітичних функцій Верховної Ради.

Важливим інституційним джерелом є аналітичні звіти European Parliamentary Research Service (EPRS), які містять огляди євроінтеграційних процесів, оцінки економічної, правової та безпекової взаємодії між Україною та ЄС. Звіт «EU and Ukraine: Potential for stronger energy cooperation on the path to integration» є показовим прикладом аналітики, що містить оцінку можливостей зміцнення співпраці між Україною та ЄС у стратегічно важливих сферах, а також відображає позицію Європарламенту щодо майбутнього членства України [62]. Матеріали EPRS виступають джерелом сучасних європейських підходів і наративів, які впливають на формування українського зовнішньополітичного дискурсу.

Важливу частину джерельного забезпечення становлять аналітичні матеріали провідних українських та міжнародних аналітичних центрів (think tanks), які здійснюють системний моніторинг зовнішньої політики України, роботи парламентських комітетів, ефективності міжпарламентської взаємодії та стану демократичного врядування. Ці документи є особливо цінними, оскільки поєднують глибокий експертний аналіз, сучасні методологічні підходи та емпіричні дані, що дозволяє комплексно оцінити практичний вимір зовнішньополітичного дискурсу Верховної Ради України [80].

Одним із ключових джерел цієї групи є щорічні аналітичні дослідження Foreign Policy Council “Ukrainian Prism”, присвячені оцінці зовнішньої політики України. У роботах Ukrainian Prism: Foreign Policy 2024 [63], Ukrainian Prism: Foreign Policy 2021 [49] та інших виданнях містяться розгорнуті огляди діяльності державних інституцій у сфері міжнародних відносин, включаючи парламент. Окремі розділи присвячено оцінці парламентської дипломатії, міжнародним контактам комітетів, динаміці міжпарламентської взаємодії та впливу Верховної Ради на стратегічні зовнішньополітичні процеси. Ці звіти дозволяють відстежити зміни у риторичі та пріоритетах парламенту, а також окреслити місце комітетів ВРУ у зовнішньополітичній системі держави [100].

Значну роль у формуванні аналітичної бази відіграють дослідження українських громадських організацій, які моніторять діяльність парламентських комітетів. Зокрема, звіт ГО «Парламент» – Monitoring committees 2022 [32] містить оцінку рівня прозорості, відкритості, результативності та ефективності роботи комітетів Верховної Ради. Цей документ дозволяє визначити, наскільки структурованою є комунікаційна діяльність парламентських комітетів, які формальні та неформальні механізми вони застосовують у взаємодії з громадськістю та міжнародними партнерами, а також як комунікаційні практики впливають на якість прийняття рішень.

Важливими джерелами є також аналітичні матеріали Громадянської мережі “ОПОРА”, що охоплюють моніторинг роботи парламенту та його комітетів, аналіз законодавчої діяльності та рівня дотримання принципів прозорості та підзвітності. Зокрема, дослідження Звіт за результатами моніторингу діяльності комітетів Верховної Ради України [14] містить детальні дані щодо участі комітетів у міжнародних заходах, якості оприлюднення інформації, доступності протоколів і рішень, а також оцінку відкритості зовнішньополітичної діяльності парламенту.

До важливих джерел належать також праці Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса (ІПіЕНД НАН України), які містять теоретичний та прикладний аналіз політичного дискурсу, парламентської комунікації та інституційних аспектів діяльності Верховної Ради. Ці праці мають значення для теоретичного обґрунтування специфіки комунікаційних практик парламентських комітетів у сфері зовнішньої політики.

Окрему групу джерел становлять аналітичні дослідження, підготовлені в рамках програми USAID “Рада: наступне покоління”, спрямованої на підтримку парламентської реформи. У документі Успішні практики роботи окремих комітетів Верховної Ради України [42] наведено приклади ефективних моделей роботи комітетів, включаючи механізми стратегічної комунікації, міжнародної взаємодії та налагодження діалогу з громадськістю. Ці матеріали є важливими

для аналізу того, як сучасні управлінські підходи та інструменти парламентської дипломатії впроваджуються на рівні окремих комітетів.

Особливе значення для дослідження має Концепція зовнішньої політики України, розроблена Дипломатичною академією України та Фондом ім. Фрідріха Еберта. Документ визначає стратегічні пріоритети держави у сфері міжнародних відносин, акцентує увагу на євроатлантичній інтеграції, зміцненні безпеки, розвитку партнерств і формуванні позитивного міжнародного іміджу України [29]. Концепція виступає важливим аналітичним джерелом, оскільки окреслює ідейно-ціннісні засади, що лежать в основі зовнішньополітичного дискурсу, зокрема й парламентського [77].

Документи міжнародних організацій та парламентських структур представлені матеріалами Європейського Парламенту щодо міжпарламентської дипломатії [61] та енергетичної співпраці з Україною [62], рекомендаціями Венеціанської комісії Ради Європи [103], матеріалами International IDEA про міжпарламентське співробітництво [20] та права людини в парламентській роботі [90], а також документами Комітету асоціації Україна-ЄС [83].

Міжнародні документи та матеріали інституцій, які здійснюють системний моніторинг парламентської діяльності або беруть участь у міжпарламентській співпраці, дозволяють простежити, як міжнародні стандарти, рекомендації та практики впливають на формування політики українського парламенту та його дискурсивних стратегій [78].

Значну групу становлять документи Європейського парламенту, який є одним із ключових партнерів Верховної Ради України у сфері міжпарламентського співробітництва. Зокрема, у матеріалі «Introduction to European Parliament delegations 2024–2029» окреслено основні функції, механізми та інструменти міжпарламентських делегацій, що відіграють важливу роль у здійсненні європейської парламентської дипломатії [61]. Цей документ дозволяє визначити місце українсько-європейських міжпарламентських контактів у ширшому контексті зовнішньої політики ЄС та виявити стандарти, до яких Україна адаптує власні практики.

Суттєву роль у джерельній базі відіграють документи Inter-Parliamentary Union (IPU) – глобальної організації, що об'єднує парламенти світу. Зокрема, Global Parliamentary Report 2022 присвячений питанням публічної комунікації парламентів, відкритості, цифровізації та інклюзивності парламентських процесів [73]. Цей документ є цінним джерелом для дослідження порівняльних стандартів комунікаційної діяльності парламентів і дозволяє оцінити, наскільки українські практики відповідають сучасним міжнародним тенденціям у сфері парламентської дипломатії та інформаційної політики.

Також важлими є матеріали міжнародних організацій, що розробляють стандарти парламентського врядування та надають рекомендації державам щодо удосконалення парламентських процедур. Зокрема, документи Венеційської комісії. Ради Європи містять висновки щодо законодавства про парламентські процедури, інституційні реформи та принципи демократичного парламентаризму [103]. Такі матеріали дозволяють інтегрувати у дослідження міжнародні стандарти діяльності парламентів та принципи, яким повинні відповідати комітети Верховної Ради України.

У дослідженні використовуються доповіді міжнародних організацій, що співпрацюють із Верховною Радою у межах програм з парламентської реформи. Зокрема, International IDEA у своїх аналітичних матеріалах наголошує на необхідності розширення можливостей парламентської дипломатії, удосконалення роботи комітетів та підвищення ефективності міжпарламентських контактів [72]. Їхні звіти є важливим джерелом рекомендацій для впровадження сучасних підходів до комунікації та стратегічної взаємодії парламентів.

Наукові дослідження охоплюють широкий спектр теоретичних та емпіричних праць у галузі парламентського дискурсу, зовнішньої політики та міжнародних відносин. Фундаментальні праці з теорії дискурсу представлені роботами К. Карта [58], Т. Ріссе [89], М. Б. Гансен [67] та М. ван Хульст зі співавторами [102], які розробляють концептуальні засади дискурс-аналізу в політичних науках. Дослідження парламентського дискурсу та комунікації

здійснені Е. Кампос-Домінгес [56], Е. Кох [78], Н. В. Кондратенко [79], А. Константиновою [80], Ю. Скубіцом та Д. Фішером [94], Л. М. Губером [71].

Зовнішньополітичний дискурс в умовах війни досліджується у працях Д. Ху [70], А. Кривенко [81], М. Махортих зі співавторами [82], С. Вільдеманн зі співавторами [105], Р. Руїс-Інсертіс [91]. Парламентська дипломатія та міжпарламентське співробітництво аналізуються у студіях Е. Баракані [55], М. Дулак [60], Л. Гіл-Бесада [65], Л. Редеї [87], М. Тайсс [97], Н. Камінської та А. Ковалова [76].

Український контекст представлений роботами про функціонування Верховної Ради в умовах війни (С. Івасик [22], К. Вайз [106], О. Водянніков [104]), ефективність парламентських комітетів (І. С. Хмелько та Д. Дж. Бірс [77], Тернавська В., Колодій А., Прохоренко М., Петренко Д. [95], Х. Слюсарчук [47]), конституційно-правові засади парламентаризму (Л. М. Дешко та Д. М. Господарець [59], О. І. Зозуля [17; 107], О. Ковальчук та О. Ромців [19]).

Теоретичні засади політичної комунікації та дискурсу в українській науковій традиції розвинуті у працях О. В. Болкарьової [1], Ю. Ганжурова [13], Г. Уортінгтон [50], Н. Сіцінського [46], О. Маклюк та Я. Фатюхи [31]. Інституційні та ідеологічні аспекти політичної участі досліджені І. В. Цікул [51, 52, 53], В. І. Бурдяк та Н. Ю. Ротар [44], Н. В. Нечаєвою-Юрійчук [33; 34], А. М. Круглашовим [30].

Значне місце у джерельній базі дослідження займають наукові публікації, присвячені аналізу парламентського дискурсу, проблемам комунікацій у міжнародних відносинах, теоретичним основам дискурс-аналізу та практикам парламентської дипломатії. Ці праці забезпечують теоретико-методологічне підґрунтя дослідження та дозволяють виявити основні концепції, наративи й підходи, що визначають сучасне розуміння зовнішньополітичної комунікації парламентів [81].

Питання теоретико-методологічних засад розглядалися на кафедрі політології та державного управління Чернівецького національного університету

імені Юрія Федьковича у працях Н. Ю Ротар [44], Н. В. Нечаєвою-Юрійчук [33; 34], І. В. Цікул [51, 52, 53], А. М. Круглашовим [30].

Окрему групу становлять дослідження, присвячені парламентській дипломатії – напряду діяльності парламентів, що охоплює міжпарламентські контакти, взаємодію з міжнародними організаціями, участь у глобальних політичних процесах та формування зовнішньополітичних позицій. Зокрема, праця Скубіца та Фішера містить системний огляд інструментів, форм та динаміки парламентського дискурсу в політичній науці, акцентуючи увагу на методологічних інноваціях у дослідженні парламентських комунікацій [94, с. 3–5]. Значний внесок у вивчення парламентської дипломатії зробила Л. Редей, яка аналізує місію Європейського парламенту в Україні та підкреслює роль парламентів у легітимації зовнішньополітичних рішень і міжнародних ініціатив [87]. У свою чергу, дослідження М. Дулак містить глибокий аналіз міжпарламентської взаємодії в ЄС на тлі російсько-української війни та розкриває, як міжнародні конфлікти трансформують форми парламентської дипломатії [60, с. 15–22]. Праця Л. Гіл-Бесади доповнює цей блок вивченням парламентської дипломатії в умовах війни та окреслює роль парламентських інституцій у виробленні міжнародних наративів щодо агресії РФ проти України [65].

Важливу групу становлять праці, присвячені теорії дискурсу та дискурс-аналізу в міжнародних відносинах. Відомий дослідник комунікації в МВ К. Карта наголошує, що зовнішньополітичний дискурс не лише репрезентує події, а й конструює політичну реальність, створюючи рамки для формування рішень і стратегічних пріоритетів держави [58, с. 642–660]. У працях Т. Ріссе підкреслюється роль комунікативної дії та дискурсивних практик у поширенні політичних ідей і норм, зокрема у процесах формування ідентичності та зовнішньополітичних стратегій [89, с. 23–49]. Дослідження М. Гансена зосереджене на взаємозв'язку між дискурсом, ідентичністю та конструюванням міжнародних образів, що є ключовим для аналізу парламентських наративів [67, с. 4–9]. Праця Остерманна та Шестедта пропонує методологічні підходи до

аналізу зовнішньополітичної риторики та підкреслює необхідність використання міждисциплінарних методів у дослідженні дискурсу держав [84, с. 41–62]. Розробки ван Хульста та співавт. доповнюють теоретичну базу, оскільки зосереджуються на фреймуванні політичних рішень та механізмах інтерпретації подій у політичному дискурсі [102, с. 74–96].

Значний внесок у формування теоретичного підґрунтя дослідження забезпечують також українські наукові публікації, присвячені політичній риториці, парламентській комунікації та інституційним аспектам державної влади. У роботах О. Болкарьової політичний дискурс розглядається як інструмент впливу на масову свідомість, що поєднує мовні, психологічні та культурні чинники [1, с. 195–200]. Дослідження Ю. Ганжурова аналізують парламентсько-урядову комунікацію як інституційну модель політичного дискурсу, що визначає взаємодію між державними акторами у процесі вироблення політики [13, с. 142–148]. Праці О. Зозулі присвячені правовим та організаційним аспектам функціонування парламентських комітетів, що дозволяє пов'язати дискурс-аналіз з інституційною специфікою діяльності ВРУ [17; 107].

Важливим джерелом є виступи голів парламентських комітетів, зокрема Голови Комітету з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва О. Мережка [83]. Ці виступи містять офіційні позиції комітетів щодо ключових напрямів зовнішньої політики, реакцію на міжнародні кризи, оцінку діяльності уряду в зовнішньополітичній сфері та пропозиції щодо стратегічних кроків України на міжнародній арені. Виступи голів комітетів також є інструментом парламентської дипломатії та використовуються для комунікації з іноземними партнерами.

Суттєву цінність становлять заяви парламентських делегацій України під час міжпарламентських асамблей, міжнародних форумів та зустрічей з Європейським парламентом. У цих документах відображено процес міжпарламентської взаємодії, позиції України щодо міжнародної безпеки, прав людини, санкційної політики, європейської інтеграції та співпраці з інституціями

ЄС [24]. Заяви делегацій дозволяють простежити, як формуються міжнародні наративи України та яким чином парламент впливає на ухвалення резолюцій, спільних заяв та рішень іноземних парламентів.

Для дослідження парламентської комунікації важливу роль відіграють цифрові платформи Верховної Ради України, зокрема: офіційний портал rada.gov.ua [37] – містить новини, пресрелізи, стенограми, рішення та міжнародні повідомлення парламенту; вебсайт Комітету з питань зовнішньої політики – komzak.rada.gov.ua [25] – включає протоколи, рішення, звіти та інформацію про міжнародні зустрічі комітету; сайт Комітету з питань інтеграції України до ЄС – comeuroint.rada.gov.ua [26] – містить проекти документів, аналітичні матеріали, інформацію про міжпарламентські контакти та взаємодію з ЄС.

Ці платформи є ключовими джерелами актуальної інформації для аналізу зовнішньополітичної діяльності парламенту, оскільки систематично публікують офіційні заяви, коментарі, міжнародні пресрелізи та документи комітетів, що дає змогу простежити зміст та еволюцію зовнішньополітичного дискурсу Верховної Ради у динаміці.

До важливої групи джерел належать медіаматеріали та комунікаційні ресурси, які фіксують публічні заяви парламенту, реакції на міжнародні події та інструменти комунікації з іноземною аудиторією. Ці джерела дозволяють простежити оперативний вимір зовнішньополітичного дискурсу, виявити особливості його трансляції у медіапросторі та дослідити риторику, яку Верховна Рада застосовує для взаємодії з партнерами, міжнародними інституціями та українським суспільством.

Важливим блоком є пресрелізи, інтерв'ю та публікації у міжнародних медіа, що висвітлюють діяльність українського парламенту у сфері зовнішньої політики. Зокрема, новинні матеріали агентства Interfax-Ukraine містять регулярні повідомлення про міжнародні зустрічі парламентських делегацій, заяви голови Верховної Ради та позиції комітетів у відповідь на зовнішньополітичні події [93]. Публікації Media Center Ukraine висвітлюють публічні брифінги представників парламенту, включно із заявами щодо

євроінтеграції, міжнародної допомоги, санкційної політики та дипломатичних ініціатив [83]. Значною є також роль медіаматеріалів місії EU Advisory Mission Ukraine (EUAM), яка регулярно інформує про співпрацю з українським парламентом, участь комітетів у міжнародних тренінгах, обговорення реформ та розвиток європейських практик парламентської діяльності [24].

Окреме значення має аналіз офіційних заяв у соціальних мережах, передусім у Telegram, Facebook та X (Twitter), які дедалі частіше використовуються парламентом як інструмент оперативної зовнішньополітичної комунікації. Заяви у соцмережах фіксують реагування на міжнародні події в реальному часі, повідомляють про контакти парламентських делегацій, участь у міжнародних засіданнях, зустрічах та переговорах. Наприклад, на офіційному акаунті Верховної Ради України 29.11.2025 у соцмережі Telegram висвітлено слова Віцеспікерки Олени Кондратюк про те, що Польща була і залишається стратегічним партнером України в умовах російсько-української війни [2], а 04.12.2025 повідомлено про те, що Голова Верховної Ради України Руслан Стефанчук зустрівся із Президентом Кіпру Нікосом Христодулідісом та що було обговорено під час цієї зустрічі [9]. У Facebook на своїй офіційній сторінці Комітет Верховної Ради України з питань інтеграції України до ЄС висвітлює інформацію про свою діяльність, в тому числі про двосторонні зустрічі, як, наприклад, коли делегація даного Комітету зустрілася із представниками парламентів Кіпру, Португалії, Данії та інших на полях конференції COSAC у Копенгагені [23]. У сучасних дослідженнях підкреслюється, що соціальні платформи стали важливим простором парламентської дипломатії, забезпечуючи швидке поширення зовнішньополітичних меседжів та формування міжнародних наративів [82].

Отже, сукупність цих джерел дає можливість всебічно проаналізувати інституційні засади, зміст та динаміку зовнішньополітичного дискурсу парламентських комітетів України. Така різноманітність джерел забезпечує надійне підґрунтя для комплексного дослідження. Стан наукової розробленості проблеми свідчить, що питання парламентської комунікації, дискурсивної

політики та парламентської дипломатії висвітлюються у працях вітчизняних і зарубіжних дослідників, аналізують інституційну роль парламенту, особливості політичного дискурсу та конституційно-правові аспекти діяльності комітетів. Водночас роль комітетів Верховної Ради України у формуванні зовнішньополітичного дискурсу, особливо в умовах війни, залишається недостатньо дослідженою та потребує системного аналізу у межах сучасних теоретико-методологічних підходів.

РОЗДІЛ 2

РОЛЬ КОМІТЕТІВ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ У ФОРМУВАННІ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОГО ПОРЯДКУ ДЕННОГО

2.1. Зовнішньополітичний дискурс у структурі комунікаційних процесів ВРУ

Зовнішньополітичний дискурс є невід’ємним елементом комунікаційної діяльності Верховної Ради України, оскільки парламент виступає одним із ключових суб’єктів формування та легітимації зовнішньої політики держави. Відповідно до Конституції України, Верховна Рада визначає засади внутрішньої та зовнішньої політики, ратифікує міжнародні договори, схвалює рішення щодо міжнародної співпраці, вступу України до міжнародних організацій та участі в міжнародних безпекових угрупованнях. Ці положення визначають інституційні рамки, у межах яких формується зовнішньополітична комунікація парламенту та здійснюється його вплив на міжнародні процеси [62].

У сучасних умовах Верховна Рада функціонує не лише як законодавчий орган, а й як комунікативний інститут, що транслює політичні смисли як на зовнішню, так і на внутрішню аудиторію. Як наголошується у звітах Inter-Parliamentary Union, парламенти у XXI столітті виконують важливу роль у публічній дипломатії та зовнішньополітичній комунікації, забезпечуючи простір для формування міжнародних наративів і взаємодії з іноземними партнерами [73]. Верховна Рада України у цьому контексті є активним учасником глобального політичного діалогу: через ухвалення заяв, резолюцій, виступи, міжнародні зустрічі та офіційні комунікації вона транслює позицію держави, формує реакцію на зовнішньополітичні виклики та забезпечує підтримку міжнародних партнерів у стратегічних питаннях.

Особливе місце у структурі парламентських комунікацій посідає парламентська дипломатія, яка стала одним із провідних інструментів зовнішньополітичної взаємодії України. Згідно з аналітичними дослідженнями International IDEA, парламентська дипломатія розглядається як ключовий

компонент демократичної зовнішньої політики, що дозволяє державам розширювати мережі міжнародних контактів, підвищувати довіру до своїх інституцій та сприяти формуванню політичних коаліцій у міжнародних організаціях [72]. Для України цей напрям набув особливої ваги після початку повномасштабної російської агресії, коли парламентські делегації, групи дружби та профільні комітети стали важливими каналами мобілізації міжнародної підтримки.

Важливим елементом комунікаційної діяльності парламенту є також публічний вимір зовнішньополітичних комунікацій, спрямований на українську аудиторію. Офіційні пресрелізи Верховної Ради, стенограми пленарних засідань, рішення комітетів, публічні інтерв'ю та інформаційні повідомлення створюють інформаційний простір, у якому формується суспільне розуміння зовнішньої політики, міжнародної ситуації та позиції держави щодо глобальних процесів [6; 86]. В умовах війни ця комунікація стала особливо важливою, оскільки парламент виступає не лише джерелом інформації, але й інституцією, що формує наративи національної стійкості, міжнародної солідарності та стратегічної орієнтації України.

Зовнішньополітичний дискурс Верховної Ради є також частиною ширшої системи публічної політики, у межах якої парламент впливає на формування національних пріоритетів, аргументує необхідність стратегічних рішень та забезпечує їхню легітимацію [45]. Як зазначає Foreign Policy Council “Ukrainian Prism”, парламентські комунікації відіграють ключову роль у формуванні таких наративів, як «Україна як гарант європейської безпеки», «Україна як жертва агресії РФ», «Україна як партнер Заходу» – наративів, що безпосередньо впливають на міжнародну підтримку держави [100, с. 22–29].

У структурі організації зовнішньополітичної діяльності Верховної Ради України центральне місце посідають профільні парламентські комітети, які забезпечують інституційну, експертну та комунікативну основу формування зовнішньої політики держави. У IX скликанні Верховної Ради структура комітетів була систематизована відповідно до сучасних потреб міжнародної

взаємодії та євроінтеграційного курсу України. Офіційні дані парламенту свідчать про те, що комітети мають розгалужену організаційну структуру, чітко визначені функції та персональний склад, що дозволяє забезпечувати ефективний розподіл повноважень у сфері міжнародних відносин [5; 7].

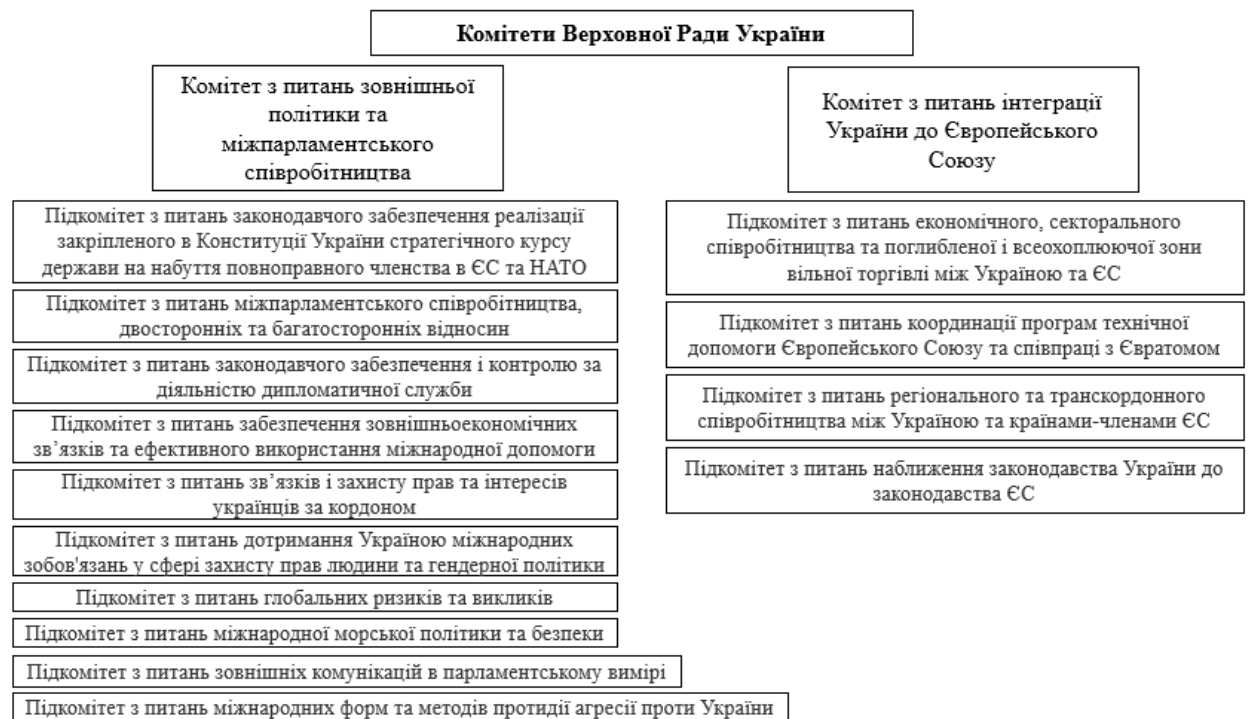

Рис. 1. Комітети Верховної Ради України

Ключову роль у цьому напрямі відіграє Комітет з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва, який є основним парламентським органом у формуванні зовнішньополітичного порядку денного держави [99]. Його організаційна структура включає голову, заступників, секретаря та членів комітету, а також низку спеціалізованих підкомітетів, що охоплюють питання європейської інтеграції, міжнародного права, співпраці з міжнародними організаціями, міжпарламентської дипломатії та економічної безпеки. Згідно зі звітами, комітет здійснює аналіз міжнародних договорів, готує рекомендації щодо зовнішньої політики, забезпечує експертизу відповідних законопроектів та здійснює парламентський контроль за діяльністю органів виконавчої влади у сфері міжнародних відносин [3; 62]. Його компетенції також охоплюють організацію міжпарламентських зустрічей, участь делегацій у міжнародних асамблеях та підготовку офіційних позицій Верховної Ради щодо

ключових міжнародних подій. Як засвідчено у звіті за 2024 рік, комітет підтримує активний діалог із парламентами країн ЄС, НАТО, державами-партнерами G7 та іншими міжнародними інституціями, забезпечуючи комплексну комунікаційну підтримку зовнішньополітичного курсу України [3].

Не менш важливим у системі парламентських комунікацій є Комітет з питань інтеграції України до Європейського Союзу, діяльність якого спрямована на забезпечення адаптації українського законодавства до аспис ЄС та супроводження всіх законодавчих процесів, пов'язаних із виконанням Угоди про асоціацію. Структурно комітет складається з голови, заступників, секретаря та підкомітетів, які спеціалізуються на різних напрямках адаптації законодавства, координації міжінституційних контактів, моніторингу імплементаційних вимог ЄС та проведенні експертиз законопроектів. Його діяльність ґрунтується на аналізі відповідності українських нормативно-правових актів праву ЄС, участі у роботі спільних органів Україна–ЄС та підготовці аналітичних висновків щодо стану виконання євроінтеграційних зобов'язань [18; 38]. У протоколах комітету регулярно фіксується динаміка адаптації законодавства, оцінка прогресу реформ та взаємодія з інституціями Європейського парламенту та Єврокомісії, що забезпечує прозорість і комплексність євроінтеграційного процесу [18].

Функціонування обох комітетів нерозривно пов'язане з міжкомітетською взаємодією, яка охоплює координацію з Комітетом з питань національної безпеки, оборони та розвідки, Комітетом з питань фінансів, податкової та митної політики, Комітетом з питань правоохоронної діяльності та Комітетом з питань правової політики. Така співпраця необхідна для забезпечення цілісності зовнішньополітичних рішень, адже питання європейської інтеграції, міжнародної безпеки, санкційної політики та міжнародної координації реформ стосуються різних секторів державної політики. Міжнародні партнери, зокрема ПРООН, у своїх аналітичних звітах наголошують, що міжкомітетська комунікація є ключовою умовою ефективності парламентського управління та забезпечує узгодженість політичних рішень у сфері міжнародної діяльності [16; 101].

У системі формування зовнішньополітичного порядку денного Верховної Ради України важлива роль належить профільним парламентським комітетам, діяльність яких забезпечує стратегічний, експертний та координаційний супровід міжнародної політики держави. Комітет з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва і Комітет з питань інтеграції України до Європейського Союзу виконують комплекс завдань, спрямованих на підготовку рішень, що визначають місце України у міжнародній системі, формування політичних позицій держави та її взаємодію з міжнародними партнерами.

Одним із ключових завдань профільних комітетів є аналіз міжнародних договорів, що надходять до Верховної Ради для ратифікації. На цьому етапі комітети оцінюють відповідність договорів національним інтересам України, їхній вплив на зовнішньополітичні пріоритети та відповідність міжнародним зобов'язанням держави [62]. Особливої уваги потребують угоди у сфері безпеки, оборонної співпраці, економічного партнерства та участі України в міжнародних організаціях. Комітети здійснюють експертний аналіз таких документів, готують відповідні висновки й рекомендації та забезпечують належний парламентський контроль над міжнародно-правовими зобов'язаннями держави.

Профільні комітети відіграють важливу роль у підготовці рекомендацій Верховній Раді та Кабінету Міністрів щодо зовнішньополітичних рішень, стратегій та планування міжнародного співробітництва. У щорічних звітах комітетів підкреслюється, що саме вони забезпечують методологічне обґрунтування зовнішньополітичних ініціатив, пропонують правові й інституційні механізми взаємодії з іншими державами та міжнародними організаціями [3; 4]. Комітети беруть участь у формуванні державних програм міжнародної співпраці, зокрема у сферах євроінтеграції, євроатлантичної взаємодії, регіональних партнерств та економічної дипломатії, що передбачає підготовку аналітичних довідок, експертних оцінок і пропозицій для урядових стратегічних документів.

Важливим напрямом діяльності є організація міжпарламентських зустрічей, засідань та участі делегацій Верховної Ради в роботі міжнародних

інституцій. Згідно з офіційними звітами, комітети координують роботу понад 80 груп з міжпарламентських зв'язків, забезпечують участь України в Парламентській асамблеї Ради Європи, Парламентському комітеті асоціації Україна–ЄС, Парламентській асамблеї НАТО та інших майданчиках, що є ключовими для реалізації парламентської дипломатії [3; 73]. Через ці механізми парламент впливає на міжнародну підтримку України, зміцнення безпекових гарантій та формування міжнародної коаліції проти російської агресії.

Комітети також виконують функцію оперативного реагування на міжнародні кризи, зокрема пов'язані з війною, санкційною політикою, енергетичною безпекою чи порушеннями міжнародного права. Після початку повномасштабної агресії РФ комітети значно розширили діяльність у цьому напрямі: вони регулярно ухвалюють заяви про засудження російських злочинів, підтримують санкційні ініціативи, координують взаємодію з парламентами-партнерами та міжнародними організаціями щодо військової та гуманітарної підтримки України [24; 93]. Такі заяви стають частиною міжнародного дискурсу та відіграють важливу роль у мобілізації зовнішньої допомоги.

Сучасна російсько-українська війна актуалізувала необхідність переосмислення теоретичних засад міждержавної взаємодії у глобальному вимірі. Події повномасштабної агресії Росії проти України продемонстрували обмеженість застарілих підходів до безпеки та міжнародних відносин, що сформувалися в ХХ столітті та часто спиралися на силові, конфронтаційні моделі. Натомість стає актуальним переорієнтування на принципи, притаманні ідеям та підходам неолібералізму й ідеалізму, які наголошують на пріоритетності міжнародних інституцій, верховенства права, багатосторонньої взаємодії та кооперації між державами. Ці підходи окреслюють шляхи подолання деструктивних моделей поведінки та формування більш стабільної, передбачуваної та нормативно врегульованої системи міжнародних відносин [34].

Стратегічним інструментом діяльності комітетів є формування офіційних заяв, звернень і резолюцій, які відображають позицію Верховної Ради щодо

актуальних міжнародних питань. Зокрема, комітети беруть участь у підготовці заяв про визнання росії державою-терористом, звернень щодо запровадження міжнародних трибуналів, резолюцій на підтримку вступу України до ЄС і НАТО, а також інших документів, що формують цілісний зовнішньополітичний наратив держави [6; 86].

У сфері стратегічного планування комітети мають безпосередній вплив на розробку та супровід ключових документів, пов'язаних із євроінтеграційним та євроатлантичним курсом України. Комітет з питань інтеграції до ЄС забезпечує моніторинг імплементації Угоди про асоціацію, проводить аналіз відповідності законопроектів *acquis* ЄС, готує рекомендації щодо виконання євроінтеграційних зобов'язань та координує роботу парламенту із структурами Європейського Союзу [18; 66]. У свою чергу, Комітет з питань зовнішньої політики бере участь у підготовці рішень щодо вступу України до НАТО, взаємодіючи з відповідними безпековими структурами та міжнародними партнерами.

У межах зовнішньополітичної діяльності Верховної Ради України провідні комітети виконують розгалужені комунікативні функції, які забезпечують присутність парламенту в міжнародному політичному просторі та сприяють формуванню офіційного зовнішньополітичного дискурсу держави [88]. Комунікативні повноваження комітетів охоплюють як формальні, так і неформальні канали взаємодії з міжнародними партнерами, дипломатичними установами та структурами глобального врядування, що значно розширює інструментарій парламентського впливу на зовнішню політику [70].

Одним із ключових напрямів такої діяльності є підготовка та оприлюднення офіційних заяв, звернень і коментарів від імені комітетів або Верховної Ради України в цілому. Офіційні заяви використовуються для реагування на міжнародні події, фіксації позиції України з питань безпеки, санкційної політики, міжнародного права, євроінтеграції, діяльності міжнародних організацій та двосторонньої співпраці [86; 93]. Заяви відіграють

важливу роль у формуванні міжнародних наративів, створюючи інформаційний фундамент для дипломатичних рішень і реакцій партнерів.

Профільні комітети активно ведуть діалог із міжнародними парламентськими асамблеями та міжпарламентськими органами. Взаємодія з Парламентською асамблеєю Ради Європи, Парламентською асамблеєю НАТО, Парламентським комітетом асоціації Україна–ЄС, а також іншими форумами здійснюється як через участь у засіданнях, так і шляхом підготовки спільних декларацій, резолюцій та звітів [24; 73]. Ці комунікаційні механізми дозволяють парламенту представляти позиції України на багатосторонніх майданчиках, пояснювати міжнародним партнерам українське бачення безпекових викликів та лобіювати ухвалення рішень на підтримку держави.

Важливим компонентом комунікативних повноважень є взаємодія з дипломатичними установами – іноземними посольствами, місіями ЄС, представництвами міжнародних організацій та спеціальними посланниками [105]. Комітети проводять зустрічі з послами країн-партнерів, головами дипломатичних місій, міжнародними експертами та делегатами спеціальних представництв, забезпечуючи постійний обмін інформацією, координацію спільних дій та формування узгоджених позицій щодо міжнародних процесів [24; 96]. Такі контакти мають не лише інформаційний, а й символічний характер, демонструючи готовність України до відкритого діалогу та поглиблення партнерств.

Особливе значення має участь комітетів у роботі спільних груп з європейськими та євроатлантичними партнерами. Йдеться про участь у робочих групах Україна–ЄС, експертних діалогах з Європейською Комісією щодо імплементації *acquis*, консультаціях із структурами НАТО щодо оборонної співпраці, а також у форумах із міжнародними організаціями (ОБСЄ, ООН, Венеційською комісією) [18; 62; 103]. Ці механізми дозволяють парламенту не лише впливати на стратегічний діалог, а й отримувати експертну підтримку, необхідну для адаптації законодавства та реалізації реформ.

Профільні комітети також здійснюють моніторинг виконання міжнародних зобов'язань України, зокрема в межах Угоди про асоціацію з ЄС, Паризької хартії, резолюцій міжнародних організацій та двосторонніх угод. Комітет з питань інтеграції України до ЄС проводить експертизу законопроектів на відповідність праву ЄС, готує аналітичні висновки щодо темпів імплементації євроінтеграційних норм та здійснює зовнішній контроль за виконанням урядом міжнародних зобов'язань [18; 66]. Комітет з питань зовнішньої політики здійснює моніторинг у сферах безпеки, дипломатичної взаємодії та міжнародного гуманітарного права.

Значну частину комунікативної діяльності комітетів становить представлення позицій України на міжнародних і регіональних форумах. Делегації Верховної Ради беруть участь у конференціях, засіданнях, самітах та міжпарламентських діалогах, де формують публічний образ України як активного суб'єкта міжнародної політики. Зокрема, участь у форумах Європейського парламенту, Парламентської асамблеї НАТО, ОБСЄ та інших структур дозволяє українським депутатам впливати на міжнародний дискурс і сприяти ухваленню рішень, що відповідають інтересам держави [61; 65; 72].

Комітети Верховної Ради України посідають центральне місце у формуванні зовнішньополітичного дискурсу парламенту, виступаючи ключовими інституційними авторами офіційних міжнародних меседжів держави. Саме через діяльність Комітету з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва, а також Комітету з питань інтеграції України до Європейського Союзу формується значна частина наративів, що визначають зміст і спрямованість зовнішньополітичної комунікації Верховної Ради [3; 4]. Комітети виступають структурними центрами, де відбувається вироблення офіційних позицій щодо міжнародних подій, підготовка заяв, резолюцій, звернень, а також узгодження політичних меседжів, які згодом транслюються як у межах парламенту, так і на міжнародному рівні.

Важливою складовою комунікативної функції комітетів є формування ключових зовнішньополітичних наративів, що визначають стратегічні напрями

зовнішньої політики України. Серед них – наративи європейської інтеграції, які спираються на оцінки Комітету з питань інтеграції України до ЄС щодо темпів імплементації *acquis*, відповідності законопроектів праву ЄС та стану виконання Угоди про асоціацію [18; 66]. Комітет з питань зовнішньої політики формує дискурс безпеки, міжнародної підтримки, санкційної політики та протидії російській агресії, який активно використовується як у міжпарламентських контактах, так і у внутрішньодержавній комунікації [6; 96]. Саме комітети задають рамки інтерпретації міжнародних подій, забезпечуючи стабільність і послідовність зовнішньополітичних меседжів парламенту.

Зовнішньополітичний дискурс, що формується на рівні комітетів, має безпосередній зв'язок із пленарними засіданнями Верховної Ради. Багато комітетських заяв та рішень стають основою для пленарних обговорень, голосувань, формування позицій парламенту щодо міжнародних угод, резолюцій або реакції на глобальні події. Комітетські напрацювання впливають на парламентські дебати, визначаючи ключові фрейми – такі як «євроінтеграція», «міжнародна солідарність», «спільна безпека», «протидія агресії», – які надалі тиражуються у виступах депутатів та офіційних документах ВРУ [86; 93]. Таким чином, комітети відіграють роль структурних центрів вироблення змісту, який формує політичний порядок денний Верховної Ради у сфері зовнішньої політики.

Важливим аспектом діяльності комітетів є їхня взаємодія з фракціями та депутатськими групами. Комітети виступають майданчиком узгодження політичних позицій щодо міжнародних питань, забезпечуючи внутрішньопарламентський консенсус або, навпаки, виявляючи потенційні розбіжності між політичними силами [38]. Взаємодія з фракціями дозволяє комітетам координувати парламентську дипломатію, узгоджувати риторику під час міжнародних зустрічей, формулювати спільні меседжі для зовнішніх партнерів і говорити «єдиним голосом» у питаннях, що стосуються зовнішньої безпеки, міжнародної підтримки та євроінтеграції [4; 60].

З огляду на свою інституційну роль, комітети функціонують також як фільтри, через які проходять міжнародні рішення, документи та політичні

ініціативи. На рівні комітетів здійснюється первинний аналіз міжнародних договорів, оцінка законопроектів на відповідність європейським стандартам, визначення пріоритетів у сфері парламентської дипломатії та зовнішньої політики. Це дозволяє комітетам впливати на зміст рішень, що надходять на розгляд пленарної зали, забезпечуючи їхню відповідність стратегічним інтересам держави та нормам міжнародного права [29; 62]. Таким чином, комітети виступають не лише комунікативними, а й системоутворюючими структурами у процесі формування зовнішньополітичного курсу Верховної Ради України.

Комунікативна діяльність парламентських комітетів у сфері зовнішньої політики реалізується через розгалужену систему інструментів, що забезпечують вироблення, поширення та інституційну легітимацію зовнішньополітичних рішень Верховної Ради України. Ці інструменти поєднують формальні процедури, механізми міжпарламентської дипломатії та сучасні цифрові засоби комунікації, що дозволяє комітетам забезпечувати ефективну взаємодію як всередині парламенту, так і з міжнародними партнерами [68].

Одним із базових інструментів комунікації є засідання, слухання та круглі столи, під час яких обговорюються зовнішньополітичні ініціативи, аналізуються міжнародні договори, визначаються пріоритети парламентської дипломатії та виробляються рекомендації щодо взаємодії з урядом і міжнародними інституціями. Матеріали таких засідань – протоколи, рішення, висновки – регулярно публікуються на офіційних ресурсах Верховної Ради та є ключовим джерелом офіційної комунікації комітетів [5; 18].

Значну роль у публічному відтворенні зовнішньополітичних позицій комітетів відіграють пресконференції, публічні заяви та офіційні брифінги, які проводяться у Верховній Раді за участю голів комітетів та керівників парламентських делегацій. Саме під час таких заходів висвітлюються результати міжнародних зустрічей, реагування парламенту на глобальні події, позиції щодо санкційної політики, безпекових загроз та взаємодії з партнерами [6; 96].

Публічні брифінги забезпечують швидкий канал комунікації з національною та міжнародною аудиторією.

Важливою групою комунікативних інструментів є офіційні документи комітетів – протоколи, висновки, рекомендації та аналітичні записки, які відображають їх позиції щодо законопроектів, міжнародних угод та зовнішньополітичних рішень. Ці документи використовуються у подальшій роботі парламенту, становлять основу для пленарних обговорень і визначають офіційні підходи Верховної Ради до міжнародних процесів [4; 62].

Комітети активно застосовують інструменти парламентської дипломатії, серед яких ключове місце посідають міжнародні поїздки та візити делегацій до партнерських парламентів, урядів і міжнародних організацій. Такі візити дозволяють зміцнювати політичні контакти, вести переговори, розширювати коаліції підтримки України та просувати ключові зовнішньополітичні меседжі, зокрема щодо санкційної політики, оборонної співпраці та європейської інтеграції [3; 24].

Важливим каналом міжнародної взаємодії є також участь українських парламентських делегацій у міжпарламентських асамблеях, робочих групах і комітетах співробітництва. У цих форматах комітети представляють позицію України, беруть участь у розробленні спільних документів, узгоджують політичні заяви та беруть участь у формуванні міжнародних резолюцій. Діяльність українських делегацій у Парламентській асамблеї Ради Європи, Європейському парламенті чи інших міжнародних інституціях є важливим елементом зовнішньополітичного дискурсу Верховної Ради [61; 73].

Невід’ємну частину сучасних комунікацій комітетів становлять цифрові платформи Верховної Ради України, передусім офіційні сайти комітетів (komzak.rada.gov.ua [25] та comeuroint.rada.gov.ua [26]), на яких публікуються протоколи засідань, рішення, новини, міжнародні заяви та аналітичні матеріали. Ці ресурси забезпечують прозорість роботи комітетів і слугують відкритим каналом взаємодії з громадськістю, міжнародними партнерами та засобами масової інформації [80; 86]. Завдяки цифровим платформам комітети

здійснюють регулярне інформування про свою діяльність у сфері зовнішньої політики, що сприяє формуванню цілісного, доступного та оперативного зовнішньополітичного дискурсу парламенту.

Парламентські комітети відіграють ключову роль у формуванні зовнішньополітичної риторики держави, визначаючи рамки інтерпретації міжнародних подій та задаючи змістовні орієнтири для офіційних позицій України. Завдяки своїм аналітичним, експертним і комунікативним функціям вони формують концептуальні підходи до оцінки глобальних процесів, що згодом транслуються як у парламентських рішеннях, так і в урядовій політиці. У роботах Ukrainian Prism та аналітичних центрах підкреслюється, що саме комітети створюють первинні смислові рамки, у межах яких парламент інтерпретує міжнародну безпеку, конфлікти та партнерські відносини [63; 100].

Одним із найважливіших аспектів роботи комітетів є вироблення стратегічних зовнішньополітичних меседжів, що визначають тональність та напрям офіційної риторики держави. Комітет з питань зовнішньої політики активно формує комунікацію щодо російсько-української війни, міжнародної санкційної коаліції, військово-політичної підтримки та глобальної безпеки [3; 4]. Його заяви містять аргументи щодо необхідності продовження оборонної допомоги, посилення санкцій, розширення політичної підтримки України, що впливає на позиції іноземних парламентів, урядів та міжнародних організацій. Водночас Комітет з інтеграції України до ЄС формує наративи, пов'язані з євроінтеграційним курсом, імплементацією *acquis*, відповідністю українських реформ європейським стандартам та просуванням заявки України на членство в ЄС [18; 66].

Комітети відіграють важливу роль як механізм легітимації зовнішньої політики, забезпечуючи нормативно-процедурну та політичну підтримку зовнішньополітичних рішень. Легітимація відбувається як через ухвалення рекомендацій, висновків і заяв, так і через публічні виступи, пресконференції та міжпарламентські контакти. Дослідження міжнародних організацій, таких як International IDEA та IPU, свідчать, що саме комітети часто стають інституціями,

які переконують внутрішню аудиторію у правильності міжнародних рішень та водночас формують аргументаційну базу для партнерів [72; 73]. У цьому сенсі комітети виконують функцію «інституційного мосту», що поєднує зовнішньополітичні рішення зі сферою публічної політики.

Комунікаційна діяльність комітетів має безпосередній вплив на ухвалення зовнішньополітичних рішень Верховною Радою та іншими державними органами. Аналіз міжнародних договорів, рекомендації уряду, висновки щодо євроінтеграційних законопроектів, участь делегацій у міжпарламентських асамблеях – усе це формує політичний контекст, у якому ухвалюються стратегічні рішення щодо міжнародної співпраці, безпеки, санкційної політики та євроатлантичної інтеграції [29; 62]. Публічні заяви комітетів нерідко передують голосуванням на пленарних засіданнях, визначаючи рамку дискусії та закладаючи аргументи, що використовуються депутатами під час дебатів [86; 96].

Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що зовнішньополітичний дискурс у структурі комунікаційних процесів Верховної Ради України формується як на рівні конституційно визначених повноважень парламенту, так і через практичну діяльність профільних комітетів та механізмів парламентської дипломатії [91]. Конституційні норми й спеціальне законодавство задають інституційні рамки участі Верховної Ради у зовнішній політиці, визначаючи її роль у ратифікації міжнародних договорів, визначенні стратегічних курсів та контролі за діяльністю виконавчої влади у сфері міжнародних відносин [62]. У межах цих рамок парламент виступає не лише як орган нормотворчості, а як повноцінний комунікативний актор, що створює, артикулює і транслює смисли зовнішньополітичного порядку денного.

Центральне місце в організації цього дискурсу належить профільним комітетам – насамперед Комітету з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва і Комітету з питань інтеграції України до Європейського Союзу. Саме вони забезпечують експертно-аналітичний супровід зовнішньополітичних рішень, здійснюють аналіз міжнародних договорів,

готують рекомендації парламенту та уряду, організовують міжпарламентські контакти, координують євроінтеграційні процеси й виступають ключовими авторами офіційних зовнішньополітичних меседжів України [3; 18]. Через розгалужену систему інструментів – засідання, слухання, міжнародні візити, роботу делегацій, публічні брифінги, цифрові платформи – комітети вбудовують свої напрацювання як у внутрішній політичний процес, так і в міжнародний комунікаційний простір [5; 85].

Комітети виступають також важливим механізмом легітимації зовнішньої політики, оскільки їхні висновки, заяви та рекомендації створюють аргументаційну базу для прийняття рішень та забезпечують їх підтримку як всередині країни, так і з боку міжнародних партнерів [72; 73]. Саме на цьому рівні формуються стратегічні наративи – про європейську та євроатлантичну інтеграцію, міжнародну підтримку України, спільну безпеку, протидію агресії РФ, – які суттєво впливають на сприйняття України у світі та визначають зміст її зовнішньополітичного образу [63; 100]. Таким чином, комітетський рівень комунікації можна вважати системоутворюючою ланкою зовнішньополітичного дискурсу Верховної Ради України, де поєднуються інституційні повноваження, аналітична експертиза та публічна дипломатія, спрямовані на захист і просування національних інтересів держави.

2.2. Нормативні рамки зовнішньополітичної діяльності ВРУ

Конституційно-правові рамки визначають базові повноваження Верховної Ради України у сфері зовнішньої політики та формують юридичну основу, в межах якої парламент здійснює міжнародну діяльність. Конституція України [28] закріплює статус Верховної Ради як єдиного органу законодавчої влади та одного з ключових суб'єктів зовнішньої політики держави. Зокрема, парламент уповноважений визначати засади внутрішньої й зовнішньої політики, ратифікувати й денонсувати міжнародні договори, схвалювати рішення про участь України в міжнародних організаціях і міждержавних союзах, а також ухвалювати рішення щодо направлення підрозділів Збройних сил України за

кордон або допуску іноземних військ на українську територію [62]. Здійснення цих функцій визначає роль Верховної Ради як інституції, яка бере безпосередню участь у формуванні зовнішньополітичного курсу та забезпечує конституційну легітимацію міжнародних рішень держави.

Логіка розподілу повноважень між парламентом, Президентом та Кабінетом Міністрів є важливим елементом конституційної моделі зовнішньої політики України. Президент України визначений як глава держави та представник держави у міжнародних відносинах, проте його повноваження реалізуються у тісній взаємодії з Верховною Радою, яка забезпечує нормативне закріплення міжнародних зобов'язань та контролює зовнішньополітичну діяльність уряду. Кабінет Міністрів України, відповідальний за реалізацію зовнішньої політики, зобов'язаний ґрунтувати свої дії на засадах, визначених Верховною Радою, та забезпечувати виконання міжнародних договорів, ратифікованих парламентом. Як наголошується в аналітичних дослідженнях щодо конституційних повноважень органів влади у сфері міжнародних відносин, збалансований розподіл компетенцій між цими інституціями є ключовою умовою демократичного контролю та ефективності зовнішньої політики [104].

Трансформація діяльності Верховної Ради України в умовах воєнного стану засвідчила високий рівень інституційної стійкості та адаптивності парламенту. Дискусії щодо запровадження дистанційних пленарних засідань і онлайн-голосування демонструють прагнення оновити парламентські процедури, хоча наявні законодавчі неточності створюють ризики для якості законотворення. Аналіз інформаційно-комунікаційної діяльності Верховної Ради засвідчує, що в умовах війни парламент посилює свою присутність у публічному просторі, однак подальша увага повинна бути спрямована на розширення доступності інформації про зміст законодавчої роботи не лише для вузьких цільових аудиторій, а й для широкого кола громадян. Це є ключовим чинником підтримки довіри та демократичної легітимності парламенту в умовах тривалої кризи [44].

Після початку повномасштабної агресії РФ проти України, коли парламент отримав розширені інструменти впливу на міжнародно-політичні рішення, вищезазначені конституційні положення набули особливої ваги. Верховна Рада активно ухвалює заяви щодо міжнародної безпеки, санкційної політики, співпраці з країнами-партнерами, що стало важливою частиною зовнішньополітичної комунікації держави та підтверджує її здатність діяти як активний суб'єкт міжнародних процесів [3; 6]. У цьому контексті парламент не лише забезпечує нормативне затвердження зовнішньої політики, але й виступає її комунікативним і дипломатичним носієм.

Спеціальним нормативно-правовим актом, який визначає організаційні та функціональні засади діяльності парламентських комітетів, є Закон України «Про комітети Верховної Ради України» [39]. Цей закон виступає базовою інституційною рамкою для розуміння місця та ролі комітетів у формуванні зовнішньої політики держави. Він визначає правовий статус комітетів, їхню структуру, порядок формування, а також завдання, які комітети виконують у межах законодавчого процесу та парламентського контролю. У контексті зовнішньої політики закон встановлює, що профільні комітети здійснюють аналіз міжнародних договорів, готують висновки щодо їхньої ратифікації, беруть участь у міжпарламентському співробітництві, організовують міжнародні зустрічі [31].

Закон також містить розгорнуті процедурні норми, що регулюють порядок проведення засідань, слухань, підготовки рекомендацій, висновків і пропозицій, які комітети можуть подавати до Верховної Ради та Кабінету Міністрів. Право комітетів ініціювати парламентські слухання з міжнародних питань, запрошувати представників уряду, міжнародних організацій та експертного середовища, а також здійснювати контроль за виконанням міжнародних зобов'язань держави підкреслює їхню вагому роль у зовнішньополітичному процесі [62]. Саме процедурний потенціал, закріплений у законі, забезпечує можливість системного впливу комітетів на формування зовнішньополітичної риторики та ухвалення міжнародних рішень.

Важливе теоретичне підґрунтя до аналізу правового статусу комітетів і їхнього місця в парламентській структурі формують напрацювання українських дослідників, зокрема О. Зозулі. У своїх працях він аналізує конституційно-правові засади формування комітетів, механізми розподілу повноважень між ними, а також порівняльні аспекти функціонування парламентських комітетів у різних країнах Європи [17; 107]. Дослідження Зозулі підкреслюють, що роль комітетів у парламентських системах зростає тоді, коли їм забезпечені достатні процедурні інструменти, аналітичні повноваження та право впливати на стратегічні рішення, що повністю відповідає сучасній моделі діяльності Комітету з питань зовнішньої політики та Комітету з питань інтеграції України до ЄС.

Регламент Верховної Ради України [41], який має силу закону, є ключовим процедурним документом, що визначає організацію роботи парламенту та встановлює нормативні механізми здійснення зовнішньополітичних функцій. У сфері міжнародної діяльності Регламент містить низку положень, що регулюють порядок подання, підготовки та розгляду міжнародних договорів, процеси їхньої ратифікації та взаємодію Верховної Ради з іншими органами влади у зовнішньополітичній сфері. Зокрема, документ визначає, що міжнародні договори, які вносяться до Верховної Ради для ратифікації, обов'язково передаються на розгляд профільних комітетів, які здійснюють правовий, політичний та експертний аналіз відповідних документів і готують висновки щодо їхньої відповідності національним інтересам України та міжнародним зобов'язанням держави.

Регламент визначає детальну процедуру ратифікації: від подання Кабінетом Міністрів або Президентом проєкту відповідного закону, до підготовки комітетського висновку, включення питання до порядку денного та обговорення на пленарному засіданні. У цьому процесі ключову роль відіграють профільні комітети, передусім Комітет з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва, а також Комітет з питань інтеграції України до Європейського Союзу, які здійснюють експертизу документів,

оцінюють міжнародно-правові наслідки угод і визначають доцільність їхнього ухвалення [62]. Саме через комітети проходить основна аналітична робота, що забезпечує парламент обґрунтованими рекомендаціями перед голосуванням.

Регламент також встановлює порядок формування парламентських делегацій, тимчасових спеціальних груп та груп з міжпарламентських зв'язків, які здійснюють дипломатичні функції Верховної Ради. У документі визначено, що делегації формуються відповідно до пропорційного представництва парламентських фракцій, а їхній персональний склад затверджується постановою Верховної Ради. Регламентні норми передбачають також порядок звітування делегацій про результати міжнародних зустрічей, участі в асамблеях та виконанні парламентської дипломатії, що забезпечує прозорість та підзвітність їхньої діяльності.

Важливим аспектом є оцінка внутрішньопроцедурних норм Верховної Ради крізь призму міжнародних стандартів демократичного парламентаризму. Документи Венеційської комісії Ради Європи неодноразово підкреслюють важливість чітких та прозорих процедур, які гарантують ефективність парламентського контролю над міжнародними угодами, відкритість парламентської дипломатії та рівний доступ усіх політичних сил до формування делегацій [103]. Подібні рекомендації містяться і в Global Parliamentary Report Inter-Parliamentary Union (IPU), де наголошується, що парламентські процедури повинні забезпечувати баланс між ефективністю ухвалення рішень та інклюзивністю участі, особливо у питаннях міжнародної політики [73].

Правові засади євроінтеграційної та євроатлантичної політики України визначають стратегічну спрямованість держави та формують інституційне підґрунтя діяльності Верховної Ради у цій сфері. Центральним документом, який окреслює правову природу та зміст європейського курсу, є Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [48]. Вона закріплює комплексні зобов'язання України щодо адаптації законодавства, участі в секторальних політиках ЄС, інтеграції в європейський економічний, правовий та безпековий простір. Для Верховної Ради Угода виступає основою законодавчої діяльності у

сфері євроінтеграції, визначаючи пріоритети ухвалення законів, необхідних для імплементації *acquis* та виконання міжнародних зобов'язань держави.

Практичний вимір виконання Угоди фіксується у щорічних звітах про її імплементацію. Звіт за 2023 рік містить комплексну інформацію про стан гармонізації українського законодавства із правом ЄС, оцінює прогрес реформ у ключових сферах та, що особливо важливо, демонструє роль Верховної Ради у супроводженні та контролі імплементаційних процесів [66]. У документі наголошується, що парламент забезпечує законодавче наповнення євроінтеграційного курсу, ухвалює нормативні акти, необхідні для виконання Угоди про асоціацію, та здійснює парламентський контроль за діяльністю уряду в цій сфері. Таким чином, звіт виступає важливим інструментом оцінки реальної участі Верховної Ради у реалізації євроінтеграційної політики.

Визначальним стратегічним документом є також Концепція зовнішньої політики України, розроблена Дипломатичною академією та Фондом ім. Фрідріха Еберта. Концепція закріплює європейську та євроатлантичну інтеграцію як фундаментальні пріоритети державної політики, підкреслюючи, що Верховна Рада відіграє ключову роль у просуванні цих напрямів через ухвалення відповідних законів, участь у міжпарламентських структурах ЄС і НАТО, парламентський контроль за імплементацією реформ та формування політичної легітимації стратегічних рішень [29]. У документі наголошується на важливості міжпарламентської дипломатії та системного діалогу з європейськими структурами, що входить до прямої компетенції парламентських комітетів.

Нормативна база, що регулює європейську та євроатлантичну інтеграцію, закріплена також у національному законодавстві. Зокрема, на рівні Конституції України закріплено стратегічний курс держави на членство в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору, що надає цим напрямам статус незворотних та визначає їх як частину базових засад внутрішньої і зовнішньої політики держави. На законодавчому рівні ухвалено низку нормативних актів, спрямованих на забезпечення співпраці з ЄС і НАТО,

адаптацію секторних політик, реформування системи державного управління та модернізацію сектору безпеки й оборони відповідно до стандартів Альянсу.

Міжнародні стандарти демократичного парламентаризму становлять важливий зовнішній орієнтир для визначення якості, відкритості та ефективності діяльності Верховної Ради України у сфері зовнішньої політики. Оскільки парламентська дипломатія та участь законодавчого органу у міжнародних відносинах дедалі більше інституціоналізуються на глобальному рівні, міжнародні рекомендації та стандарти стають ключовим інструментом оцінки відповідності національних процедур загальноприйнятим демократичним практикам.

Важливе місце серед таких документів належить рекомендаціям та висновкам Європейської комісії “За демократію через право” (Венеційської комісії) [20]. У своїх рішеннях Комісія формує підходи до організації парламентських процедур, забезпечення прозорості законодавчого процесу, дотримання принципу верховенства права та конституційного поділу влад. Особлива увага приділяється процедурним гарантіям розгляду законопроектів, участі опозиції у парламентському процесі, принципам інклюзивності та відкритості ухвалення рішень [43]. У сфері зовнішньої політики ці стандарти підкреслюють важливість парламентського контролю за міжнародними договорами та необхідність чітких, публічних і передбачуваних процедур ратифікації [103]. Рекомендації Венеційської комісії є важливим орієнтиром для оцінки відповідності внутрішньопарламентських процедур принципам європейської демократичної традиції.

Значним міжнародним орієнтиром для Верховної Ради є також Global Parliamentary Report 2022 Міжпарламентського союзу (IPU). У документі наголошується на ролі парламентів у забезпеченні відкритості, підзвітності, цифрової трансформації та залученні громадськості до політичного процесу. Особливу увагу звіт приділяє парламентській комунікації, наголошуючи, що в умовах глобальної нестабільності та інформаційної фрагментації парламенти повинні активно формувати публічні наративи, забезпечувати прозорість своєї

діяльності та будувати довіру через ефективну взаємодію з громадянами [73]. Для України ці рекомендації є особливо актуальними, оскільки воєнний контекст висуває підвищені вимоги до інституційної стійкості, стратегічної комунікації та міжнародної легітимності зовнішньополітичних рішень парламенту.

Додатковим джерелом стандартизації парламентської діяльності є підходи, запропоновані організацією International IDEA. У своїх аналітичних матеріалах International IDEA наголошує на ролі парламентів як ключових акторів зовнішньої політики, здатних забезпечувати демократичний нагляд над міжнародними угодами, формулювати довгострокові зовнішньополітичні стратегії та здійснювати міжпарламентську дипломатію як частину зовнішньополітичного інструментарію держави [72]. Особливу увагу приділено тому, що парламенти повинні не лише законодавчо супроводжувати зовнішньополітичний курс, але й активно комунікувати його як на зовнішню, так і на внутрішню аудиторію, забезпечуючи прозорість та інклюзивність процесу формування зовнішньої політики.

Внутрішньоінституційні документи Верховної Ради України, а також аналітичні матеріали урядових та міжнародних програм парламентської реформи формують важливий пласт нормативних орієнтирів, які деталізують механізми реалізації зовнішньополітичних повноважень парламенту. На відміну від Конституції чи законів, ці документи мають переважно процедурний, рекомендаційний або аналітичний характер, проте вони безпосередньо впливають на практичну організацію парламентської діяльності, структуру комунікацій та пріоритети зовнішньої політики Верховної Ради.

Одним із ключових компонентів цієї групи джерел є щорічні звіти парламентських комітетів, які фактично виконують функцію внутрішніх нормативних орієнтирів. Звіти Комітету з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва, а також Комітету з питань інтеграції України до Європейського Союзу містять інформацію про основні напрями роботи, виконані завдання, результати міжнародних контактів, форми міжпарламентської взаємодії та відповідні стратегічні пріоритети у сфері

зовнішньої політики [3; 4]. У цих документах визначаються ключові теми міжнародного порядку денного, окреслюються рамки співпраці з іноземними парламентами та формуються напрями зовнішньополітичної комунікації на наступний період. Таким чином, комітетські звіти виконують роль інституційного інструмента планування та координації зовнішньополітичної діяльності парламенту.

Важливим елементом внутрішньопарламентського нормативного середовища є також аналітичні матеріали, підготовлені Офісом парламентської реформи, Програмою розвитку ООН (ПРООН) та програмою USAID «Рада: наступне покоління». Ці документи не є нормативно-правовими актами, однак відіграють роль «м'яких стандартів», які пропонують рекомендації щодо підвищення прозорості, ефективності та структурованості парламентських комунікацій, у тому числі в сфері зовнішньої політики. Звіти ПРООН та USAID містять аналіз інституційної спроможності комітетів, оцінку якості міжкомітетської взаємодії та рекомендації щодо удосконалення міжнародної діяльності парламенту, зокрема щодо парламентської дипломатії, координації делегацій та комунікаційних стратегій [16; 42; 101]. Ці рекомендації активно використовуються у практиці роботи комітетів і впливають на модернізацію процедур у сфері міжнародної співпраці.

До внутрішньоінституційних джерел належать також положення та інструкції, що регулюють діяльність парламентських делегацій, груп з міжпарламентських зв'язків («груп дружби»), а також порядок їхнього формування, звітування та участі у міжнародних подіях. Хоча ці документи, як правило, мають внутрішній характер і не публікуються у вигляді окремих нормативних актів, вони встановлюють ключові правила організації дипломатичної діяльності парламенту: розподіл повноважень між членами делегацій, процедури підготовки до міжнародних поїздок, зобов'язання щодо звітності та інституційні вимоги до взаємодії з іноземними партнерами. Саме ці внутрішні положення створюють організаційну основу парламентської дипломатії та забезпечують системність міжнародної діяльності Верховної Ради.

Парламентська дипломатія як окрема сфера діяльності Верховної Ради України має чітке нормативне підґрунтя, що визначає форми, процедури та інструменти міжпарламентської взаємодії. Формально-правові основи функціонування парламентських делегацій, груп з міжпарламентських зв'язків та участі українських депутатів у міжнародних асамблеях закріплюються в законодавстві, Регламенті Верховної Ради [41] та внутрішніх розпорядчих документах парламенту. На законодавчому рівні діяльність парламентських делегацій впливає зі статей Конституції України, які визначають роль Верховної Ради як суб'єкта зовнішньої політики, а також із Закону «Про комітети Верховної Ради України», що передбачає повноваження комітетів щодо міжпарламентського співробітництва, підготовки міжнародних рішень та участі у міжінституційній взаємодії [39].

Регламент Верховної Ради [41] конкретизує порядок створення делегацій, визначає принципи пропорційності представництва фракцій, процедури затвердження складу делегацій, їхні зобов'язання щодо звітування та правила участі у міжнародних заходах. Внутрішні рішення Президії Верховної Ради та комітетів визначають структуру груп дружби, порядок їхньої діяльності, форми взаємодії з іноземними парламентами та напрями дипломатичної діяльності. Таким чином, внутрішньопарламентські акти забезпечують інституційну впорядкованість міжпарламентського співробітництва та формують адміністративну основу парламентської дипломатії [97].

Нормативні рамки парламентської дипломатії України корелюють із міжнародними підходами та правовими актами, що регулюють діяльність змішаних міжпарламентських органів [106]. Зокрема, у документах Європейського парламенту, які визначають статус і функції міжпарламентських делегацій, підкреслюється їхня роль як офіційного інструменту парламентських зв'язків ЄС з третіми країнами. Документ “Introduction to European Parliament delegations 2024–2029” визначає принципи роботи делегацій, їхню структуру, форми співпраці та обов'язки в рамках зовнішньополітичної діяльності Європейського Союзу [61]. Аналогічно, у матеріалах EPRS наголошується на

важливості взаємодії з українським парламентом у межах комітету асоціації та спільних робочих органів Україна–ЄС [62]. Наявність таких спільних документів свідчить про інституційну інтегрованість української парламентської дипломатії у ширший європейський політичний простір.

Українські та міжнародні аналітичні джерела підкреслюють, що парламентська дипломатія є окремим, формалізованим інструментом зовнішньої політики держави. Зокрема, у виступах і публікаціях Голови Комітету з питань зовнішньої політики О. Мережка парламентська дипломатія визначена як невід’ємний компонент міжнародної діяльності України, що забезпечує комунікацію з іноземними парламентами, участь у міжнародних форумах та просування зовнішньополітичних рішень держави [83]. Подібний підхід закріплений і у дослідженнях International IDEA, де парламентська дипломатія розглядається як інструмент формування довіри між державами, участі в глобальних політичних процесах та підвищення демократичної легітимності зовнішньополітичних рішень [72]. Медіаматеріали Media Center Ukraine також акцентують на тому, що міжнародна активність парламенту впливає на якість підтримки України з боку партнерів, а діяльність парламентських делегацій часто визначає характер міждержавного діалогу [83].

Нормативні рамки зовнішньополітичної діяльності Верховної Ради України становлять комплексну систему, що поєднує конституційні положення, спеціальне законодавство, регламентні норми, міжнародні стандарти та внутрішньоінституційні процедури. Конституція України [28] визначає парламент як одного з ключових суб’єктів формування та легітимації зовнішньої політики, наділяючи його повноваженнями щодо визначення стратегічних засад державного курсу, ратифікації міжнародних договорів і контролю за міжнародними зобов’язаннями держави. Закон «Про комітети Верховної Ради України» [39] та Регламент ВРУ [41] конкретизують механізми реалізації цих повноважень, забезпечуючи інституційну структурованість комітетської діяльності, процедурну чіткість у розгляді міжнародних документів та належний рівень парламентського контролю.

Міжнародні стандарти демократичного парламентаризму, зокрема рекомендації Венеційської комісії, IPU та International IDEA, відіграють роль зовнішніх орієнтирів, які формують вимоги до прозорості, ефективності та інклюзивності парламентської діяльності у сфері зовнішньої політики. Вони не лише задають нормативну рамку, а й сприяють адаптації українських процедур до європейських практик, що особливо важливо у контексті євроінтеграційного та євроатлантичного курсу держави. Провідне місце у системі нормативних документів займають внутрішньоінституційні матеріали – звіти комітетів, аналітичні напрацювання ПРООН, USAID, Офісу парламентської реформи, а також внутрішні положення щодо діяльності делегацій і груп дружби. Вони забезпечують практичну організацію парламентської дипломатії, визначають механізми міжпарламентської взаємодії та сприяють підвищенню ефективності зовнішньополітичної роботи Верховної Ради. Таким чином, нормативні рамки зовнішньополітичної діяльності ВРУ формують багаторівневу, інституційно узгоджену та міжнародно верифіковану систему, яка дозволяє парламенту виступати активним суб'єктом зовнішньої політики, забезпечувати демократичний контроль над міжнародними процесами та здійснювати ефективну парламентську дипломатію в умовах сучасних глобальних викликів.

2.3. Форми та інструменти реалізації зовнішньополітичного впливу парламенту (на прикладі комітетів ВРУ)

Комітети Верховної Ради України відіграють ключову роль у законодавчо-нормативному забезпеченні зовнішньої політики, оскільки саме через їхню діяльність здійснюється первинне опрацювання, експертна оцінка та формування рекомендацій щодо законопроектів, які стосуються міжнародних відносин, євроінтеграції, безпеки та співпраці України з міжнародними організаціями. Участь комітетів у підготовці таких законопроектів забезпечує системний та професійний підхід до розробки рішень, що впливають на зовнішньополітичний курс держави [90]. Зокрема, Комітет з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва опрацьовує законодавчі

ініціативи, пов'язані з міжнародними договорами, членством у міжнародних організаціях, санкційною політикою, міжнародно-правовим статусом України та питаннями оборонної співпраці. Комітет з питань інтеграції України до Європейського Союзу проводить експертизу законопроектів на відповідність *acquis* ЄС, оцінює їхній вплив на виконання Угоди про асоціацію та супроводжує законодавчі зміни, спрямовані на імплементацію європейських норм [66].

Важливим інструментом зовнішньополітичного впливу є комітетські висновки, які супроводжують практично кожен законопроект, що стосується міжнародної тематики. У цих висновках комітети не лише оцінюють відповідність законопроектів міжнародним зобов'язанням України, але й формують рекомендації щодо їх удосконалення, визначають можливі ризики, юридичні колізії та відповідність стратегічним зовнішньополітичним пріоритетам держави. Таким чином, комітетські висновки впливають на зміст законопроектів ще до їхнього розгляду в пленарній залі, забезпечуючи експертний і політико-правовий супровід рішень, що визначають міжнародну позицію України [3].

Щорічні звіти комітетів наочно демонструють їхню активну роль у супроводі ключових зовнішньополітичних рішень. Зокрема, у звітах Комітету з питань зовнішньої політики за 2023–2024 рр. наголошується на його участі у підготовці законодавчих актів, пов'язаних із санкційною політикою проти РФ, розширенням оборонного партнерства з країнами НАТО та ЄС, оновленням міжнародних угод, а також із законодавчим забезпеченням дипломатичної діяльності держави [3; 4]. Комітет з питань інтеграції України до ЄС у своїх звітах фіксує десятки експертиз законопроектів, спрямованих на гармонізацію українського законодавства з правом ЄС, включно з реформою митної, екологічної, цифрової, антикорупційної та судової сфер [66].

Ратифікація міжнародних договорів є одним із ключових механізмів зовнішньополітичного впливу парламенту, адже саме Верховна Рада надає міжнародно-правовим зобов'язанням України статус обов'язкових. Центральну роль у цьому процесі відіграють профільні комітети, які здійснюють первинний

аналіз усіх міжнародних договорів, що надходять до парламенту для ратифікації. Згідно із Законом «Про комітети Верховної Ради України» [39] та Регламентом ВРУ [41], жоден міжнародний договір не може бути винесений на пленарне голосування без комітетського висновку, що визначає його відповідність Конституції, міжнародним зобов'язанням України та національним інтересам.

На етапі опрацювання міжнародних договорів комітети готують аналітичні записки, експертні довідки та правові висновки, у яких оцінюють політичні, економічні, безпекові й юридичні наслідки приєднання України до відповідних угод. Особливу увагу приділяють договорам у сфері оборони, безпеки, військово-технічної співпраці, а також документам, пов'язаним із санкційною політикою чи міжнародними організаціями. У випадку угод, що стосуються євроінтеграції чи виконання міжнародних зобов'язань перед ЄС, до аналізу активно залучається Комітет з питань інтеграції України до ЄС, який перевіряє їх відповідність *acquis* та стратегічним документам європейського курсу [18].

Особливо важливою є діяльність комітетів у сфері контролю за виконанням ратифікованих угод. Це стосується передусім Угоди про асоціацію Україна–ЄС, яка передбачає постійний моніторинг законодавчої відповідності, інституційних реформ і виконання секторальних зобов'язань. Щорічні звіти про імплементацію Угоди за 2023–2024 роки фіксують активну участь Верховної Ради та її комітетів у гармонізації законодавства, оцінці виконання Плану заходів щодо асоціації, а також у взаємодії зі структурами ЄС щодо виконання євроінтеграційних пріоритетів [66]. Комітети регулярно заслуховують представників уряду, проводять експертні обговорення, готують рекомендації та контролюють виконання міжнародних домовленостей.

Аналогічна роль комітетів простежується у сфері безпекових угод і співпраці з НАТО. Комітет з питань зовнішньої політики бере участь у супроводі рішень щодо оборонної взаємодії, угод про військову допомогу, програм розширених можливостей та участі України в безпекових механізмах Альянсу. Через контроль за виконанням таких угод парламент забезпечує політичну й

правову відповідність зовнішньополітичних рішень стратегічним інтересам держави [64].

Парламентська дипломатія є одним із найважливіших каналів зовнішньополітичного впливу Верховної Ради України, оскільки вона забезпечує прямий діалог із міжнародними партнерами, мобілізує політичну підтримку та формує міжнародний імідж держави. На відміну від класичної дипломатії, що здійснюється виконавчою владою, парламентська дипломатія ґрунтується на міжінституційних, політичних та експертних контактах, які часто є більш гнучкими й менш формалізованими. Завдяки цьому вона стала ключовим інструментом зовнішньої політики України у період активної євроінтеграції та в умовах російської агресії.

Однією з центральних складових парламентської дипломатії є участь делегацій Верховної Ради України у міжпарламентських асамблеях. Українські депутати є повноправними учасниками Парламентської асамблеї Ради Європи, Парламентського комітету асоціації Україна–ЄС, Парламентської асамблеї НАТО, ОБСЄ ПА та інших міжнародних форумів. Саме на цих майданчиках формуються політичні заяви, резолюції, декларації та рішення, що впливають на міжнародний дискурс і політику держав-членів. Участь у них дозволяє Україні порушувати питання російської агресії, просувати санкційні ініціативи, добиватися підтримки для вступу до ЄС і НАТО та формувати міжнародні коаліції на основі принципів міжнародного права [24; 73].

Важливим інструментом двосторонніх міжпарламентських відносин є діяльність груп з міжпарламентських зв'язків, так званих «груп дружби». Такі групи забезпечують регулярні контакти між українськими депутатами та парламентарями інших держав, сприяють обміну інформацією, координують двосторонні візити й консультації, а також слугують майданчиком для формування політичної підтримки України на рівні національних парламентів. Досвід роботи груп дружби показує, що саме ці структури відіграють ключову роль у зміцненні зв'язків з окремими країнами ЄС, США, Канадою, державами Північної Європи та іншими стратегічними партнерами [20; 61].

Поїздки парламентських делегацій, робочі візити, офіційні зустрічі та участь українських депутатів у міжнародних форумах є важливим інструментом мобілізації міжнародної підтримки України. Під час таких візитів формуються спільні заяви, меморандуми, резолюції та публічні декларації, які посилюють міжнародний тиск на росію, зміцнюють санкційну коаліцію, сприяють військово-політичній підтримці й поглиблюють інтеграцію України у європейський і євроатлантичний простір. Аналітичні дослідження International IDEA та Inter-Parliamentary Union підкреслюють, що участь парламентів у міжнародних форумах та асамблеях є одним із ключових факторів успішної зовнішньої політики демократичних держав [72; 73].

Багатосторонні формати парламентської дипломатії також відіграють важливу роль у просуванні стратегічних інтересів України. Зокрема, у межах Парламентського комітету асоціації Україна–ЄС українські депутати співпрацюють зі структурами Європейського парламенту щодо імплементації Угоди про асоціацію, оцінки прогресу реформ та узгодження політичних пріоритетів інтеграції. Важливим інструментом є й робота з НАТО ПА, у межах якої Україна отримує майданчик для представлення своїх безпекових потреб, просування рішень щодо поглиблення співпраці та формування політичної підтримки членства в Альянсі [24].

Офіційні заяви, звернення та резолюції Верховної Ради України і її профільних комітетів становлять один із найпотужніших інструментів дискурсивного впливу парламенту на міжнародну політику та глобальний інформаційний простір. Ці документи не лише фіксують позицію держави щодо ключових міжнародних подій, але й активно формують наративи, які визначають сприйняття України у світі та впливають на рішення зовнішніх акторів [69].

Одним із ключових напрямів такої діяльності є ухвалення заяв Верховної Ради та комітетів щодо російсько-української війни, актуальних безпекових загроз, злочинів рф, а також міжнародної санкційної політики. Після початку повномасштабної агресії парламент ухвалив низку стратегічних заяв, що стосуються визнання росії державою-терористом, необхідності посилення

санкцій, підтримки створення спеціального трибуналу за злочин агресії, а також закликів до партнерів збільшити військову та фінансову допомогу Україні [6; 85]. На рівні комітетів ці документи формують оперативні політичні сигнали, які швидко реагують на дії росії та міжнародні події, і тим самим задають рамки інтерпретації ситуації як для внутрішньої, так і для зовнішньої аудиторії.

Важливим інструментом міжнародної комунікації є офіційні звернення Верховної Ради до парламентів іноземних держав, міжнародних організацій та їхніх керівних органів. Такі звернення містять конкретні вимоги або рекомендації щодо підтримки України – від посилення санкцій до надання озброєння, гуманітарної допомоги та політичної підтримки на шляху до членства в ЄС і НАТО. Через ці документи український парламент здійснює вплив на зовнішньополітичні рішення інших держав і міжнародних інституцій, забезпечуючи прямий канал комунікації та політичного тиску в інтересах України [63; 100].

Особливу роль відіграють резолюції Верховної Ради, які формують дискурсивні рамки, що визначають міжнародне сприйняття України. Резолюції, спрямовані на засудження російської агресії, документують злочини проти цивільного населення, фіксують позицію України щодо безпекових ризиків і формують стратегічні наративи, такі як «Україна – держава-жертва агресії», «Україна – форпост європейської та світової безпеки», «Україна – ключовий партнер демократичного світу» [100]. Ці наративи активно підхоплюються міжнародними медіа, політичними лідерами та експертними спільнотами, що підтверджують аналітичні огляди Ukrainian Prism та інших центрів досліджень зовнішньої політики [63].

Міжпарламентська взаємодія Верховної Ради України зі структурами Європейського Союзу та міжнародними організаціями є одним із найбільш інституційно розвинених і впливових механізмів зовнішньополітичної діяльності парламенту. Через спільні органи, регулярні засідання, експертні діалоги та парламентські форуми українські депутати безпосередньо впливають

на формування політичних рішень у ЄС, НАТО та інших міжнародних структурах, а також зміцнюють міжнародні коаліції на підтримку України.

Центральне місце у цій системі посідає Парламентський комітет асоціації Україна–ЄС – спільний орган Верховної Ради України та Європейського парламенту, створений відповідно до положень Угоди про асоціацію. Його діяльність ґрунтується на регулярних засіданнях, у межах яких сторони обговорюють виконання Угоди, прогрес реформ, стан адаптації українського законодавства до *acquis* ЄС і ключові політичні та безпекові питання, що впливають на європейську інтеграцію України. Аналітичні матеріали Європейської служби досліджень (EPRS) свідчать, що саме через ПКА Україна–ЄС у 2022–2024 роках було досягнуто значної синхронізації політичних рішень ЄС із українськими пріоритетами, включно з санкційною політикою, фінансовою підтримкою та реформами секторів правосуддя і безпеки [62].

Поряд із ПКА важливу роль відіграють спільні робочі групи, парламентські діалоги та експертні платформи, які забезпечують системну координацію законодавчих реформ та політичних рішень. Робота українських депутатів у цих форматах дозволяє комунікувати потреби України без посередників, просувати конкретні ініціативи та отримувати експертну підтримку від європейських структур. Ці механізми є важливими не лише для виконання Угоди про асоціацію, але й для підготовки України до переговорів про вступ до ЄС, де парламентська взаємодія відіграє дедалі більшу роль.

Важливим напрямом міжпарламентської взаємодії є участь української делегації в діяльності міжнародних організацій, таких як Парламентська асамблея Ради Європи, Парламентська асамблея НАТО, ОБСЄ ПА та інші багатосторонні формати. Саме на цих майданчиках ухвалюються резолюції, які засуджують агресію РФ, підтримують санкційну політику, визнають необхідність зміцнення обороноздатності України та формують міжнародні політичні зобов'язання держав-членів. Дослідження У. Гіла Бесади та інших учених, що вивчають парламентську дипломатію у конфліктних умовах, підтверджують, що міжпарламентські структури відіграють вирішальну роль у

консолідації міжнародної підтримки та формуванні політичних коаліцій навколо таких держав, як Україна [65].

Міжпарламентська взаємодія дозволяє Україні не лише бути учасником дискусій, а й впливати на ухвалення конкретних політичних рішень у ЄС та міжнародних організаціях. Спільні засідання, слухання та конференції стають платформами для обговорення фінансової допомоги, оборонного партнерства, розширення санкцій, розвитку транспортних коридорів, енергетичної безпеки та інтеграції України до єдиного ринку ЄС. Як підкреслюється у звітах Inter-Parliamentary Union, саме активна міжпарламентська співпраця забезпечує можливість демократичного впливу на міжнародні рішення та створює горизонтальну мережу підтримки, яка часто є ефективнішою, ніж дипломатія урядів [73].

Особливо важливою є здатність парламенту за допомогою таких механізмів формувати та зміцнювати політичні коаліції в ЄС і поза його межами [76]. Через спільні заяви, резолюції, двосторонні та багатосторонні перемовини українська делегація успішно просуває рішення щодо європейської та євроатлантичної інтеграції, мобілізації фінансової допомоги, притягнення РФ до відповідальності, створення спеціального трибуналу та посилення оборонної співпраці. Аналітичні дані й щорічні огляди міжнародних організацій свідчать, що саме парламентська діяльність України значною мірою забезпечила міцну політичну коаліцію на підтримку України у структурі ЄС, НАТО та Ради Європи [24].

Комунікативно-медійні інструменти парламентських комітетів є важливою складовою зовнішньополітичного впливу Верховної Ради України, оскільки саме через них здійснюється оперативна трансляція політичних позицій, формування наративів та комунікація з українською та міжнародною аудиторіями. У сучасних умовах воєнної агресії та активної міжнародної взаємодії роль комунікаційних інструментів комітетів істотно зросла, перетворивши їх на ключовий елемент дипломатичної та інформаційної діяльності парламенту [15]. Інформаційне забезпечення передбачає

використання всіх доступних політичному інституту комунікаційних каналів, спрямованих на підтримку та реалізацію його політичної стратегії [51].

Одним із найважливіших інструментів є пресконференції, публічні заяви та офіційні брифінги, які комітети регулярно проводять у стінах Верховної Ради або у співпраці з міжнародними інституціями. Під час таких заходів голови комітетів та члени парламентських делегацій презентують результати міжнародних зустрічей, роз'яснюють позицію України щодо актуальних безпекових і зовнішньополітичних питань, коментують рішення міжнародних організацій чи зміни санкційного режиму [6; 96]. Брифінги та пресконференції виконують функцію швидкої комунікації – вони дозволяють парламенту оперативно реагувати на міжнародні події та формувати інформаційний порядок денний як у межах держави, так і за кордоном.

Другим ключовим інструментом є цифрова комунікація через офіційні вебресурси парламенту, передусім сайти komzak.rada.gov.ua [25] та someuroint.rada.gov.ua [26]. На цих платформах публікуються протоколи засідань, рекомендації, аналітичні матеріали, міжнародні заяви, роз'яснення щодо діяльності делегацій та інформація про зустрічі з іноземними партнерами. Сайти виконують функцію постійно оновлюваного інформаційного центру, забезпечуючи прозорість діяльності комітетів та їхню доступність для експертів, журналістів і міжнародних партнерів [85]. Завдяки регулярним публікаціям комітети забезпечують структуровану і зрозумілу комунікацію про основні напрями зовнішньої політики та міжнародну діяльність парламенту.

Комітети активно співпрацюють із національними та міжнародними медіа, що є важливим каналом для формування глобального інформаційного поля. Українські агентства на кшталт Interfax-Ukraine регулярно висвітлюють міжнародні заяви комітетів, результати поїздок делегацій, реакцію парламенту на рішення ЄС, НАТО чи ООН та інші події, пов'язані зі зовнішньою політикою України [93]. Публікації Media Center Ukraine також зосереджені на брифінгах депутатів і представників комітетів, що коментують перебіг реформ, розвиток міжнародної допомоги та ухвалення стратегічних рішень [83]. Місія ЄС EUAM

у своїх матеріалах часто висвітлює спільні заходи з парламентськими комітетами, консультації щодо реформ, впровадження європейських стандартів правового регулювання та діяльність делегацій Верховної Ради на міжнародних майданчиках [24]. Така співпраця дозволяє українському парламенту сформувати впізнаваний міжнародний голос і донести свою позицію до ширшої аудиторії.

Цифрова та кризова комунікація є одним із найдинамічніших напрямів зовнішньополітичної діяльності Верховної Ради України та її комітетів, оскільки саме в умовах війни парламент змушений діяти як оперативний комунікаційний центр, що миттєво реагує на загрози, рішення партнерів і зміни в міжнародному середовищі. Після 24 лютого 2022 року роль парламентської кризової комунікації суттєво зросла, набувши стратегічного значення для мобілізації міжнародної підтримки, інформування українського суспільства та формування глобальних наративів про війну.

Одним із ключових інструментів стала система оперативних заяв, які комітети та керівництво Верховної Ради публікують одразу після ескалації бойових дій, ухвалення рішень партнерами щодо санкційних пакетів, оборонної допомоги або дипломатичних ініціатив. Такі заяви мають подвійний характер: вони є офіційним джерелом інформації для громадян і водночас виконують функцію «сигналів» міжнародній спільноті щодо позиції України, її пріоритетів та потреб. Зокрема, комітети регулярно реагують на рішення ЄС, США та G7 щодо санкцій проти РФ, публікують оцінки нових атак та звертаються до іноземних парламентів із проханням посилити підтримку України [100].

У процесі кризової комунікації особливе значення мають цифрові канали, передусім Telegram, Facebook та X (Twitter), які стали інструментами так званої «швидкої» парламентської дипломатії. Через соціальні мережі комітети, голови делегацій і керівництво парламенту поширюють оперативні повідомлення про міжнародні візити, зустрічі, контакти з іноземними колегами, реакції на ракетні удари чи заяви міжнародних організацій. Такі публікації забезпечують негайне реагування, дозволяють формувати інформаційні рамки у реальному часі та

швидко донести позицію України до міжнародних партнерів, журналістів і закордонних аудиторій [82]. Соціальні мережі також використовуються для демонстрації доказів російських злочинів, підсилення міжнародних кампаній на підтримку України та створення постійної присутності українського парламенту в глобальному інформаційному просторі.

Дослідження цифрової комунікації влади в умовах війни, зокрема роботи Махортих М., Кулічкіна А., Майковська К., підкреслюють, що у надзвичайних ситуаціях цифрові платформи стають критично важливим інструментом державної комунікації. Вони дозволяють швидко поширювати інформацію, формувати емоційні та політичні наративи, мобілізувати аудиторії та протидіяти дезінформації [82]. У контексті парламентської діяльності ці підходи виявляються у використанні соціальних мереж для підтримки міжнародних кампаній солідарності, координації позицій із партнерами та створення стійких фреймів, що визначають сприйняття війни у світі.

Українські аналітичні дослідження, зокрема матеріали Ukrainian Prism, також наголошують, що цифрова парламентська комунікація стала важливим елементом зовнішньополітичного впливу держави. Саме через Telegram і X комітети формують ключові безпекові та політичні меседжі, що стосуються санкцій, міжнародної підтримки, постачання озброєнь, інтеграції до ЄС і НАТО, а також реагують на інформаційні атаки РФ [100]. У воєнний час швидкість комунікації, координація з партнерами та контроль над інформаційним простором перетворюються на фактори національної безпеки, і парламент відіграє у цьому суттєву роль.

Символічний і наративний вимір діяльності парламентських комітетів є одним із найважливіших інструментів зовнішньополітичного впливу Верховної Ради України, оскільки саме на цьому рівні формуються смисли, образи та інтерпретаційні рамки, які визначають сприйняття України у світі. Комітети відіграють роль не лише аналітичних і процедурних структур, а й потужних продуцентів політичних наративів, здатних впливати на міжнародний порядок

денний, зовнішньополітичні рішення партнерів та внутрішній дискурс держави [95].

Одним із ключових напрямів такого впливу є формування образу України у промовах, заявах, рішеннях та спільних міжнародних документах. Через офіційні позиції комітетів вибудовується уявлення про Україну як демократичну державу, що бореться за свободу, як надійного партнера Заходу та як країну, що захищає міжнародний правопорядок. Аналітичні звіти *Ukrainian Prism* підкреслюють, що парламентські комунікації стали центральним механізмом конструювання наративу України як форпосту європейської безпеки та суб'єкта, який чинить опір глобальному авторитаризму [63; 100].

Комітети виконують функцію вироблення так званих «рамочних інтерпретацій» міжнародних подій, які визначають, як саме Україна подає свою позицію зовнішній аудиторії. До ключових рамок, що активно просуваються комітетами, належать: війна як боротьба за демократію, Україна як стратегічний партнер Заходу, міжнародна справедливість та невідворотність покарання агресора, створення міжнародного трибуналу, санкційна коаліція як елемент глобальної безпеки. Такі рамки не лише формують публічний дискурс, але й безпосередньо впливають на дипломатичні рішення інших держав та міжнародних інституцій, оскільки закладають інтерпретаційні схеми, через які аналізуються події та формуються політичні позиції [72].

Важливо, що комітети діють як генератори політичних смислів, на які спираються ключові державні інституції – Президент України, уряд, РНБО, дипломатична служба. Часто саме комітетські заяви або формулювання, вироблені під час парламентських слухань, засідань чи міжнародних зустрічей, надалі використовуються в офіційних промовах Президента, у виступах українських делегацій на міжнародних форумах або в дипломатичних комунікаціях МЗС [27]. Так, дані *Media Center Ukraine* та виступи голови Комітету з питань зовнішньої політики О. Мережка свідчать, що парламентські структури задають концептуальні акценти, які потім відтворюються у

зовнішньополітичній риториці держави – передусім у питаннях війни, санкцій, євроінтеграції та міжнародної відповідальності рф [83].

Аналітичні матеріали International IDEA підтверджують, що парламенти, а особливо їхні профільні комітети, формують стратегічні наративи держави, які мають безпосередній вплив на глобальний політичний дискурс. В Україні ця роль особливо значуща через необхідність постійно мобілізувати міжнародну підтримку, протидіяти російській пропаганді та пояснювати партнерам стратегічні потреби держави в умовах війни [72].

Форми та інструменти реалізації зовнішньополітичного впливу Верховної Ради України через її комітети становлять комплексну багаторівневу систему, що поєднує нормативно-законодавчі, дипломатичні, комунікаційні та наративні механізми. Через комітети парламент здійснює первинний аналіз законопроектів, формує правові рамки зовнішньої політики, супроводжує євроінтеграційні та безпекові реформи, а також виконує контрольні функції щодо виконання міжнародних зобов'язань. Комітетські висновки та експертизи забезпечують професійне й політико-правове наповнення рішень, що визначають зовнішньополітичний курс держави, а щорічні звіти підтверджують їхню ключову роль у супроводі стратегічних рішень у сфері міжнародної політики [3; 4; 66].

Профільні комітети виконують центральну роль у процесі ратифікації міжнародних договорів, визначаючи їхню відповідність Конституції, міжнародним стандартам та національним інтересам України [18; 62]. Особливо важливим є їхній внесок у моніторинг виконання Угоди про асоціацію та угод у сфері безпеки, що свідчить про інституційну сталість парламентського контролю над зовнішньополітичними процесами. Парламентська дипломатія, що реалізується через участь у міжнародних асамблеях, роботу груп дружби, двосторонні й багатосторонні контакти, стала одним із найефективніших інструментів мобілізації міжнародної підтримки України. Завдяки діяльності парламентських делегацій Верховна Рада впливає на формування позицій

іноземних парламентів, розбудову коаліцій та ухвалення рішень у структурах ЄС, НАТО та Ради Європи [24; 72; 73].

Значну роль відіграють офіційні заяви, звернення та резолюції парламенту й комітетів, які задають рамки інтерпретації міжнародних подій та впливають на глобальний дискурс щодо російської агресії, санкційної політики, безпекової архітектури Європи та інтеграції України до ЄС і НАТО [6; 63; 85; 100]. Комунікативно-медійні інструменти, включно з офіційними сайтами, пресконференціями, взаємодією з національними й міжнародними медіа, а також цифровими каналами, відіграють важливу роль у формуванні міжнародної публічної думки та оперативній кризовій комунікації. Соціальні мережі й цифрові платформи забезпечують швидку реакцію парламенту на виклики війни та міжнародної політики, підтверджуючи ключову роль Верховної Ради у формуванні глобального дискурсу про Україну [82; 83; 85].

Символічний та наративний вплив комітетів завершує цю систему, адже саме вони формують ключові смисли та інтерпретаційні рамки, які визначають сприйняття України у світі. Наративи про Україну як демократичного партнера, форпост європейської безпеки та суб'єкта міжнародної справедливості значною мірою конструюються та поширюються саме парламентськими структурами [63; 72; 83; 100].

Таким чином, комітети Верховної Ради України виступають комплексним інструментом зовнішньополітичного впливу держави – вони забезпечують нормативну основу, дипломатичний діалог, міжнародну комунікацію, оперативну кризову реакцію та стратегічне формування наративів, що разом укріплює позиції України в міжнародному середовищі та сприяє реалізації її зовнішньополітичних пріоритетів.

РОЗДІЛ 3

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР ДІЯЛЬНОСТІ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ КОМІТЕТІВ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

3.1. Комунікаційний потенціал комітетів ВРУ в умовах воєнної агресії

Після початку повномасштабної агресії рф 24 лютого 2022 року роль парламентських комітетів зазнала суттєвої трансформації, перетворившись із переважно процедурних і законодавчих структур на інституції кризової, стратегічної та міжнародної комунікації. У воєнний час комітети фактично перейшли в режим кризової комунікації, що передбачає оперативне реагування на загрози, швидке поширення офіційної інформації, формування чіткої позиції парламенту та забезпечення координації між ключовими органами влади й міжнародними партнерами. Такий формат діяльності значно підвищив інтенсивність роботи комітетів і вимагав нового ступеня інформаційної мобільності та відкритості. В умовах воєнного стану політичні інститути змінили стратегії комунікації відповідно до умов геополітичної турбулентності [53]. Форми політичної комунікації відзначаються значною різноманітністю: від конфіденційних та обмежених повідомлень до публічних, що поширюються засобами масової інформації [51].

Однією з найпомітніших змін стало різке зростання інтенсивності міжнародних контактів. Якщо до 2022 року міжпарламентські зустрічі, візити й спільні засідання відбувалися в рамках регулярної взаємодії, то після початку війни вони набули характеру системної та невідкладної дипломатії. Комітети стали важливими провідниками комунікації з парламентами ЄС, США, Канади, держав-членів НАТО та міжнародними організаціями, що підтверджують як офіційні звіти Верховної Ради, так і аналітичні матеріали Ukrainian Prism та міжнародних місій [3; 4; 100].

Водночас відбулася переорієнтація комунікацій зі звичайно-процедурного формату на стратегічно-безпековий. На перший план вийшли питання

координації оборонної допомоги, посилення санкційної політики, участі в міжнародних дебатах щодо воєнних злочинів рф, захисту цивільного населення, енергетичної та інформаційної безпеки. Комітети не лише інформували партнерів, але й формували політичні меседжі, які впливали на ухвалення рішень у парламентах інших держав і міжнародних організаціях.

У цих умовах істотно посилилася роль комітетів як генераторів інформаційних сигналів для міжнародних партнерів. Через кризи, ракетні удари, нові санкційні пакети чи зміни на фронті комітети оперативно формували офіційні оцінки та позиції, які поширювалися через їхні сайти, соцмережі, пресбрифінги та міжпарламентські канали. Такі інформаційні сигнали стали важливим інструментом зовнішньої політики, оскільки допомагали партнерам швидко орієнтуватися в ситуації та приймати рішення, узгоджені з українськими потребами.

Після початку повномасштабної війни профільні комітети Верховної Ради України стали фактичними центрами оперативної зовнішньополітичної комунікації, забезпечуючи швидке та скоординоване реагування держави на ключові міжнародні події війни. Насамперед значно зросла частота щоденних публічних заяв, у яких комітети фіксують реакцію України на ракетні удари рф, ескалацію бойових дій, атаки на цивільну інфраструктуру та інші прояви агресії. Ці заяви виконують одночасно інформативну та дипломатичну функцію, оскільки вони адресовані не лише внутрішній аудиторії, а й міжнародним партнерам, слугуючи швидкими політичними сигналами про позицію України [6; 100].

Не менш важливою складовою стало оперативне реагування на рішення міжнародних організацій, урядів і парламентів інших держав. Комітети регулярно публікують коментарі та офіційні оцінки ухвалених санкційних пакетів, резолюцій підтримки України, рішень про військову допомогу, документів щодо міжнародної відповідальності рф чи ініціатив зі зміцнення безпеки в Європі [46]. Така реактивна комунікація забезпечує парламентську присутність України у глобальному політичному процесі та підтримує постійний

діалог з ключовими зовнішніми акторами [24; 73]. У роботах Ukrainian Prism підкреслюється, що саме швидкість і публічність парламентських заяв стали критично значущими для мобілізації міжнародної солідарності на початку великої війни [100].

Окремим напрямом роботи комітетів стало формування швидких комунікаційних сигналів, які поширюються через офіційні вебресурси, соцмережі, брифінги та пряму взаємодію з іноземними парламентами. У звітах IPU підкреслюється, що парламенти в умовах кризи виконують роль інформаційних центрів, які забезпечують партнерів актуальними даними та формують політичні рамки для ухвалення зовнішніх рішень [73]. Українська практика це підтверджує: комітети активно використовують соцмережі як інструменти «швидкої дипломатії», інформуючи про міжнародні зустрічі, нові санкції, поставки озброєнь або зміни у безпековому середовищі [82].

У воєнний час цифрова комунікація стала одним із ключових інструментів зовнішньополітичної діяльності парламентських комітетів, перетворивши їх на активних учасників глобального інформаційного простору. На відміну від мирного періоду, коли основними каналами були офіційні пресрелізи та публікації на сайті Верховної Ради, після 24.02.2022 комунікація перейшла у режим миттєвої дипломатії, що здійснюється через Telegram [10], Facebook [8] та X (Twitter) [11]. Саме ці платформи дають змогу комітетам та їхнім керівникам оперативно реагувати на військові події, рішення партнерів, санкційні пакети, заяви світових лідерів і дії РФ, забезпечуючи безперервну присутність України у міжнародному інформаційному просторі [82].

Особливого значення набули особисті акаунти голів комітетів, передусім голови Комітету з питань зовнішньої політики О. Мережка [35] та голови Комітету з питань інтеграції України до ЄС І. Климпуш-Цинцадзе [74], а також офіційні сторінки самих комітетів і Верховної Ради. Ці канали відіграють подвійну роль: вони є джерелами персональної дипломатії депутатів (*personal diplomacy*) та одночасно офіційними джерелами інформації, що відтворюють позицію українського парламенту. Публічні заяви, коментарі, реакції на події та

анонси зустрічей з міжнародними партнерами створюють інформаційну «лінію фронту», де кожне повідомлення спрямоване на зміцнення політичної підтримки України [6; 100].

Значну роль відіграють інфографіка, короткі відеозаяви, звернення в режимі реального часу, які публікуються одразу після важливих подій – ракетних атак, засідань міжнародних організацій, рішень партнерів щодо озброєння чи санкцій. Такі формати дозволяють максимально швидко донести суть позиції України, а також створюють візуально зрозумілий контент, який легко поширюється міжнародними медіа та політиками. Дослідження Ukrainian Prism підкреслюють, що саме такі «оперативні цифрові меседжі» комітетів суттєво посилили спроможність України впливати на міжнародний порядок денний у 2022–2024 роках [100].

Аналітична рамка для аналізу цифрової комунікації в умовах війни розроблена у дослідженнях Махортих М., Кулічкіної А., Майковської К., де підкреслюється, що в ситуаціях воєнної небезпеки цифрові платформи стають механізмом не лише інформування, а й формування емоційних і політичних наративів, мобілізації міжнародної аудиторії та протидії дезінформації [82]. Українські парламентські комітети активно використовують ці підходи, забезпечуючи постійний потік верифікованої інформації, оперативні сигнали партнерам і швидкі реакції на інформаційні атаки рф.

Парламентські комітети у воєнний час виконують не лише процедурні чи представницькі функції – вони стають основними виробниками стратегічних наративів, які визначають зміст міжнародного дискурсу про Україну. Саме на комітетському рівні формуються ті смислові рамки, які згодом відтворюють Президент, уряд, дипломатичні служби, міжнародні партнери та глобальні медіа. Як наголошують аналітичні центри, зокрема Ukrainian Prism, парламент відіграє ключову роль у конструюванні міжнародного іміджу України та формуванні підтримки союзників у період війни [63; 100].

Одним із центральних наративів, сформованих комітетами, є війна як боротьба України за демократію та європейську цивілізацію. У численних заявах

Комітету з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва підкреслюється, що російська агресія є не лише регіональним конфліктом, а наступом авторитаризму на демократичний світовий порядок. У цьому дискурсі Україна постає не просто державою, що обороняється, а країною, яка захищає фундаментальні цінності європейського співтовариства [6; 83].

Другим ключовим наративом є образ України як форпосту європейської та глобальної безпеки. Комітетські заяви, резолюції Верховної Ради та виступи парламентських делегацій у ПАРЄ, НАТО ПА та Європейському парламенті фіксують тезу про те, що українська оборона стримує поширення російської агресії на Європу. Цей наратив активно підтримується у звітах міжнародних організацій та think tanks, які підкреслюють геополітичне значення українського опору [72; 73; 100].

Окремим і стабільно присутнім елементом парламентського дискурсу є формування образу росії як держави-терориста та агресора. У численних заявах комітетів та Верховної Ради фіксується вимога до міжнародних партнерів визнати рф державою-спонсором тероризму, посилюються аргументи щодо системних воєнних злочинів, атак на цивільну інфраструктуру та геноцидного характеру дій російських військ [6; 85]. Цей наратив став одним із найефективніших інструментів мобілізації санкційної та військової підтримки.

Комітети також активно формують дискурс щодо необхідності міжнародної відповідальності рф, включно зі створенням спеціального міжнародного трибуналу за злочин агресії. У своїх позиціях вони наголошують, що існуючі механізми міжнародного кримінального правосуддя є недостатніми, а спеціальний трибунал є єдиним шляхом до повної юридичної відповідальності російського керівництва. Цей наратив підтримується провідними міжнародними дослідниками та правничими організаціями, що підсилює його легітимність [63; 72].

Важливим елементом парламентського дискурсу є формування наративу про санкційну коаліцію, де комітети позиціонують Україну як ініціатора та активного учасника глобального санкційного процесу. У відповідних заявах

комітети закликають партнерів посилювати секторальні та персональні санкції проти РФ, закривати лазівки для обходу санкцій, координувати дії G7, ЄС і національних парламентів. Цей дискурс активно поширюється через міжнародні контакти делегацій ВРУ та отримує відображення у документах парламентських асамблей [72; 100].

У воєнний період міжнародна взаємодія парламентських комітетів України перейшла на принципово новий рівень, відзначаючись безпрецедентною інтенсивністю та стратегічною спрямованістю. Після 24 лютого 2022 року комітети стали не лише учасниками, а й активними координаторами міжнародних політичних контактів, перетворившись на ключові центри міжпарламентської дипломатії, що забезпечують постійну мобілізацію підтримки України з боку держав-партнерів.

Насамперед суттєво зросла інтенсивність зустрічей із парламентами країн ЄС, НАТО, G7 та іншими стратегічними партнерами, які відбуваються у форматах телеконференцій, спеціальних засідань, двосторонніх діалогів і спільних платформ. Комітет з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва, а також Комітет з питань інтеграції України до ЄС щотижня проводять контакти з європейськими парламентами, комітетами закордонних справ, групами дружби, спільними комітетами асоціації та структурами Європарламенту. Ця взаємодія охоплює питання оборонної підтримки, санкційної політики, фінансової допомоги, прискорення євроінтеграції та створення механізмів міжнародної відповідальності РФ [24; 72; 73].

В умовах воєнної загрози з'явився новий формат – кризові міжнародні брифінги, які комітети проводять для іноземних партнерів у режимі реального часу. Такі брифінги організовуються після ракетних атак, змін у ситуації на фронті, ухвалення рішень ЄС чи G7 або на тлі загострення безпекових загроз. На цих зустрічах голови комітетів надають оперативну інформацію про наслідки атак, потреби оборони, санкційні прогалини або гуманітарну ситуацію. Міжнародні організації, такі як Inter-Parliamentary Union та International IDEA,

відзначають роль кризових брифінгів як ефективного інструменту парламентської дипломатії, що дозволяє підтримувати постійний контакт із партнерами та швидко реагувати на їхні запити [72; 73].

Важливою формою солідарності стали міжпарламентські візити іноземних делегацій до Києва, які відбуваються навіть під час активних фаз бойових дій. Парламентарі країн ЄС, Балтії, Скандинавії, США та Канади приїжджають до України для демонстрації політичної підтримки, участі в спільних засіданнях, координації допомоги та обговорення безпекових ініціатив. Ці візити активно висвітлюються у медіа та міжнародних звітах як символічний акт підтримки, що зміцнює політичну та військову коаліцію навколо України [24; 83].

Не менш важливими є візити українських парламентських делегацій за кордон, під час яких депутати зустрічаються з іноземними парламентами, урядами, комітетами з питань оборони та зовнішньої політики, а також із міжнародними організаціями. Такі візити зосереджені на трьох ключових цілях: посиленні санкційної політики проти рф, збільшенні військової допомоги та просуванні євроінтеграційних рішень [107]. Як зазначають міжнародні аналітичні джерела, українські делегації стали одним із найактивніших парламентських акторів у Європі за роки війни, що суттєво вплинуло на формування політичних рішень у ЄС і НАТО [65; 72; 73].

У період повномасштабної війни парламентські комітети стали одним із головних інституційних механізмів легітимації державних рішень у сфері безпеки, міжнародної політики та санкційного тиску на російську федерацію. Саме на рівні комітетів формується первинна політична та правова аргументація рішень, які згодом затверджуються Верховною Радою або озвучуються від її імені на міжнародній арені.

Одним із ключових напрямів такої діяльності стало визнання російської федерації державою–терористом, що стало результатом тривалої роботи профільних комітетів із формування доказової бази, підготовки політичних заяв і проведення консультацій із міжнародними партнерами. Рішення про визнання рф терористичною державою було прийняте Верховною Радою після серії

комітетських ініціатив та обговорень, підкріплених регулярними заявами комітетів щодо масових обстрілів цивільної інфраструктури, порушень міжнародного гуманітарного права та системних злочинів проти мирного населення [6; 85]. Комітети не лише ініціювали політичну оцінку дій рф, а й забезпечили її присутність у міжнародному дискурсі, передаючи відповідні аргументи іноземним парламентам і міжнародним організаціям [22].

Важливою складовою легітимаційної діяльності стала підтримка міжнародних санкцій та просування рішень щодо їхнього розширення. Комітет з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва регулярно здійснює оцінку санкційної політики партнерів, публікує заяви з вимогами посилити тиск на рф, а також звертається до парламентів інших держав щодо запровадження або розширення санкційних пакетів [63; 100]. Комітетські звернення відіграють роль політичних сигналів, що координують позиції України та її партнерів, а також забезпечують публічне обґрунтування необхідності економічних та дипломатичних обмежень проти агресора. Через такі дії комітети виконують функцію артикуляції санкційної політики як елементу міжнародної безпеки.

Парламентські комітети виступають також джерелом формальної легітимації ключових воєнно-політичних рішень через ухвалення офіційних заяв, звернень і резолюцій, які публічно фіксують позицію держави. Ці документи охоплюють широкий спектр питань – від засудження воєнних злочинів рф і закликів до притягнення агресора до міжнародної відповідальності до підтримки вступу України в ЄС і НАТО. Вони слугують юридично-політичним вираженням позиції України, яке визнається як всередині держави, так і на зовнішній арені. Саме через резолюції та заяви Верховна Рада та її комітети формують нормативну рамку, що визначає міжнародно-політичний курс України в умовах війни [6; 85].

У період повномасштабної війни парламентські комітети дедалі частіше виконують функції справжніх інституцій публічної дипломатії, оскільки саме вони формують і поширюють політичні меседжі, здатні впливати на громадську

думку в країнах-партнерах України. На відміну від класичної дипломатії, що здебільшого здійснюється урядом і МЗС, діяльність парламентських комітетів сприймається міжнародними аудиторіями як голос демократичної легітимації, що відображає позицію суспільства та політичного представництва держави. Саме тому виступи голів комітетів, їхні заяви, інтерв'ю та публічні звернення мають особливу вагу для іноземних парламентів, медіа та громадянських суспільств, посилюючи підтримку України на міжнародній арені.

Одним із ключових напрямів публічної дипломатії комітетів стало впливання на громадську думку за кордоном, зокрема в країнах Європейського Союзу, США, Канади та держав Північної Європи. Депутати, які представляють профільні комітети, регулярно виступають на міжнародних форумах, конференціях, експертних панелях, де пояснюють природу російської агресії, підкреслюють важливість санкційної політики та необхідність довгострокової підтримки України [100]. Такі публічні виступи допомагають формувати позитивний імідж України, протидіяти інформаційній втомі від війни і сприяти формуванню політичного консенсусу на користь підтримки України.

Важливою складовою цього напрямку є інформаційна протидія російській пропаганді, яка активно поширюється в Європі, Азії та Латинській Америці. Комітети Верховної Ради системно спростовують російські фейки, пояснюють реальний стан справ, документують воєнні злочини та транслюють достовірну інформацію міжнародній аудиторії – як через офіційні заяви, так і через виступи на міжнародних заходах [72; 83]. У цьому контексті комітети виконують роль «інформаційного щита», що захищає інтереси України у світовому політичному та медійному просторі.

Комітети також беруть активну участь у публічних лекціях, міжнародних панельних дискусіях, форумах та діалогових платформах, зокрема організованих урядами партнерів, впливовими think tanks, університетами та міжнародними організаціями. Така діяльність формує уявлення про Україну з перших уст, зміцнює мережі міжнародної підтримки та створює наративні орієнтири для політик інших держав. Учасники таких заходів – від студентів до провідних

політиків – часто стають носіями українських меседжів, сприяючи зміцненню солідарності та мобілізації допомоги.

Ефективність зовнішньополітичної діяльності комітетів значною мірою залежить від їхньої взаємодії з міжнародними та українськими медіа, а також із міжнародними місіями, присутніми в Україні. Умови війни зробили цю співпрацю системною, регулярною та стратегічно важливою [36].

Одним із ключових партнерів парламентських комітетів стала EU Advisory Mission (EUAM), яка регулярно організовує спільні брифінги, робочі зустрічі та комунікаційні заходи щодо правових, безпекових і реформаторських питань. У публікаціях EUAM та її інформаційних ресурсах часто висвітлюються позиції комітетів щодо реформ, євроінтеграції, роботи правоохоронної системи та безпекових викликів [24]. Це формує стабільний інформаційний канал між парламентом України та структурами ЄС.

Значну роль відіграє і Media Center Ukraine, який став платформою для регулярних пресконференцій депутатів, комітетських делегацій та керівництва Верховної Ради. Через Media Center забезпечується широке висвітлення діяльності комітетів як в українському, так і в міжнародному інформаційному просторі. Тут депутати коментують рішення партнерів, підсумки міжнародних зустрічей, санкційні пакети та динаміку безпекових подій [83].

Комітети активно співпрацюють і зі світовими медіа, надаючи інтерв'ю BBC, CNN, DW, Politico, Le Monde, Washington Post та іншим. Такі інтерв'ю виконують важливу функцію пояснення та адвокації, дозволяючи Україні тримати високу позицію у глобальному порядку денному та коригувати міжнародне сприйняття конфлікту. Через медіа комітети пояснюють потреби України у сфері озброєнь, фінансової допомоги, санкцій, міжнародної відповідальності та реформ.

Особливий формат взаємодії з медіа – коментарі після участі українських делегацій у засіданнях НАТО, ПАРЄ, ЄС, G7, де депутати пояснюють значення ухвалених рішень, повідомляють про досягнуті домовленості й окреслюють подальші кроки партнерів [24; 73]. Через такі коментарі парламент виступає

важливим медіатором між українським суспільством, урядом та міжнародними структурами.

Загалом парламентські комітети виконують функцію комунікаційного мосту, що поєднує позицію держави, роботу урядових структур, потреби українського суспільства та реакції міжнародних партнерів. Їхня комунікаційна активність зміцнює міжнародну підтримку України, забезпечує прозорість дій держави та посилює дипломатичний вплив у глобальній політиці.

У період повномасштабної війни парламентські комітети стали невід’ємною частиною системи стратегічних комунікацій України, що охоплює ключові державні інституції – МЗС, Президента України, Офіс Президента, РНБО, Міноборони та Уряд. Їхня діяльність переорієнтувалася на забезпечення цілісної, координованої та професійної інформаційної політики, спрямованої як на міжнародні аудиторії, так і на внутрішнє суспільство.

Одним із базових елементів цієї системи є узгодженість комунікацій комітетів із зовнішньополітичними та безпековими структурами держави. Позиції комітетів щодо міжнародних подій, санкційних рішень, військово-політичної допомоги, євроінтеграційних і натівських процесів узгоджуються з офіційною лінією МЗС, Президента та ОП, що забезпечує єдність державних меседжів та їхню ефективність у глобальному інформаційному просторі [100]. Завдяки цьому парламентська риторика функціонує як частина єдиної дипломатичної стратегії держави.

У кризових ситуаціях комітети виконують функцію оперативних постачальників експертної, політичної та аналітичної інформації, яка доповнює комунікації виконавчої влади. Комітети швидко реагують на рішення міжнародних партнерів, урядів, парламентів інших країн, а також на військові події – обстріли, ескалацію, зміни в безпековому середовищі – і транслиують позицію України через офіційні та цифрові канали. Це дозволяє державі формувати цілісне уявлення про події та оперативно впливати на міжнародний дискурс [82].

Важливим аспектом є єдина стратегія публічних меседжів, у межах якої комітети транслують ті самі ключові наративи, що й інші державні інституції: війна як боротьба за демократію, необхідність міжнародної відповідальності РФ, посилення санкцій, підтримка інтеграції України до ЄС і НАТО. Така узгодженість забезпечує комунікаційну стійкість держави та підсилює її позиції на міжнародних майданчиках. Як зазначають аналітичні матеріали *Ukrainian Prism* та *International IDEA*, саме координація між парламентськими структурами та виконавчою владою є фактором успішного стратегічного впливу України у світі [63; 72].

Комітети виступають і як аналітичний центр у структурі стратегічних комунікацій, генеруючи експертні оцінки, прогнози, юридичні та політичні аргументи. Ці матеріали використовуються МЗС, ОП, урядом і делегаціями України у промовах, перемовинах і міжнародних виступах, що підтверджують дослідження *Media Center Ukraine* та офіційні комунікації голів комітетів [83]. Таким чином, парламент забезпечує аналітичну глибину державної позиції, підсилюючи її аргументацію та легітимність.

Узгоджена діяльність парламентських комітетів зі всіма ключовими центрами державної влади створює єдину комунікаційну екосистему, яка працює на підтримку міжнародних коаліцій, мобілізацію допомоги, протидію російським інформаційним операціям і посилення дипломатичної суб'єктності України.

На межі XX–XXI століть інноваційні інформаційно-комунікаційні технології стали визначальним чинником трансформації публічного простору, що зумовило появу множинних форм «реальності» та нових вимірів публічності. Цифровізація істотно вплинула на комунікаційні практики зовнішньополітичних інститутів влади, зокрема на виконання ними інформаційної функції. В умовах російсько-української війни зміни у сфері зовнішньополітичної комунікації проявляються не стільки у впровадженні нових технічних інструментів, скільки у переосмисленні самої суті інформаційно-комунікаційної діяльності інститутів влади. Їхнє сучасне завдання полягає у формуванні конструктивного

міжнародного діалогу, заснованого на рівності сторін, взаємній повазі, врахуванні інтересів партнерів [52].

Отже, в умовах повномасштабної російсько-української війни комунікаційний потенціал парламентських комітетів ВРУ якісно трансформувався і став одним із ключових ресурсів держави у сфері зовнішньої політики та стратегічних комунікацій. Із суто процедурних та експертно-законодавчих структур комітети перетворилися на центри кризової та оперативної зовнішньополітичної комунікації, які щоденно генерують офіційні сигнали для міжнародних партнерів, реагують на воєнні події, санкційні рішення та ініціативи міжнародних організацій, а також забезпечують інформаційну підтримку дипломатичних зусиль України. Ця трансформація супроводжується різким зростанням інтенсивності міжнародних контактів, появою кризових форматів взаємодії (брифінги, термінові консультації, візити солідарності) та переходом від «рутинної» до стратегічно-безпекової логіки комунікації.

Важливою складовою цього потенціалу є цифровий вимір: використання Telegram, Facebook, X, офіційних сайтів комітетів і Верховної Ради, відеозвернень, інфографіки та інших форматів «миттєвої дипломатії» дозволяє парламенту діяти як постійно активний актор глобального інформаційного простору, швидко доносячи позицію України до урядів, парламентів, медіа та громадськості інших держав. Саме через ці канали вибудовуються та масштабується стратегічні наративи – про війну як боротьбу за демократію, Україну як форпост європейської безпеки, росію як державу-терориста, необхідність міжнародної відповідальності та санкційної коаліції. У поєднанні з активною міжпарламентською дипломатією, публічною дипломатією та співпрацею з міжнародними місіями (EUAM, міжнародні медіа, аналітичні центри) це перетворює комітети на важливий елемент єдиної комунікаційної екосистеми держави, яка забезпечує мобілізацію міжнародної підтримки, легітимацію воєнно-політичних рішень і посилення зовнішньополітичної суб'єктності України.

3.2. Особливості трансформації стратегій зовнішньополітичної комунікації парламентських комітетів під впливом російсько-української війни

До початку повномасштабної агресії рф діяльність парламентських комітетів у сфері зовнішньої політики була структурована переважно навколо процедурно-законодавчих завдань. Основну частину комунікацій становили технічні обговорення законопроектів, участь у планових міжпарламентських заходах, консультації з урядовими інституціями щодо імплементації євроінтеграційних зобов'язань та супроводу міжнародних угод. Комунікаційний фокус комітетів у докризовий період був зорієнтований здебільшого на експертність, нормативність і підтримку системних міжнародних процесів, де парламент виступав одним із елементів формальної дипломатичної архітектури.

Проте після 24 лютого 2022 року стратегія зовнішньополітичної комунікації комітетів зазнала різкої трансформації. Повномасштабна війна спричинила переорієнтацію комунікаційних пріоритетів – комітети фактично стали центрами мобілізаційної дипломатії, спрямованої на забезпечення міжнародної підтримки України. У їхній діяльності пріоритетними стали питання міжнародної безпеки, оборонної допомоги, санкційної політики, реагування на воєнні злочини рф та адвокації притягнення агресора до міжнародної відповідальності.

Це зумовило зміну змісту комунікацій: вони перемістилися з нормативно-процедурного поля у площину політичних, кризових та правозахисних меседжів, які не просто констатують позицію України, а формують необхідний міжнародний порядок денний. Комітети почали системно продукувати швидкі, чіткі й політично вмотивовані заяви, розраховані на реакцію іноземних парламентів, урядів та міжнародних інституцій. Як зазначається у дослідженнях Ukrainian Prism, саме перехід парламентських структур до стратегічно-безпекової комунікації став одним із ключових факторів мобілізації міжнародної солідарності щодо України у перші місяці війни [100]. Аналогічно, комунікаційні матеріали Верховної Ради за 2022–2024 роки фіксують різке

зростання кількості оперативних заяв, звернень та резолюцій, що стали важливим дипломатичним інструментом впливу на зовнішньополітичні рішення партнерів [6].

Умови російсько-української війни стали серйозним випробуванням для держави, істотно трансформували транскордонне співробітництво. У східному та північному напрямках така взаємодія припинилася через агресію РФ, тоді як у відносинах із західними партнерами – державами ЄС і НАТО – вона набула нового змісту, значення і функцій. Транскордонна співпраця України на заході стала важливим інструментом підтримки, інтеграції та розвитку, посиливши зв'язки з країнами-союзниками та сприяючи адаптації України до європейського політичного, економічного й безпекового простору [30].

Російсько-українська війна зумовила появу принципово нових форматів зовнішньополітичної комунікації парламентських комітетів, які докорінно змінили їхню функціональну роль. Якщо до 24.02.2022 міжнародна взаємодія будувалася переважно у плановому режимі – через регулярні засідання, робочі візити, участь у міжпарламентських асамблеях, – то після початку повномасштабної агресії комітети перейшли до режиму «миттєвої парламентської дипломатії», що стала однією з ключових ознак воєнного періоду [6; 100].

Однією з головних характеристик цієї трансформації стало запровадження миттєвих офіційних заяв, що поширюються невдовзі після ракетних ударів, масованих обстрілів чи терористичних актів РФ проти цивільної інфраструктури. У цих заявах парламентські комітети фіксують характер атак, оцінюють їхній вплив на цивільне населення та звертаються до міжнародних партнерів із закликами щодо санкцій, військової допомоги чи посилення політичного тиску [6; 85]. За даними Ukrainian Prism, саме швидкість таких комунікацій суттєво вплинула на формування міжнародних рішень у перші місяці вторгнення [100].

Важливою інновацією стали екстрені міжнародні брифінги для парламентів країн ЄС, НАТО, G7 та міжпарламентських структур. Такі брифінги, що проводяться у форматі відеоконференцій, дозволяють українським

комітетам у режимі реального часу інформувати колег про ситуацію на фронті, наслідки атак, потреби держави та необхідні зовнішньополітичні рішення. Подібні формати, за класифікацією IPU, належать до *emergency parliamentary diplomacy*, характерної для парламентів країн, що перебувають у стані війни або надзвичайних обставин [73].

Особливу роль відіграє також *post-attack communication* – комунікація одразу після терактів рф. Комітети активно застосовують цей інструмент, щоб зафіксувати факти воєнних злочинів, сформувавши емоційно та політично значущі наративи для міжнародних партнерів і мобілізувати зовнішню підтримку. Аналіз Media Center Ukraine підтверджує, що такі повідомлення комітетів є одним із джерел, які формують міжнародний інформаційний порядок денний після масованих атак [83].

Ще одним новим явищем стали серійні пулові звернення – одночасні координаційні комунікації, спрямовані до кількох десятків іноземних парламентів і міжнародних організацій. Такі звернення містять синхронізовані меседжі щодо санкцій, постачання озброєнь, визнання рф державою-терористом, створення спеціального трибуналу або прискорення євроінтеграції України [63; 72]. Синхронність таких звернень підсилює їхній міжнародний політичний ефект, формуючи узгодженість між парламентською дипломатією України та зовнішньою політикою партнерів.

Аналітичні джерела International IDEA підкреслюють, що здатність парламентів швидко адаптувати свої комунікаційні механізми до умов війни стала одним із ключових критеріїв інституційної стійкості демократичних систем у період глобальних викликів [72]. Подібний підхід простежується й у дослідженнях Гансена, Ріссе та Дулака, які відзначають, що у періоди кризи дискурсивна активність політичних інститутів значною мірою визначає зміст міжнародних рішень [60; 67; 89].

Додаткові дослідження (зокрема EPRS щодо кризових комунікацій ЄС) засвідчують, що українська модель «миттєвої дипломатії» є унікальною завдяки поєднанню парламентського контролю, публічності та високої мобільності

комунікацій, що дозволяє Україні ефективно інтегруватися в європейські механізми реагування на кризи [62].

Однією з найсуттєвіших трансформацій зовнішньополітичної комунікації парламентських комітетів у період повномасштабної війни стала різка інтенсифікація цифрової дипломатії та перехід основної частини комунікацій у соціальні мережі. Як зазначають Махортих М., Кулічкіна А., Майковська К. у ситуаціях воєнної небезпеки цифрові платформи перетворюються на головний інструмент державної комунікації, що забезпечує оперативність, доступність та широкий міжнародний охоп [82]. Для комітетів Верховної Ради ця тенденція означала необхідність майже повного перенесення дипломатичної, кризової та політичної комунікації у цифрове середовище.

У воєнний час Telegram, Facebook та X (Twitter) стали ключовими каналами, через які комітети здійснюють «миттєву дипломатію»: публікують реакції на ракетні удари РФ, коментують рішення партнерів щодо озброєння чи санкцій, анонсують або підсумовують міжнародні зустрічі, інформують про роботу парламентських делегацій. За даними Ukrainian Prism та International IDEA, саме цифрові комунікації комітетів забезпечують постійну присутність України у глобальному інформаційному просторі, дозволяючи оперативно транслювати ключові зовнішньополітичні меседжі [72; 100].

Водночас офіційні сайти комітетів (komzak.rada.gov.ua [25], comeuroint.rada.gov.ua [26]) поступово трансформувалися на структуровані архіви рішень, протоколів, заяв та пресрелізів, тоді як соціальні мережі – на фактичні «польові штаби комунікації». На сторінках комітетів і голів комітетів публікуються короткі оперативні оцінки, «гарячі» заяви після терактів чи обстрілів, візуальні матеріали, а також синхронізовані меседжі, спрямовані на міжнародну аудиторію [6; 83]. Така модель дає змогу досягати тієї швидкості реагування, яку традиційні формати парламентської комунікації забезпечити не можуть.

Важливою особливістю цифровізації стала візуалізація комунікації. Комітети систематично використовують інфографіку про наслідки атак або

рішення партнерів, короткі відеозаяви голів комітетів, відеофрагменти міжнародних брифінгів, графічні узагальнення санкційних пакетів чи резолюцій, візуальні анонси міжнародних зустрічей та поїздок [47].

Як підкреслюють аналізи Media Center Ukraine та звіти Європейського парламенту (EPRS), візуальні формати у кризових комунікаціях дозволяють значно швидше доносити ключові тези до широкої міжнародної аудиторії, особливо в умовах інформаційного перевантаження [62; 83].

Узагальнення міжнародних досліджень (IPU, IDEA, ParlaCLARIN) показує, що цифровізація парламентської дипломатії під час війни є не лише інновацією, а й необхідністю для демократичних інститутів, які працюють у кризових умовах [72; 73; 94]. Саме тому цифрова комунікація комітетів стала визначальним чинником того, що позиція Верховної Ради постійно присутня в інформаційних потоках Європи та світу, забезпечуючи Україні політичний та дипломатичний ефект, надзвичайно важливий у період війни.

У період повномасштабної війни парламентські комітети стали не лише джерелами оперативної інформації, а й ключовими виробниками стратегічних наративів – смислових конструкцій, які визначають рамку інтерпретації війни для міжнародної спільноти. Цей процес отримав назву наративної дипломатії (narrative diplomacy), що передбачає формування цілісних історій, здатних впливати на зовнішньополітичні рішення союзників і глобальне сприйняття конфлікту. Як зазначають дослідники дискурсу в міжнародних відносинах, стратегічні наративи стають одним із головних ресурсів держави у період воєнних загроз [67; 84; 89].

Після 2022 року відбулася фактична професіоналізація роботи парламентських комітетів у сфері стратегічної комунікації. Комітети систематично виробляють низку ключових наративів, які визначають міжнародне трактування російсько-української війни. Передусім це наратив України як держави, що бореться за демократію та свободу, який трактується як боротьба не лише за національну незалежність, а й за збереження демократичного світового порядку. У заявах Комітету з питань зовнішньої

політики та міжпарламентського співробітництва ця теза формується як центральна у взаємодії з партнерами та парламентами ЄС і НАТО [6; 83].

Другим провідним конструктом став наратив України як форпосту європейської та глобальної безпеки. У численних комітетських зверненнях наголошується, що стримування російської агресії на українських кордонах забезпечує безпеку всього європейського континенту. Цей наратив посилюється у документах міжнародних організацій, зокрема IPU та International IDEA, які відзначають роль України у захисті демократичних інституцій і міжнародного правопорядку [72; 73].

Третій важливий дискурсивний блок – Україна як держава-жертва агресії, що апелює до масових воєнних злочинів, атак на цивільну інфраструктуру, порушення міжнародного гуманітарного права. У заявах комітетів систематично використовується формула «рф – держава-терорист» або «держава-агресор», що виконує функцію політичного та юридичного фрейму для подальших рішень іноземних парламентів щодо санкцій, військової допомоги та підтримки міжнародних судових процесів [6; 85].

Також комітети активно просувають наратив України як ініціатора та учасника санкційної коаліції, наголошуючи на необхідності координації санкційної політики ЄС, США, G7 та національних парламентів. У відповідних зверненнях комітети формулюють аргументацію щодо закриття санкційних лазівок, посилення експортного контролю, обмеження російських доходів і відповідальності держав, що допомагають рф обходити санкції [63; 100].

Як демонструють аналітичні звіти Ukrainian Prism і Media Center Ukraine, саме парламентські комітети відіграють провідну роль у поширенні цих наративів, забезпечуючи їхню присутність у міжнародних медіа та політичних процесах [63; 83]. Наративи, сформовані комітетами, системно відтворюються у комунікаціях Президента України, МЗС, уряду, а також у заявах іноземних парламентів та лідерів, що свідчить про високий рівень їхньої впливовості та інтегрованості в міжнародну дипломатичну практику.

Однією з найпомітніших трансформацій зовнішньополітичної комунікації парламентських комітетів у період повномасштабної війни стало суттєве посилення ролі персональної дипломатії депутатів. Якщо до 2022 року міжнародна парламентська комунікація була переважно інституційною та відбувалася через формальні канали – офіційні делегації, міжпарламентські асамблеї, планові двосторонні зустрічі та комітетські засідання, – то з початком воєнної агресії РФ ситуація докорінно змінилася. Стало очевидним, що швидкість поширення інформації, персональна експертиза й емоційна переконливість окремих політичних фігур можуть бути не менш важливими, ніж офіційні документи чи протокольні заяви.

У цих умовах ключові парламентарі, передусім голова Комітету з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва О. Мережко та голова Комітету з питань інтеграції України до ЄС І. Климпуш-Цинцадзе, стали фактичними обличчями парламентської дипломатії. Їхні публічні коментарі, інтерв'ю, участь у міжнародних панельних дискусіях, виступи у структурах ЄС і НАТО, а також щоденні повідомлення у Facebook [74], X [35] і Telegram почали сприйматися міжнародними партнерами як джерело авторитетної інформації, що часто доповнює та інтерпретує офіційну позицію держави. Аналітичні огляди Ukrainian Prism та Media Center Ukraine підкреслюють, що саме персональні комунікації цих депутатів значною мірою формують контекст сприйняття України в іноземних парламентах і серед журналістських спільнот [83; 100].

Воєнні умови перетворили приватні акаунти парламентарів на простір оперативної дипломатії. Саме через соціальні мережі голови комітетів повідомляють про нові санкційні рішення, реакцію України на ракетні обстріли, перебіг міжнародних переговорів, домовленості щодо оборонної підтримки чи оцінку рішень ЄС і G7. Така «миттєва дипломатія» дозволяє міжнародним партнерам швидко орієнтуватися в українській позиції, що є критично важливим у період швидких політичних рішень та безпрецедентних викликів. У дослідженнях International IDEA наголошується, що персональна дипломатія

парламентів у кризових умовах суттєво підсилює міжнародну адвокацію та поглиблює канали політичної взаємодії між державами [72].

Важливо й те, що персоналізована дипломатія створює ефект прямої комунікації – без посередників, без бюрократичних затримок і без формальних обмежень протоколу. У період воєнних загроз це забезпечує емоційну та політичну переконливість, якої часто потребують іноземні парламенти та громадськість для ухвалення рішень про розширення санкцій, надання військової допомоги або збільшення політичної підтримки України. Роль таких виступів підтверджена також аналітичними матеріалами IPU, де підкреслюється, що демократичні парламенти в умовах війни часто делегують частину своєї комунікаційної функції лідерам парламентських комітетів, які володіють високою довірою та тематичною експертизою [73].

Повномасштабна війна спричинила різку зміну географії, інтенсивності та змісту зовнішньополітичних контактів парламентських комітетів України, перетворивши їхню діяльність з переважно планових і регіонально орієнтованих на інтенсивну мережу кризової дипломатії, спрямованої на формування міжнародних коаліцій та мобілізацію підтримки. До 24 лютого 2022 року міжпарламентські зв'язки будувалися за класичною моделлю: комітети підтримували стабільні робочі відносини з європейськими та регіональними партнерами, брали участь у запланованих форумах, міжпарламентських асамблеях, візитах і консультаціях, що мали переважно технічний або експертно-інтеграційний характер. Такий формат відповідав мирному періоду та орієнтувався на поступове просування євроінтеграційного та міжнародно-правового порядку денного.

Початок повномасштабної агресії РФ змінив цей ландшафт кардинально. Комітети перейшли до режиму постійних і високочастотних міжнародних контактів, у межах яких відбуваються щотижневі консультації з парламентами держав ЄС, країн НАТО, членами G7 та основними стратегічними партнерами України. Із 2022 року такі комунікації набули кризового характеру: вони спрямовані на координацію санкційної політики, прискорення військової

допомоги, узгодження рішень щодо міжнародної відповідальності РФ, а також на забезпечення політичної підтримки України у її європейському та євроатлантичному курсі. Аналітичні матеріали International IDEA та Inter-Parliamentary Union наголошують, що саме у цей період парламент України став одним із найактивніших акторів міжпарламентської дипломатії в Європі [72; 73].

Новим феноменом стали так звані «візити солідарності» іноземних делегацій до Києва, які набули системного характеру навіть попри ракетні обстріли та загрозу безпеці. Делегації парламентів країн Балтії, Скандинавії, Центральної Європи, а також представники США, Канади та багатьох інших партнерів регулярно відвідують Україну, демонструючи політичну підтримку, обговорюючи оборонні потреби та координуючи міжпарламентські ініціативи. Такі візити містять не лише символічний, а й стратегічний вимір, оскільки зміцнюють політичні коаліції та пришвидшують ухвалення рішень на рівні держав-партнерів. У звітах ЄС і НАТО ПА ці візити розглядаються як важливий компонент підтримки України у період війни [24].

Паралельно українські парламентські делегації здійснюють активні закордонні візити до парламентів країн ЄС, НАТО та міжнародних інституцій, де проводять консультації щодо санкційної політики, рішення про військову допомогу, фінансові пакети підтримки та процеси української інтеграції до ЄС. Значна частина цих контактів формується через нові формати багатосторонніх партнерств – мінікоаліції підтримки України, групи дружби, регіональні дипломатичні ініціативи, створені за участі парламентів країн Балтії, Північної Європи та Центральної Європи. Ці держави стали ключовими адвокатами української позиції у структурах Європейського Союзу та НАТО, що підтверджують міжнародні аналітичні звіти [24; 72].

Російсько-українська війна докорінно змінила стратегії зовнішньополітичної комунікації парламентських комітетів України, перетворивши їх із процедурно-аналітичних структур на ключових акторів кризової та мобілізаційної дипломатії. Комітети перейшли до формату оперативних заяв, екстрених міжнародних брифінгів, синхронізованих звернень

і «миттєвої дипломатії», що відповідає концепції *emergency parliamentary diplomacy* у дослідженнях IPU та International IDEA. Цифрові платформи стали основним середовищем комунікації, забезпечуючи постійну присутність України у глобальному інформаційному полі, що підтверджують аналітичні висновки Махортих М. Водночас комітети стали виробниками ключових стратегічних наративів – про Україну як державу, що бореться за демократію, форпост європейської безпеки та жертву російської агресії – які визначають міжнародне сприйняття війни. Посилення персональної дипломатії голів комітетів та зміна географії контактів у бік ЄС, НАТО і G7 забезпечили формування нових політичних коаліцій на підтримку України. Сукупно ці зміни створили нову модель парламентської комунікації, орієнтовану на швидкість, стратегічність та глобальний політичний вплив.

3.3. Оцінка ефективності дискурсивної діяльності парламентських комітетів в умовах безпекових викликів і загроз

У контексті повномасштабної війни одним із ключових завдань парламентських комітетів стало забезпечення максимально ефективної зовнішньополітичної комунікації, тому оцінка їхньої діяльності ґрунтується на низці важливих критеріїв. Першим із них є швидкість реагування на воєнні загрози, яка визначає оперативність формування офіційної позиції держави та її донесення до міжнародних партнерів. Комітети регулярно публікують заяви й коментарі одразу після масованих атак, рішень партнерів чи змін на фронті, що підтверджують матеріали *Ukrainian Prism* та комунікації Верховної Ради [6; 100]. Це дозволяє забезпечити постійний інформаційний супровід подій та оперативно формувати політичні сигнали для світової спільноти.

Другим критерієм є чіткість і узгодженість меседжів з офіційною зовнішньополітичною та безпековою лінією держави – МЗС, Президента, РНБО. Комітети транслюють ті самі ключові наративи, що й інші державні інституції: про характер російської агресії, необхідність санкцій, підтримку вступу до ЄС і НАТО, міжнародну відповідальність РФ. Така координація формує цілісність

державної позиції, що підкреслюється аналітичними матеріалами International IDEA та Ukrainian Prism [72; 100].

Важливим показником ефективності є й вплив комітетської комунікації на міжнародну політику, який проявляється у збільшенні обсягів оборонної та фінансової допомоги, ухваленні резолюцій парламентами партнерів, визнанні рф державою-терористом, посиленні санкційних пакетів. Частина цих рішень ухвалювалася після активних дипломатичних контактів комітетів, що фіксується у звітах IPU, Європарламенту та комунікаціях ВРУ [6; 9; 73].

Ще одним критерієм успішності є охоплення міжнародних аудиторій, що забезпечується активною роботою в соціальних мережах (Telegram, Facebook, X), у міжнародних медіа, а також участю депутатів у міжнародних форумах, конференціях та асамблеях. Комітети фактично стали суб'єктами цифрової дипломатії, а їхні повідомлення регулярно цитуються світовими ЗМІ, що підтверджують дослідження Махортиха М., Кулічкіної А., Майковської К. та моніторинги Media Center Ukraine [82; 83].

Завершальним критерієм є впізнаваність і відтворюваність українських наративів у міжнародному інформаційному просторі. Наративи про Україну як форпост європейської безпеки, як державу-жертву агресії, як ініціатора санкційної коаліції активно використовуються в мультилатеральних резолюціях, заявах парламентів, рішеннях ЄС та НАТО. Аналітичні звіти Ukrainian Prism і International IDEA підкреслюють, що саме комітетський дискурс значною мірою визначає міжнародне трактування війни та формує рамку інтерпретації для політичних акторів по всьому світу [72; 100].

У воєнних умовах комунікаційна діяльність парламентських комітетів принесла конкретні й вимірювані результати, що мають прямий зовнішньополітичний ефект. Насамперед значно зросла кількість рішень іноземних парламентів на підтримку України – від резолюцій про засудження російської агресії до ухвалення документів про визнання рф державою-терористом або країною-агресором. Ці рішення стали можливими завдяки активній парламентській дипломатії, регулярним брифінгам і зверненням, які

комітети ВРУ надсилали до десятків держав одночасно. Аналіз Ukrainian Prism та комунікаційних звітів ВРУ підтверджує, що саме комітетські звернення часто були каталізатором таких рішень [6; 100].

Не менш важливим результатом стало посилення оборонної, фінансової та гуманітарної допомоги Україні, що багато держав надавали після контактів із українськими парламентськими делегаціями або після отримання офіційних комітетських заяв. У звітах International IDEA та IPU підкреслюється, що українська парламентська дипломатія відіграла ключову роль у формуванні політичної волі багатьох урядів щодо збільшення військової підтримки [72; 73].

Комунікаційна активність комітетів сприяла й розширенню кола міжнародних партнерів України, появі нових форматів співпраці та створенню широких коаліцій підтримки. Йдеться про об'єднання парламентів Балтії, Скандинавії, Центральної Європи, а також про активізацію співпраці з країнами G7, державами-партнерами з Азії та Латинської Америки. За даними Media Center Ukraine та Parliamentary Assembly of NATO, саме регулярні контакти з комітетами ВРУ прискорюють ухвалення багатосторонніх рішень щодо України [24; 83].

Важливою складовою досягнень є й участь комітетів у формуванні рішень ЄС і НАТО через механізми Парламентського комітету асоціації Україна–ЄС, NATO Parliamentary Assembly та інші багатосторонні майданчики. Завдяки системним виступам українських депутатів, їхнім брифінгам і дипломатичним ініціативам вдалося прискорити низку рішень ЄС щодо макрофінансової допомоги, санкційних пакетів і відкриття переговорів про членство, а також забезпечити постійну підтримку України в структурах НАТО [24; 62].

Узагальнюючи результати дискурсивної діяльності парламентських комітетів у період повномасштабної війни, можна стверджувати, що вони перетворилися на один із центральних інструментів мобілізації міжнародної підтримки України. Саме комітетський дискурс – через заяви, брифінги, міжнародні звернення та персональну дипломатію – суттєво вплинув на ухвалення рішень іноземними парламентами, урядами та міжнародними

інституціями щодо санкцій, оборонної допомоги, фінансової підтримки та політичного визнання дій РФ.

Ефективність комунікацій комітетів значною мірою зумовлена їхньою здатністю забезпечувати швидку реакцію на воєнні події, формувати узгоджені з МЗС, Президентом і РНБО меседжі, а також транслювати стратегічні наративи, які знаходять відображення у глобальному інформаційному просторі. Водночас стійкість такого дискурсу потребує постійної координації, високої якості інформаційної безпеки та здатності протидіяти російській дезінформації, особливо в умовах гібридних впливів.

Загальна оцінка ефективності діяльності комітетів є високою: у ситуації безпрецедентного воєнного тиску вони забезпечили Україні широку міжнародну підтримку та вплив на глобальний політичний порядок денний. Утім, перспективи подальшого зміцнення цієї ролі залежать від інституційної стійкості, розбудови комунікаційних механізмів і подальшої професіоналізації парламентської дипломатії.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження з'ясовано, що парламентські комітети Верховної Ради України відіграють ключову роль в організації та розвитку сучасного зовнішньополітичного дискурсу держави, особливо в умовах повномасштабної російсько-української війни. Аналіз теоретичних засад парламентської дипломатії, стратегічних комунікацій та інституційних механізмів формування зовнішньої політики дозволив обґрунтувати, що комітети є не лише елементом законодавчої системи, а й важливим суб'єктом зовнішньополітичної комунікації, який оказує вплив на формування міжнародного порядку денного.

З'ясовано, що з 24 лютого 2022 року комунікаційні стратегії комітетів зазнали суттєвої трансформації. Вони перейшли від процедурної, нормативно-законодавчої взаємодії до інтенсивної кризової та стратегічно-безпекової комунікації, спрямованої на забезпечення міжнародної підтримки, мобілізацію ресурсів та зміцнення коаліцій на користь України. Нові формати «миттєвої парламентської дипломатії» – оперативні заяви, кризові брифінги, цифрові звернення, пост-атакова комунікація – стали невід'ємним інструментом реагування на воєнні загрози та донесення української позиції до глобальної спільноти. Встановлено, що інституційна стійкість Верховної Ради України, попри екстремальні безпекові умови, зберігає свою ефективність завдяки адаптивності процедур, посиленню ролі комітетів та розвитку нових форматів парламентської дипломатії, що підтверджується як національними звітами, так і міжнародними аналітичними оцінками.

Зовнішньополітичний дискурс парламентських комітетів став одним із ключових чинників мобілізації міжнародної підтримки України. Комітети не лише здійснюють експертизу законопроектів і забезпечують контроль за виконанням міжнародних зобов'язань, але й активно формують зовнішньополітичні наративи, які впливають на позиції іноземних парламентів та урядів. Особливого значення набули оперативні публічні заяви, стратегічні

звернення та брифінги, які стали важливими інструментами парламентської дипломатії під час російсько-української війни.

Особливо важливим є висновок про те, що парламентські комітети стали активними виробниками стратегічних наративів, які формують міжнародне сприйняття війни. Вони конструюють такі ключові смислові рамки, як «Україна – форпост європейської безпеки», «боротьба за демократію», «росія – держава-терорист», «необхідність міжнародної відповідальності». Ці наративи стали основою зовнішньополітичної аргументації держави та суттєво вплинули на рішення іноземних урядів, парламентів і міжнародних організацій.

Парламентські комітети істотно посилили інформаційно-комунікаційну функцію, використовуючи різноманітні медійні платформи, міжнародні формати співпраці, механізми експертного діалогу з ЄС, НАТО, Венеційською комісією та іншими. Таке розширення комунікаційного потенціалу забезпечило Україні можливість бути не лише об'єктом міжнародної політики, а й активним суб'єктом формування зовнішньополітичних рішень у регіональному та глобальному вимірах.

Дослідження також показало, що цифровізація стала визначальним чинником ефективності зовнішньополітичної діяльності комітетів. Використання соціальних мереж як каналів швидкої дипломатії забезпечило постійну присутність України в інформаційному просторі світу, підвищило оперативність комунікацій та дозволило охопити широкі міжнародні аудиторії.

Оцінка ефективності діяльності комітетів засвідчила, що їхній дискурс відіграв важливу роль у формуванні санкційної політики, ухваленні резолюцій підтримки, збільшенні військово-технічної допомоги, активізації міжпарламентських коаліцій та зміцненні міжнародної солідарності з Україною. Водночас результативність комітетської діяльності значною мірою залежить від узгодженості з МЗС, Президентом України, РНБО, урядовими структурами та загальнонаціональною системою стратегічних комунікацій.

Узагальнено, що в умовах повномасштабної війни парламентські комітети стали одним із ключових центрів зовнішньополітичної активності України. Вони

виконують функції комунікаційних хабів, виробників стратегічних наративів, кризових комунікаторів, персональних дипломатів, медіаторів між державою та міжнародними партнерами. Їхня діяльність забезпечила відчутний вплив на зовнішню політику, міжнародну підтримку та глобальний дискурс про російсько-українську війну.

Разом із тим дослідження виявило потребу у подальшому інституційному зміцненні ролі комітетів у системі стратегічних комунікацій держави. Подальша ефективність їхньої діяльності залежатиме від формалізації комунікаційних процедур, розширення аналітичної спроможності, посилення координації з органами виконавчої влади та розвитку інструментів публічної дипломатії.

Отже, комітети Верховної Ради України довели свою здатність бути повноцінними суб'єктами зовнішньої політики та стратегічних комунікацій, а їхня дискурсивна діяльність стала важливим елементом міжнародної стійкості України в умовах наймасштабнішої безпекової кризи ХХІ століття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Болкарьова О.В. Аналіз політичного дискурсу в сучасному українському та англomовному просторі мас-медіа. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Том 31 (70), № 1 Ч.2.
2. Верховна Рада України. *Telegram*. URL: <https://t.me/verkhovnaradaukrainy/86111>
3. Верховна Рада України. Звіт про роботу Комітету з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва за період першої-десятої сесій дев'ятого скликання Верховної Ради України. 2024. URL: <https://komzak.rada.gov.ua/uploads/documents/30920.pdf>
4. Верховна Рада України. Звіт про роботу Комітету з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва. 2023. URL: https://komzak.rada.gov.ua/news/Zvit_Komitet_9skl/
5. Верховна Рада України. Комітети Верховної Ради України. IX скликання : Склад і структура. 2025. URL: <https://people.rada.gov.ua/body/view/vr-kom>
6. Верховна Рада України. Новини комітетів – Європарламент ухвалив звіт щодо України. 10 вересня 2025. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/265873.html
7. Верховна Рада України. Склад Комітетів Верховної Ради України за 9-м скликанням. URL: <https://itd.rada.gov.ua/struct/uk/Structure/TheCommittees>
8. Верховна Рада України. *Facebook*. URL: https://www.facebook.com/verkhovna.rada.ukraine?locale=uk_UA
9. Верховна Рада України. *Telegram*. URL: <https://t.me/verkhovnaradaukrainy/86194>
10. Верховна Рада України. *Telegram*. URL: <https://t.me/verkhovnaradaukrainy>
11. Верховна Рада України. *X (Twitter)*. URL: https://x.com/verkhovna_rada
12. Віднянський С. ООН та українська дипломатія в боротьбі за незалежність і територіальну цілісність України в умовах російсько-української війни. *The*

International Relations of Ukraine: Scientific Searches and Findings. 2023. № 32. С. 10-44.

13. Ганжуров Ю. Парламентсько-урядова комунікація як модель політичного дискурсу. *Наукові записки ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2018. № 3(89).

14. Громадянська мережа «ОПОРА». Звіт за результатами моніторингу діяльності комітетів Верховної Ради України. 2020. URL: <https://www.oporaua.org/parliament/zvit-za-rezultatami-monitoringu-diialnosti-komitetiv-verkhovnoyi-radi-20059>

15. Дубовик В. А. Зовнішня політика України : методичні вказівки до вивчення дисципліни «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» Частина 2. Одеса : Астропринт. 2024. С. 27.

16. Звіт за результатами співпраці з пілотними комітетами Верховної Ради України. Офіс парламентської реформи. Проєкт ЄС/ПРООН. 2020. URL: https://files.acquia.undp.org/public/migration/ua/PRP_Pilot_committees_report_UKR.pdf

17. Зозуля О.І. Правові засади формування парламентських комітетів (комісій) у різних країнах. *Visegrad journal on human rights*. 2019. № 1. С. 42-47.

18. Кабінет Міністрів України. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за 2023 рік. 2023. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit-pro-vykonannya-Ugody-pro-asotsiatsiyu-mizh-Ukrayinoyu-ta-YEvropejskym-Soyuzom-za-2023-rik.pdf>

19. Ковальчук О., Ромців О. Депутатська недоторканість: крізь призму зарубіжного досвіду до українських реалій. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: "Юридичні науки". 2025. Том. 12, № 1 (45). С. 99-107.

20. Комітет Верховної Ради України з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва. Предмети відання Комітету. 17 вересня 2019. URL: https://komzak.rada.gov.ua/news/Pro_komitet/73009.html

21. Комітет Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу. Протоколи засідань за IX скликання. URL: <https://comeuroint.rada.gov.ua/print/72581.html>
22. Комітет Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу. «Ініціатива Трьох Морів – Україна». Новина. 31.01.2025. URL: https://comeuroint.rada.gov.ua/news/main_news/75082.html
23. Комітет Верховної Ради України з питань інтеграції України до ЄС. Facebook. URL: <https://www.facebook.com/share/p/1DJkn49KQv/>
24. Комітет ВРУ з питань інтеграції України до ЄС та КМЄС провели спільний візит з оцінки стану українсько-польського кордону. Європейський Союз: EUAM Ukraine. 06.05.2023. URL: <https://www.euam-ukraine.eu/ua/news/eu-integration-parliamentary-committee-and-euam-ukraine-conduct-joint-ua-pl-border-assessment-visit/>
25. Комітет з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва. URL: <https://komzak.rada.gov.ua/>
26. Комітет з питань інтеграції України до ЄС. URL: comeuroint.rada.gov.ua
27. Кондратенко О. Східноєвропейський контекст зовнішньої політики України: криза чи шанс?. Наукові записки ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2020. № 2(98). С. 224.
28. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
29. Концепція зовнішньої політики України. Дипломатична академія України ім. Г. Удовенка, Фонд ім. Фрідріха Еберта в Україні. Київ: 2019–2020. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/15890.pdf>
30. Круглашов А., Сабадаш Н. Транскордонне співробітництво в умовах повномасштабної війни в Україні: гуманітарні та безпекові виміри. *Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент*. 2024. № 14. С. 35-58.
31. Маклюк О., Фатюха Я. Історичний дискурс у стратегії та практиці зовнішньої політики України. *Консенсус*. 2024. № 3. С. 78-91.

32. Моніторингова доповідь: Комітети ВРУ / IX скликання: Моніторинг 2022. ГО «Парламент». 2024. URL: https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2024/04/monitoring_2022_my.pdf
33. Нечаєва-Юрійчук Н. Конструювання сучасного «співтовариства безпеки» в контексті викликів російсько-української війни. *Медіафорум. Аналітика. Прогнози. Інформаційний менеджмент*. 36. наук. праць. 2022. Вип. 10. С. 184–195.
34. Нечаєва-Юрійчук Н. Безпекові виміри геополітичних ініціатив у регіоні Центрально-Східної Європи. *Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент*. 2022. Т. 11. С. 141–161.
35. Олександр Мережко. X (Twitter). URL: <https://x.com/ChairOlek>
36. Офіс парламентської реформи. Звіт за результатами співпраці з пілотними комітетами Верховної Ради України. 2020. URL: https://files.acquia.undp.org/public/migration/ua/PRP_Pilot_committees_report_UKR.pdf
37. Офіційний веб-портал парламенту України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>
38. Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України. Комітет асоціації Україна-ЄС: двосторонні органи асоціації. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu/dvostoronni-organi-asociaciyi-ukrayina-yes/komitet-asociaciyi>
39. Про комітети Верховної Ради України : Закон України від 04 квітня 1995 року № 116/95-ВР. Редакція від 01.09.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116/95-%D0%B2%D1%80>
40. Про міжнародні договори України : Закон України від 29 червня 2004 року № 1906-IV. Редакція від 15.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15> (дата звернення: 02.12.2025).
41. Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10 лютого 2010 року № 1861-VI. Редакція від 18.09.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17>

42. Програма USAID «Рада: наступне покоління». Успішні практики роботи окремих комітетів Верховної Ради України. Київ, 2023. URL: <https://internews.ua/storage/app/media/rang/2023%20event%20news/August/Successful-committes-practices.pdf>
43. Прозорі та відкриті комітети ВРУ. URL: <https://interns.org.ua/prozori-ta-vidkryti-komitety-vru/>
44. Ротар Н. Трансформація характеру діяльності Верховної Ради України в умовах правового режиму воєнного стану. *Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент*. 2024. № 14. С. 59-88.
45. Саліженко О. Рух ЧЕСНО назвав найзакритіші комітети Верховної Ради. *ЧЕСНО*. 2022. URL: <https://www.chesno.org/post/5407/>
46. Сіцінський Н. Особливості зовнішньополітичного дискурсу в період збройного конфлікту. *Інвестплан*. 2017. № 7. С. 22-31.
47. Слюсарчук Х. Парламентські комітети в Україні: реформування задля підвищення ефективності. *Constitutional Journal*. 2019. URL: <https://www.constjournal.com/pub/2-2019/parlamentski-komitety-ukraini-reformuvannia-zadlia-pidvyshchennia-efektyvnosti/>
48. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Угода Україна від 27.06.2014 : станом на 14 жовт. 2025 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
49. Українська призма: Зовнішня політика 2021. Аналітичне дослідження. ГО «Рада зовнішньої політики “Українська призма”», Фонд ім. Ф. Еберта. Київ, 2022. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/19293.pdf>
50. Уортінгтон Г. Дискурсивні властивості зовнішньополітичної риторики Сполучених Штатів на адресу Близького Сходу. *Студія Філологія*. 2024. № 1(22). С. 193–214.
51. Цікул І. Інформаційне забезпечення функціонування політичних інститутів: формування теоретико-методологічного каркасу. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2021. № 43. С. 211–219.

52. Цікул І. Особливості комунікаційного супроводу діяльності зовнішньополітичних інститутів влади в сучасних демократіях. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2022. № 45. С. 193–204.
53. Цікул І. Комунікаційний потенціал політичних інститутів в умовах російсько-української війни. *Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції*. Ужгород. 2023. С. 29–31.
54. Agency for Legislative Initiatives. Committees of the Verkhovna Rada of the 9th Convocation for the 13th Session, 2025. URL: <https://parlament.org.ua/en/analytics/committees-of-the-verkhovna-rada-of-the-9th-convocation-for-the-13th-session/>
55. Baracani E. The European Parliament's foreign policy behaviour. 2025. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09662839.2025.2506512>
56. Campos-Dominguez E. Parliamentary discourse and fact-checkers: Strategies of accountability in legislative communication. *Critical Journal of Communication Studies*. 2024. URL: https://intellectdiscover.com/content/journals/10.1386/cjcs_00114_1
57. Capati A. The discursive framing of European integration in EU-wide media: the Russian invasion of Ukraine as a polycrisis. 2025. URL: <https://link.springer.com/article/10.1057/s41295-024-00397-1>
58. Carta C. On Ways of Approaching Discourse Analysis in International Relations. *Millennium: Journal of International Studies*. 2022. Vol. 50, № 3. P. 642–660.
59. Deshko L. M., Hospodarets D. M. The interaction of the President of Ukraine with the Parliament and bodies of the executive power: problems of theory and practice. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2023. № 1. P. 76–81.
60. Dulak M. Interparliamentary cooperation in the EU in the face of the war in Ukraine. *Global Policy*. 2024. Vol. 15 (S8). P. 15–22.
61. European Parliament. Introduction to European Parliament delegations 2024–2029 (Interparliamentary delegations as instruments of parliamentary diplomacy), 2024. URL: https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/287390/About_EN.pdf

62. European Parliamentary Research Service. EU and Ukraine. Potential for stronger energy cooperation on the path to integration. Briefing. March 2025. P. 12. URL:
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/769551/EPRS_BRI\(2025\)769551_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/769551/EPRS_BRI(2025)769551_EN.pdf)
63. Foreign Policy Council “Ukrainian Prism”. Ukrainian Prism: Foreign Policy 2024. Analytical study. Київ : Фонд ім. Фрідріха Еберта в Україні, 2025. URL:
<https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/21179.pdf>
64. Genini D. How the war in Ukraine has transformed the EU’s Common Foreign and Security Policy. 2025. URL: <https://academic.oup.com/yel/advance-article/doi/10.1093/yel/yeaf003/8112000>
65. Gil-Besada L. European responses to the Russia–Ukraine war: a literature-based framework for analysing parliamentary diplomacy in conflict settings. 2025. URL:
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13572334.2025.2497202>
66. Gorgiladze M. Challenges of the Common Foreign and Security Policy of the European Union after Russia-Ukraine War. *Teise*. Mykolas Romeris University. 2024. URL: <https://www.journals.vu.lt/teise/article/download/35424/33725/92147>
67. Hansen M. B. Discourse in Foreign Policy. *Oxford Research Encyclopaedia of Politics*. 2024. URL:
<https://oxfordre.com/politics/display/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-411>
68. Hladchenko M. International collaboration of Ukrainian scholars: Effects of Russia's full-scale invasion of Ukraine. 2025. URL: <https://arxiv.org/abs/2505.20944>
69. Hnylytska A., Mykhaylyuk O. Ukraine is a Contributor to International Security. *Modern Engineering and Innovative Technologies*. 2023. № 30. URL:
<https://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit30-00-036>
70. Hu D. Hybrid Media Warfare: Discourse Analysis of Russian and Ukrainian Narratives. 2025. URL:
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2772503025000702>

71. Huber L. M. How legislators communicate the parliamentary agenda. *PLOS ONE*. 2020. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8905126/>
72. International IDEA. International IDEA supports cooperation between the Verkhovna Rada of Ukraine and European Parliament. 7 december 2023. URL: <https://www.idea.int/news/international-idea-supports-cooperation-between-verkhovna-rada-ukraine-and-european-parliament>
73. Inter-Parliamentary Union. Global Parliamentary Report 2022: Public engagement in the work of parliament. 2022. URL: https://www.ipu.org/sites/default/files/IPU_GPR_Report_EN_LowRes.pdf
74. Ivanna Klympush-Tsintsadze. *Facebook*. URL: https://www.facebook.com/ivanna.klympushtsintsadze/?locale=uk_UA
75. Ivasyk S. Ukraine's Parliament during Wartime – Balancing Security and Transparency. *International Journal of Parliamentary Studies*. 2024. Vol. 4, № 2. P. 293–308.
76. Kaminska N., Kovalov A. Parliamentary diplomacy in the European and Asian regions: international legal framework and comparative analysis. *ScienceRise: Juridical Science*. 2024. № 2 (28). P. 55-60.
77. Khmelko I. S., Beers D. J. Legislative oversight in the Ukrainian Rada: assessing the effectiveness of parliamentary committees. *The Journal of Legislative Studies*. 2011. Vol. 17, № 4. P. 501–524.
78. Koch E. The politics of seeking and avoiding discourse in parliament. *European Journal of Political Research*. 2024. URL: <https://ejpr.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1475-6765.70013>
79. Kondratenko N. V. Strategies and Tactics of Communication in Parliamentary Discourse. *Kalby Studijos / Lithuanian Languages Studies*. 2020. URL: <https://kalbos.ktu.lt/index.php/KStud/article/view/23401/14556>
80. Konstantinova A. Political discourse and the study of parliamentary communication. *SHS Conferences*. 2019. URL: https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/pdf/2019/10/shsconf_cildiah2019_00007.pdf

81. Kryvenko A. Is it 'the Ukraine crisis' or a war in Europe? Multiple frames of Russia's aggression in parliamentary discourse from a comparative UK–UA perspective. 2025. URL: <https://www.language-and-society.org/is-it-the-ukraine-crisis-or-a-war-in-europe-multiple-frames-of-russias-aggression-in-parliamentary-discourse-from-a-comparative-md-cads-perspective/>
82. Makhortykh M., Kulichkina A., Maikovska K. Evolution of wartime discourse on Telegram: A comparative study of Ukrainian and Russian policymakers' communication before and after Russia's full-scale invasion of Ukraine. 2025. URL: <https://arxiv.org/abs/2510.11746>
83. Merezhko O. The year will be difficult, but parliamentary diplomacy is ready: we will continue to convince countries to provide weapons and funding. Media Center Ukraine. 9 January 2023. URL: <https://mediacenter.org.ua/the-year-will-be-difficult-but-parliamentary-diplomacy-is-ready-we-will-continue-to-convince-countries-to-provide-weapons-and-funding-oleksandr-merezhko/>
84. Ostermann F., Sjöstedt R. *Methods of Foreign Policy Analysis: Charting Ground, Engaging Traditions and Opening Boundaries*. Amsterdam: VU Press. 2023. P. 284 URL: https://research.vu.nl/files/219033528/Methods_of_Foreign_Policy_Analysis.pdf
85. Press Service of the Verkhovna Rada of Ukraine. European Parliament has adopted a report on Ukraine's progress towards the EU membership, – the Committee on Ukraine's Integration into the EU. 10 September 2025. URL: <https://www.rada.gov.ua/en/news/News/265876.html>
86. Press-Service of the Verkhovna Rada of Ukraine. The Committee on Foreign Policy and Interparliamentary Cooperation considered draft laws aimed at bringing the legal framework of Ukraine in line with national interests. 19 January 2024. URL: <https://www.rada.gov.ua/en/news/News/245895.html>
87. Redei L. *The European Parliament's Diplomatic Mission to Ukraine*. 2019. URL: <https://kluwerlawonline.com/journalarticle/European%2BForeign%2BAffairs%2BReview/24.1/EERR2019005>

88. Research Service of the Verkhovna Rada of Ukraine. Strengthening communication with the Committees of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2025. URL: https://research.rada.gov.ua/en/news/news_en/76172.html
89. Risse T. The Power of Ideas: Discourse Analysis in International Relations. *European Journal of International Relations*. 2021. № 27(1). P. 23–49.
90. Roberts Lyer, K. Effective Human Rights Engagement for Parliamentary Bodies: A Toolkit. *International IDEA*. 2022. URL: <https://www.idea.int/publications/catalogue/effective-human-rights-engagement-parliamentary-bodies-toolkit>
91. Ruiz-Incertis R. European Institutional Discourse Concerning the Russian-Ukrainian War. *MDPI Journal*. 2024. № 5(4). P. 102.
92. Semenov A. The Approach to the Chinese Diplomatic Discourse. *Journal of Diplomacy and International Relations*. 2021. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8078094/>
93. Shmyhal D. Shmyhal: there can be no prohibitions on parliamentary diplomacy, they don't exist. *Interfax-Ukraine*, 10 may 2024. URL: <https://en.interfax.com.ua/news/general/985917.html>
94. Skubic J., Fišer D. Parliamentary Discourse Research in Political Science: Literature Review. *ParlaCLARIN IV Workshop on Creating, Analysing, and Increasing Accessibility of Parliamentary Corpora*. 2024. URL: <https://aclanthology.org/2024.parlaclarin-1.1.pdf>
95. Ternavska V., Kolodiy A., Prokhorenko M., Petrenko D. Legislative policy of the state and the role of parliamentary committees in its formation. 2023. URL: <https://jus.vitaepensiero.it/news-papers-legislative-policy-of-the-state-and-the-role-of-parliamentary-committees-in-its-formation-6264.html>
96. The Committee on Foreign Policy and Interparliamentary Cooperation considered draft laws aimed at bringing the legal framework of Ukraine in line with national interests. Press Service of the Verkhovna Rada of Ukraine. 19 january 2024. URL: <https://www.rada.gov.ua/en/news/News/245895.html>

97. Theiss M. Narrating Solidarity With Ukraine: European Parliament Discourse on Transnational Solidarity in the Field of Energy Policy. 2024. URL: <https://www.cogitatiopress.com/socialinclusion/article/download/8606/4026/>
98. Trofymenko M., Gridina I., Petrova S. Citizen diplomacy during the full-scale invasion of Russia in Ukraine: the role of storytelling in the Ukraine's international image development. *Bulletin of Mariupol State University. Series: History. Political science*. 2024. № 15. C. 133-144.
99. UK House of Lords International Relations & Defence Committee. Ukraine: a wake-up call. 26 september 2024. URL: <https://publications.parliament.uk/pa/ld5901/ldselect/ldintrel/10/10.pdf>
100. Ukrainian Prism: Foreign Policy 2024. Analytical study. Foreign Policy Council "Ukrainian Prism", Representation of the Friedrich-Ebert-Stiftung in Ukraine. "Vistka" LLC, Kyiv, 2025. 304 p. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/22048.pdf>
101. United Nations Development Programme (EU/UNDP Parliamentary Reform Project). Report on the results of cooperation with pilot committees of the Verkhovna Rada of Ukraine, 2021. URL: <https://www.undp.org/ukraine/publications/report-results-cooperation-pilot-committees-verkhovna-rada-ukraine>
102. van Hulst M., Metze T., Dewulf A., de Vries J., van Bommel S., & van Ostaijen M. Discourse, framing and narrative: three ways of doing critical, interpretive policy analysis. *Critical Policy Studies*. 2024. № 19(1). P. 74–96.
103. Venice Commission (Council of Europe). Law on the Rules of Procedure of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2017. URL: <https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF%282017%29037>
104. Vodiannikov O. Ukraine's Constitutional Order in Wartime. 2025. URL: <https://verfassungsblog.de/ukraines-constitution-in-wartime/>
105. Wildemann S., Niederée C., Elejalde E. Migration Reframed? A multilingual analysis on the stance shift in Europe during the Ukrainian crisis. 2023. URL: <https://arxiv.org/abs/2302.02813>

106. Wise C.R. Ukraine's Parliament in War: the impact of Russia's invasion. *Legislative Studies*. 2024. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/20508840.2023.2299080>
107. Zozulia O.I. Constitutional and legal principles of the formation of committees and temporary committees of Verkhovna Rada of Ukraine. *Law and Safety*. № 67(4). 2018. P. 29–34.